PRAVNA HRONIKA

Broj 21 // Godina 11 // Oktobar 2026. godine

IZLAZI JEDNOM GODIŠNJE // ISSN 2712-2115

8 Praksa Evropskog suda za ljudska prava u 2025. godini

85 Novosti iz Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju VSTV-a BiH

92 Digitalna forenzika, umjetna inteligencija i kompjuterski kriminal u BiH

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA

Elma Veledar Arifagić

UREDNIŠTVO

Biljana Braithwaite,
Azra Bećirović, Vera Bjelogrlić

SARADNICI

Mirela Adžajlić–Hodžić, Ermina Dumanjić,
Catharina Harby, Emira Hodžić,
Amina Hujdur, Šeila Imamović–Brković,
Maja Kadribašić, Tanja Miletić,
Nuala Mole, Minja Trnka, Duška Tomašević

DIZAJN

Kliker Dizajn – Marko Milićević

LEKTURA I KOREKTURA

Fadila Gušo

IZDAVAČI

Visoko sudsko i tužilačko vijeće
Bosne i Hercegovine (Sarajevo),
The AIRE Centre (London)

Online publikacija: ISSN 2712-2115

Uvod

Poštovani čitaoci i čitateljke,

Pred vama je novi broj časopisa *Pravna hronika*, publikacije koja nastavlja da prati i približava najvažnije tokove sudske prakse evropskih i domaćih sudova. I ovaj broj pokazuje da sudska praksa efikasno prati sudsku zaštitu pojedinca, odgovornost institucija i sposobnost pravnog sistema da odgovori na savremene društvene, tehnološke i institucionalne izazove.

Ovaj broj *Pravne hronike* posebno jasno pokazuje da se pred sudovima danas sve češće pojavljuju pitanja koja ne ostaju u okvirima jedne pravne oblasti. Digitalna komunikacija, zaštita podataka, organizovani kriminal, javni protesti, sloboda izražavanja sudija, porodično i rodno zasnovano nasilje, prava potrošača, azil, izvršenje sudskih odluka i zaštita imovine – sve su to teme koje zahtijevaju sposobnost da se propisi i standardi ljudskih prava primijene u složenim i promjenjivim okolnostima.

I u ovom broju donosimo pregled odabranih odluka Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) iz 2025. godine. Riječ je o predmetima koji se bave nekim od najosjetljivijih pitanja konvencijskog prava, a koja se odnose na pozitivne obaveze države u slučaju dugotrajnog i sistemskog zagađenja opasnog po život i zdravlje stanovništva, procesne garancije kod testiranja profesionalnog integriteta, zaštitu maloljetnica od nekonsenzualnih seksualnih radnji i sekundarne viktimizacije, slobodu izražavanja sudija na društvenim mrežama, kao i upotrebu sile od strane policije tokom razbijanja protesta. Predstavljeni predmeti potvrđuju da se Konvencija sve snažnije razvija kao instrument koji zahtijeva djelotvorne, koordinirane i odgovorne reakcije države, a ne samo formalno postojanje pravnih mehanizama.

Posebnu pažnju zaslužuju i tri odluke Evropskog suda za ljudska prava u predmetima protiv Bosne i Hercegovine iz 2025. godine. One otvaraju pitanja koja su za domaći pravni sistem neposredno relevantna, a tiču se dugotrajnog neizvršenja konačnih upravnih i sudskih odluka, prihvatljivosti planova etapnog izvršenja obaveza javnih vlasti, te granica individualne predstavke u izbornom kontekstu.

U dijelu posvećenom Sudu pravde Evropske unije (Sud EU) predstavljaju se odluke koje odražavaju sve veću praktičnu relevantnost prava Evropske unije, a tiču se rokova za odlučivanje o zahtjevima za azil, nepoštenih ugovornih odredbi u potrošačkim ugovorima, pseudonimizacije i zaštite ličnih podataka, te priznavanja porodičnog statusa u kontekstu slobode kretanja. Predstavljene presude naime potvrđuju da, iako Bosna i Hercegovina još uvijek nije članica, pravo Evropske unije sve direktnije utiče na svakodnevne pravne odnose, te je praćenje prakse Suda EU značajno za razumijevanje standarda prema kojima se kreću pravni sistemi u evropskom prostoru.

Dio ovog broja koji se odnosi na praksu domaćih sudova donosi pregled novina u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine, Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i Vrhovnog suda Republike Srpske. Izbor odluka pokazuje vrlo širok spektar pitanja: od krivičnog prava i krivičnog postupka, preko radnih odnosa, mobinga i javnih konkursa, do upravnih sporova, prava na dom, prava na imovinu, slobode udruživanja i procesnih garancija. Predstavljen je i rad Panela za ujednačavanje sudske prakse u Bosni i Hercegovini i način na koji novi koncept rada ovog mehanizma utiče na primjenu prava i ujednačavanje sudske prakse, kao i aktivnosti

koje Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine provodi u saradnji sa pravosudnim institucijama na povećanju transparentnosti rada objavljivanjem sudskih i tužilačkih odluka, akata i informacija o predmetima.

U praksi Suda Bosne i Hercegovine izdvojene su odluke koje naročito ukazuju na potrebu prilagođavanja krivičnopravnih standarda savremenim oblicima kriminaliteta. Predstavljeni su predmeti koji se odnose na krivična djela terorizma počinjenog u digitalnom okruženju, standard osnovane sumnje kod određivanja i produženja pritvora, pitanja zakonitosti i prihvatljivosti dokaza pribavljenih putem međunarodne pravne pomoći, uključujući Sky ECC komunikacije, kao i granice slobode izražavanja u predmetima koji se odnose na govor mržnje i veličanje lica pravosnažno osuđenih za ratne zločine.

Pregled prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u ovom broju posebno je usmjeren na zaštitu osnovnih prava kroz prizmu pozitivnih obaveza države i zakonitosti miješanja u prava pojedinca. Predmeti o istrazi navoda o nasilju u porodici, pretresu doma, ustavnosti zakona koji uređuje rad neprofitnih organizacija, prestanku isplate starosne penzije i protestiranju mjenice sa klauzulom „bez protesta“ pokazuju koliko je važna kontrola proporcionalnosti i zakonitosti postupanja javne vlasti, a ustavni standardi se u tim predmetima ne pojavljuju kao apstraktna kategorija, već kao korektiv konkretnih institucionalnih propusta.

Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine predstavio je odluke u kojima se posebno izdvajaju pitanja mobinga, zakonitosti djelimičnog poništenja javnog konkursa, izmjene visine rente, prava iz radnog odnosa po osnovu ugovora o privremenim, povremenim i posebnim poslovima, mjera zdravstvenog nadzora u kontekstu Covid-19, te zabrane *reformatio in peius* u krivičnom postupku.

Iz prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine za ovaj broj izdvojeno je trinaest odluka iz krivične, građanske i upravne oblasti. U krivičnoj oblasti predstavljene su odluke koje se tiču nedostatka bitnih obilježja krivičnih djela u izmijenjenoj optužnici, krivičnog djela izvanbračne zajednice sa mlađim maloljetnikom i dokaza potrebnih za utvrđivanje odgovornosti za saobraćajnu nezgodu sa smrtnim ishodom. Izdvojena su i dva sukoba nadležnosti, od kojih se jedan odnosi na međunarodnu pravnu pomoć, a drugi na novouspostavljeni Posebni odjel Vrhovnog suda Federacije BiH za korupciju, organizirani i međukantonalni kriminal. Građanskopravne odluke otvaraju pitanja odgovornosti poslodavca za seksualno uznemiravanje zaposlenice od strane nadređenog, uz oslanjanje na praksu Evropskog suda za ljudska prava o dokazivanju u takvim slučajevima, granica ovlaštenja prokuriste pri prijenosu nekretnina, valjanosti arbitražne klauzule i uslova za naknadu štete zbog povrede žiga. U upravnoj oblasti sud je odlučivao o pravu građenja na osnovu ugovora o koncesiji, poreznim posljedicama prestanka konsolidacije, pravnim posljedicama obnove postupka i pravnoj prirodi rješenja Vlade Federacije BiH o naknadi za stanarsko pravo, donesenog u izvršenju odluke Ustavnog suda. Posebno je važan stav da ni dugotrajnost ni složenost postupka ne opravdavaju odstupanje od zakonskih procesnih pravila.

U pregledu jurisprudencije Vrhovnog suda Republike Srpske predstavljene su odluke iz krivične, parnične i upravne oblasti, uključujući pitanja oštećenja povjerioca, zastarjelosti krivičnog gonjenja kod krivičnih djela učinjenih na štetu djeteta, bitnih povreda krivičnog postupka, uslova za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti, sticanja bez osnova, priraštaja zemljišta, rokova u parničnom postupku, pitanja dostave pismena pravnom licu, zaštite ustavnih sloboda i prava, refundacije naknade plate za vrijeme privremene spriječenosti za rad, prava na porodičnu penziju i zabilježbe spora. Takav izbor potvrđuje da pravna sigurnost zavisi od dosljednog tumačenja i procesnih pravila i materijalnopravnih instituta.

Kao i u prethodnim brojevima, i kroz ovaj broj se proteže pitanje djelotvornosti prava, na način da predstavljene sudske odluke ispituju da li pravni mehanizmi zaista funkcionišu, odnosno da li se konačne odluke izvršavaju, da li se istrage provode ozbiljno, da li su procesne garancije stvarne, da li administrativni razlozi mogu opravdati kašnjenja, da li javna vlast ima adekvatan pravni okvir za upotrebu sile, da li digitalni dokazi mogu biti korišteni bez narušavanja osnovnih prava, te da li pojedinac ima stvarnu, a ne samo formalnu zaštitu.

U ovom broju donosimo i intervju sa istražiteljem Federalne uprave policije i stručnjakom za digitalnu forenziku, Sašom Petrovićem, koji iz praktične perspektive govori o kompjuterskom kriminalu, kriptovalutama, digitalnim dokazima, cyber napadima i zloupotrebi umjetne inteligencije. Intervju posebno ukazuje na potrebu jasnijeg institucionalnog i procesnog okvira, naročito u pogledu identifikacije, oduzimanja, čuvanja i prezentovanja digitalnih dokaza. On ukazuje i na činjenicu da tehnološki razvoj sve direktnije utiče na rad policije, tužilaštava i sudova.

Na kraju, nadamo se da će i ovaj broj *Pravne hronike* biti koristan sudijama, tužiocima, advokatima, pravnim savjetnicima, akademskoj zajednici i svim drugim pravnim istraživačima i stručnjacima koji prate rad domaćih i međunarodnih sudova kroz razvoj sudske prakse. Naš cilj je učiniti relevantnu sudsku praksu dostupnijom, razumljivijom i upotrebljivijom, te doprinijeti pravnoj sigurnosti, kvalitetu argumentacije i dosljednijoj primjeni evropskih i domaćih standarda u Bosni i Hercegovini.

Redakcija *Pravne hronike*

Koncept

Časopis *Pravna hronika* je posvećen praćenju razvoja sudske prakse, zaštiti ljudskih prava i jačanju pravne kulture u Bosni i Hercegovini, a namijenjen je sudijama, tužiocima, advokatima, pravnim savjetnicima i akademskoj zajednici, te svim drugim pravnim stručnjacima koji prate i primjenjuju standarde domaćeg i evropskog prava u svom radu. Na jednom mjestu časopis donosi pregled najvažnijih novina u zakonodavstvu i sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini, uključujući praksu sudova na državnom, entitetskom i nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Osim domaće prakse, *Pravna hronika* prati i ključne novine u praksi Evropskog suda za ljudska prava i Suda Evropske unije koje su relevantne za Bosnu i Hercegovinu, te na taj način doprinosi boljem razumijevanju evropskih pravnih standarda i njihovoj praktičnoj primjeni u domaćem pravnom sistemu.

Osnovna svrha *Pravne hronike* nije samo informisanje o novim odlukama već i njihovo stavljanje u širi pravni i institucionalni kontekst. Putem stručnih analiza, pregleda prakse i komentara ovaj časopis nastoji da pomogne pravnicima da lakše prepoznaju pravce razvoja sudske prakse, da razumiju implikacije pojedinih odluka i da primijene relevantne standarde u svakodnevnom radu.

Osim toga, izdavanje ovog časopisa doprinosi unapređenju primjene Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda u Bosni i Hercegovini, jačanju vladavine prava i adresiranju izazova prepoznatih u izvještajima Evropske komisije u oblastima pravosuđa, ljudskih prava i pravne sigurnosti. U tom smislu *Pravna hronika* predstavlja i podršku kontinuiranoj edukaciji nosilaca pravosudnih funkcija i drugih pravnih profesionalaca.

Pravna hronika je osmišljena kao informativni pravni časopis koji uređuju pravni eksperti Bosne i Hercegovine. Eksperti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine i AIRE Centra, također, pružaju podršku razvoju ovog časopisa.

Posebna vrijednost *Pravne hronike* ogleda se u tome što njeni autori dolaze iz institucija koje neposredno učestvuju u razvoju i primjeni sudske prakse, uključujući Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Sud Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Republike Srpske i Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Časopis povremeno okuplja i druge pravne stručnjake, uključujući profesore prava i praktičare iz relevantnih oblasti.

Izdavači *Pravne hronike* su Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine i AIRE Centar.

Pravna hronika se objavljuje jednom godišnje.

Sadržaj

Uvod 3

Koncept 6

Praksa Evropskog suda za ljudska prava u 2025. godini 8

Pregled triju odluka Evropskog suda za ljudska prava u predmetima protiv Bosne i Hercegovine iz 2025. godine 16

Praksa Suda pravde Evropske unije u 2025. godini 20

Novine u praksi Ustavnog suda Bosne i Hercegovine 24

Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine 31

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine 42

Новине у јуриспруденцији Врховног суда Републике Српске 56

Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine 70

Novosti iz Odjela za sudbenu dokumentaciju i edukaciju VSTVBiH 85

Digitalna forenzika, umjetna inteligencija i kompjuterski kriminal u BiH: Intervju sa istražiteljem Sašom Petrovićem 92

Praksa Evropskog suda za ljudska prava u 2025. godini

▸ **Pripremila: Catharina Harby, AIRE Centar**

Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP ili Sud), čije je sjedište u Strazburu, nadzire provođenje Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP ili Konvencija), koju je ratifikovalo 46 država članica.

Tokom 2025. godine ESLJP je nastavio da djeluje i da značajno povećava obim svog rada. Ovaj sud je izrekao **914 presuda u meritumu** i odlučio o ukupno **38.573 predmeta**. Veliki broj tih predmeta okončan je odlukama o nedopuštenosti, ili brisanjem sa spiska predmeta. Sud je i dalje, u najvećoj mjeri, opterećen predstavkama protiv manjeg broja država ugovornica, uglavnom zemalja poput Turske, Ukrajine i drugih država koje imaju dugotrajne strukturne probleme, te koje odražavaju postojane sistemske izazove u provođenju standarda Konvencije. U 2025. godini u sudskoj praksi ponovo su dominirale povrede osnovnih prava zajamčenih EKLJP, naročito člana 3 (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja), člana 5 (pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti, prvenstveno u vezi s pitanjima pritvora) i člana 6 (pravo na pravično suđenje) koji konstantno čine najveći udio utvrđenih povreda.

U procesnom smislu godina iza nas je predstavljala nastavak faze reforme usmjerene na unapređenje efikasnosti rada Suda i smanjenje broja neriješenih predmeta uz kontinuirani naglasak na pojednostavljeno procesuiranje predmeta, politiku davanja prioriteta i odlučivanje o tzv. repetitivnim predmetima. Ukupan obim rada Suda, kao i smanjenje broja neriješenih predstavki odražavaju rezultate tih napora, zajedno sa širim institucionalnim inicijativama čiji je cilj unapređenje upravljanja predmetima i jačanje utjecaja njegovih presuda.

U ovom broju „Pravne hronike“ predstavit ćemo odabrane presude ESLJP izrečene 2025. godine koje su značajne za razvoj konvencijskih standarda. Ti predmeti se odnose na raznovrsna relevantna pitanja, uključujući pozitivne obaveze države u situacijama kada postoje dugotrajne i sistemske okolišne opasnosti po život, pravičnost postupaka u disciplinskim stvarima nakon testiranja profesionalnog integriteta, uključujući prigovor nedopuštenog podsticanja na izvršenje krivičnog djela (*entrapment*), pozitivne obaveze države da osigura krivičnopravni sistem u praksi sposoban da sankcioniše nekonsenzualne seksualne radnje prema maloljetnicama, uključujući pitanja pristanka, posebne ranjivosti i sekundarne viktimizacije putem rodnih stereotipa, slobodu izražavanja sudija na društvenim mrežama i granice disciplinskog sankcionisanja, kao i pozitivne obaveze države u vezi sa upotrebom policijske sile tokom razbijanja protesta, uključujući upotrebu kinetičkih udarnih projektila. U tekstu koji slijedi predstavljeni su sažeci činjeničnog stanja i odluka Evropskog suda za ljudska prava, kao i stručni komentari o svakom predmetu.

PRESUDA U PREDMETU CAVCA PROTIV REPUBLIKE MOLDOVE

Predstavka broj 21766/22
Izrečena 9. januara 2025. godine

Činjenice i odluka

Podnosilac predstavke bio je rukovodilac teritorijalne jedinice inspekcije za zaštitu okoliša. Nacionalni antikorupcijski organ (NAC) je 29. februara 2019. godine pokrenuo postupak institucionalne procjene integriteta, identifikovao korupcijske rizike unutar institucije i sačinio plan nasumičnog testiranja profesionalnog integriteta zaposlenih. Na osnovu tog plana nadležni sudija je 5. marta 2019. godine odobrio provođenje testiranja i način njegovog provođenja. Testiranje je izvršeno 22. maja 2019. godine, kada je podnosilac, postupajući po prijavi o navodnoj ilegalnoj sječi, izašao na teren i utvrdio da postoji prekršaj. Osoba koja se predstavljala kao prekršilac je, ustvari, bila prikriveni agent. Prema utvrđenim činjenicama, tokom kontakta agent je sugerisao da se stvar „riješi" izvan službene procedure i ponudio razne „poklone". Podnosilac je sastavio zapisnik i izrekao novčanu kaznu, a zatim je insistirao i na oduzimanju motorne pile. Nakon toga je došlo do interakcije koju su organi protumačili kao prihvatanje mita, a događaj je tajno sniman.

Nakon okončanja serije testiranja isti sudija koji je odobrio testiranje je 28. januara 2020. godine pregledao materijal, uključujući audio-vizuelne snimke koji su se odnosili na više testiranih službenika, te je potvrdio da je podnosilac pao na testu integriteta. U toj odluci sudija je naveo i da je NAC „dokazao da postoje indicije" da bi službenici, uključujući podnosioca, učinili opisane povrede pravila ponašanja i bez učešća državnih organa, ali bez daljnjeg obrazlaganja. Podnosilac nije bio pozvan na ročište i nije imao priliku da se izjasni. Pravo žalbe na tu odluku imala je samo institucija u kojoj je radio, ali ne i on.

Nakon odluke od 28. januara 2020. godine NAC je zatražio od poslodavca da preduzme mjere. Disciplinska komisija je 8. maja 2020. godine saslušala podnosioca i predložila otkaz, a poslodavac je 19. maja 2020. godine donio odluku o otkazu. Podnosilac je 18. juna 2020. godine pokrenuo radni spor, tvrdeći, između ostalog, da je bio nedopušteno podstican (*entrapped*) i da je sankcija nesrazmjerna. Prvostepeni sud je 3. novembra 2020. godine odbio tužbu, oslanjajući se na snimke i na to da je sudija potvrdio rezultat testa u odluci, ali da nije odgovorio na prigovor *entrapmenta*. Drugostepeni sud je 12. maja 2021. godine potvrdio presudu, također bez osvrtanja na prigovor *entrapmenta* i na navod da podnosilac uopšte nije bio obaviješten o testiranju. Vrhovni sud je 27. oktobra 2021. godine proglasio reviziju nedopuštenom, ne dajući odgovore na ključne prigovore. Podnosilac je potom pokušao da obnovi postupak pozivajući se na odluku Ustavnog suda, ali bez uspjeha.

Sud je razmatrao da li je primjenjiv član 6. stav 1. i zaključio da je član 6. primjenjiv u civilnom aspektu, jer se predmet odnosi na građanska prava i obaveze podnosioca u pogledu njegovog radnopravnog statusa. Sud je pojasnio da samo podvrgavanje profesionalnom testiranju integriteta nije nespojivo sa članom 6. i da ne predstavlja automatski *entrapment*. Međutim, Sud je naglasio da takvi režimi zahtijevaju snažne procesne garancije, posebno zato što dokazi pribavljeni takvim operacijama mogu biti odlučujući za ishod disciplinskog postupka.

U meritumu Sud je istakao da domaći sudovi moraju suštinski i obrazloženo razmotriti prigovor *entrapmenta*, kao i da osoba mora imati stvarnu mogućnost da ospori rezultat testa u kontradiktornom postupku. Sud nije smatrao da je nužno da sam konačno utvrđuje da li je podnosilac zaista bio nedopušteno podstaknut da izvrši krivično djelo, jer je utvrdio da su procesni propusti domaćih organa bili dovoljni da kompromituju pravičnost postupka. Sud je posebno ukazao na to da je ključna ocjena sudije, da bi se podnosilac ponašao isto i bez učešća

države, ostala bez adekvatnog obrazloženja, da postupak pred sudijom nije bio kontradiktoran, da podnosilac nije imao pravo žalbe, te da domaći sudovi nisu pružili odgovor na argumentovani prigovor *entrapmenta*. Stoga je Sud utvrdio da je povrijeđen član 6. stav 1.

Komentar

Presuda je značajna zato što razjašnjava kako se načela koja je razvio Sud u predmetima o nedopuštenom podsticanju mogu koristiti kao orijentir i u civilno-disciplinskom okviru uz uvažavanje specifičnosti testiranja profesionalnog integriteta. Sud je izričito pojasnio da samo podvrgavanje službenika takvom testiranju nije nespojivo sa članom 6, niti da automatski predstavlja *entrapment*. Međutim, upravo zato što rezultati takvog testiranja mogu biti odlučujući za ishod disciplinskog postupka, Sud je insistirao na snažnim procesnim garancijama: na stvarnoj mogućnosti da se ospore rezultati testa, na kontradiktornosti postupka i na obavezi domaćih sudova da suštinski i obrazloženo odgovore na argumentovani prigovor *entrapmenta*. Dakle, ova presuda je značajna po tome što ona standarde o *entrapmentu* ne prenosi mehanički iz krivičnog u disciplinski kontekst, nego ih funkcionalno prilagođava civilnom aspektu člana 6. U tom smislu presuda se oslanja na standarde razvijene u predmetima *Ramanauskas protiv Litvanije*, *Teixeira de Castro protiv Portugala*, *Bannikova protiv Rusije* i *Furcht protiv Njemačke*, ali ih koristi kao referentni okvir za ocjenu pravičnosti postupka u kojem posljedica nije krivična osuda, nego gubitak radnopravnog statusa.[1]

PRESUDA U PREDMETU CANNAVACCIUOLO I DRUGI PROTIV ITALIJE

Predstavke broj 51567/14 i dr.
Izrečena 30. januara 2025. godine

Činjenice i odluka

Predmet se odnosi na dugogodišnje nezakonito odlaganje, zakopavanje i spaljivanje otpada u dijelovima regije Kampanija, poznatim kao „Terra dei Fuochi", uz široko dokumentovane navode o kontaminaciji zemljišta i podzemnih voda i povećanim zdravstvenim rizicima. Podnosioci predstavki su tvrdili da je problem bio poznat državnim organima niz godina, da su mjere bile parcijalne i neujednačene, te da država nije obezbijedila pravovremen, koordiniran i djelotvoran odgovor koji bi zaštitio život i zdravlje stanovništva, niti je pružila stanovništvu praktično dostupne i razumljive informacije o prirodi i nivou rizika, te o mjerama za upravljanje rizikom.

Sud je najprije odlučivao o dopuštenosti predstavki. U odnosu na udruženja Sud je zaključio da ona nemaju status „žrtve" u smislu člana 34. Konvencije i da ne mogu nastupati u ime svojih članova bez posebnog ovlaštenja. Sud je pritom pojasnio da se pristup primijenjen u predmetu *KlimaSeniorinnen*[2] odnosi na specifičan kontekst klimatskih promjena i da se ne može automatski prenositi na druge vrste okolišnih sporova. Sud je, također, odbacio dio individualnih predstavki, između ostalog u slučajevima u kojima podnosioci nisu dokazali da imaju prebivalište u općinama koje su domaće vlasti zvanično identifikovale kao pogođene ovom pojavom. Međutim, Sud je proglasio da su

[1] *Ramanauskas protiv Litvanije,* presuda Velikog vijeća izrečena 5. februara 2008. godine, predstavka broj 74420/01; *Teixeira de Castro protiv Portugala,* presuda izrečena 9. juna 1998. godine, predstavka broj 25829/94; *Bannikova protiv Rusije,* izrečena 4. novembra 2010. godine, predstavka broj 18757/06; *Furcht protiv Njemačke,* presuda izrečena 23. oktobra 2014. godine, predstavka broj 54648/09.

[2] *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz i drugi protiv Švajcarske,* presuda Velikog vijeća izrečena 9. aprila 2024. godine, predstavke br. 53600/20 i druge.

prihvatljive pritužbe o povredi čl. 2. i 8. koje su neki podnosioci podnijeli.

U pogledu merituma Sud je ispitao primjenjivost člana 2. Konvencije u materijalnom aspektu. Sud je istakao da član 2. nameće pozitivnu obavezu države da preduzme razumne mjere za zaštitu života kada je postojanje ozbiljnog rizika po život poznato, ili kada mora biti poznato nadležnim organima. Sud je naglasio da u okolnostima masovnog i dugotrajnog rizika, koji je poznat i dokumentovan relevantnim izvorima, nije ni potrebno, ni prikladno zahtijevati od podnosilaca da dokažu strogu, individualizovanu uzročno-posljedičnu vezu između izlaganja konkretnim supstancama i nastanka tačno određene bolesti ili smrti. U tom okviru Sud je prihvatio preventivni pristup (*precautionary approach*) i pojasnio da nedostatak potpune naučne izvjesnosti o preciznim efektima zagađenja ne oslobađa državu obaveze da istraži, identifikuje i procijeni prirodu i nivo rizika, niti obaveze da upravlja rizikom putem adekvatnih mjera.

Sud je, dalje, razradio sadržaj pozitivnih obaveza države u ovakvim predmetima i naveo da one podrazumijevaju sveobuhvatnu procjenu zagađenja, preduzimanje mjera za upravljanje utvrđenim rizikom, istraživanje utjecaja zagađenja na zdravlje stanovnika, djelovanje radi suzbijanja ponašanja koje uzrokuje zagađenje i osiguranje informacija stanovnicima kako bi mogli procijeniti rizike po zdravlje i život. Iako je Sud prihvatio da vlasti imaju široko polje slobodne procjene u izboru konkretnih mjera, naglasio je da odgovor mora biti pravovremen i zasnovan na strukturiranom, sveobuhvatnom i koordiniranom pristupu.

Primjenjujući te standarde na konkretni predmet, Sud je utvrdio da je povrijeđen član 2. Sud je zaključio da vlasti u svom odgovoru nisu pokazale da su preduzeti svi koraci koji su potrebni s obzirom na ozbiljnost situacije, naročito zbog nedostataka u koordinaciji i raspodjeli nadležnosti, izostanka sveobuhvatne slike kontaminacije i dekontaminacije, te nedovoljno proaktivnog i praktično dostupnog informisanja javnosti. U okviru člana 46. Sud je primijenio pilot-presudu i naznačio opšte mjere, uključujući izradu sveobuhvatne strategije, uspostavu nezavisnog monitoringa i jedinstvene javne informacione platforme uz rok za implementaciju.

Komentar

Ova presuda je značajna zbog toga što Sud nije ostao na općoj tezi da ozbiljno okolišno zagađenje može otvoriti pitanje zaštite iz člana 2. Konvencije, nego je precizirao domet pozitivnih obaveza države u situaciji kada postoji dugotrajna, rasprostranjena i višestruko uzrokovana antropogena opasnost. Sud je naglasio da se nije radilo o izolovanom izvoru opasnosti, već o posebno složenoj i široko rasprostranjenoj pojavi, što je zahtijevalo pravovremenu, sistemsku, koordiniranu i strukturiranu reakciju države. Ovaj predmet je dodatno značajan zato što je Sud primijenio pristup pilot-presude: nije se ograničio na utvrđivanje povrede, već je naveo i konkretne institucionalne mjere koje očekuje od države, uključujući opštu strategiju, jasnu raspodjelu dužnosti, nezavisni mehanizam za praćenje i jedinstvenu javnu informativnu platformu. Zbog toga se može smatrati da je poruka ove presude šira od klasičnog ekološkog spora: član 2. ne štiti samo od neposrednih i individualiziranih prijetnji po život nego može obuhvatiti i sistemske okolišne opasnosti pri čemu ta zaštita zahtijeva i vrlo konkretne institucionalne obaveze države. Istovremeno, Sud je povukao granicu i u pogledu aktivne legitimacije udruženja, jasno stavljajući do znanja da se širi pristup priznat u predmetu *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz i drugi protiv Švajcarske* ne prenosi automatski na sve okolišne sporove. U tom smislu presuda se nadovezuje na raniju praksu Suda o pozitivnim obavezama države u situacijama kada postoje opasne aktivnosti i poznati rizici, naročito u predmetima *Öneryıldız protiv Turske*, *Budayeva i drugi protiv Rusije*, *Guerra i drugi protiv Italije* i *Tătar protiv Rumunije*. Istovremeno, on se razvio dalje, u pravcu preciznijeg definisanja

sadržaja tih obaveza u kontekstu sistemskog okolišnog rizika.[3]

PRESUDA U PREDMETU L. I DRUGI PROTIV FRANCUSKE

Predstavke br. 46949/21, 24989/22 i 39759/22
Izrečena 24. aprila 2025. godine

Činjenice i odluka

Predstavke su podnijele tri osobe koje su tvrdile da su, dok su bile maloljetne, bile izložene nekonsenzualnim seksualnim radnjama, a da francuski organi i sudovi nisu osigurali djelotvornu zaštitu putem odgovarajuće istrage, procesuiranja i pravilne procjene pitanja pristanka. U vrijeme relevantnih događaja imale su 13, 14 i 16 godina. U sve tri predstavke Sud je razmatrao da li je domaći sistem, onako kako je primijenjen u praksi, pružio stvarnu i djelotvornu krivičnopravnu zaštitu od seksualnog nasilja nad maloljetnicama.

Sud je utvrdio da istražni organi i domaći sudovi nisu zaštitili podnositeljice na adekvatan način. Posebno je naglasio da domaći sudovi nisu pravilno ocijenili utjecaj svih okolnosti konkretnog slučaja i da pri procjeni sposobnosti podnositeljica da razumiju i daju pristanak nisu u dovoljnoj mjeri uzeli u obzir njihove naročito ranjive situacije, posebno imajući u vidu njihovu dob. Sud je ponovio da pristanak mora odražavati slobodnu volju za stupanje u seksualni odnos u datom trenutku i u konkretnim okolnostima, te je zaključio da je, s obzirom na tadašnji pravni okvir i način njegove primjene, Francuska propustila da osigura u praksi krivičnopravni sistem sposoban da sankcioniše nekonsenzualne seksualne radnje prema maloljetnicama. Zbog toga je utvrdio da su povrijeđeni čl. 3. i 8. Konvencije u odnosu na sve tri podnositeljice.

U odnosu na prvu podnositeljicu Sud je utvrdio i povredu člana 14. u vezi sa čl. 3. i 8. Naglasio je da su nacionalni organi u najmanje dva navrata dozvolili da se upotrebljavaju moralizirajuće formulacije kojima se imputira krivica, koje su reprodukovale rodne stereotipe i koje su mogle oslabiti povjerenje žrtava u pravosudni sistem. Sud je posebno istakao da su takve formulacije bile bespotrebne, neprimjerene i da su povrijedile dostojanstvo podnositeljice, čime je izvršena sekundarna viktimizacija.

Komentar

Ova presuda je značajna zato što na posebno jasan način povezuje dvije linije prakse Suda koje se često analiziraju odvojeno. S jedne strane, Sud je potvrdio da pozitivne obaveze države prema čl. 3. i 8. ne ostaju na apstraktnoj obavezi da formalno kriminalizira seksualno nasilje, nego da zahtijevaju i takvu praktičnu primjenu domaćeg prava koja stvarno omogućava djelotvornu istragu i sankcionisanje takvih seksualnih radnji. S druge strane, Sud je naglasio da u predmetima seksualnog nasilja, posebno kada je riječ o maloljetnicama, način na koji organi vlasti i sudovi govore o žrtvi nije sporedno pitanje stila, nego pitanje konvencijske usklađenosti: samo moraliziranje, imputiranje krivice i oslanjanje na rodne stereotipe mogu predstavljati oblik sekundarne viktimizacije.

Presuda je važna i zato što dodatno učvršćuje standard da se pristanak ne može svoditi na pasivnost, izostanak fizičkog otpora, ili pojednostavljeno rezonovanje o ponašanju navodne žrtve. Sud je insistirao na kontekstualnoj procjeni, uzimajući u obzir dob, ranjivost, odnos snaga i konkretne okolnosti događaja. U tom smislu ova odluka se logično nadovezuje na raniju praksu u predmetima *M.C. protiv Bugarske* i *X i drugi protiv Bugarske* u kojima je Sud već

[3] *Öneryıldız protiv Turske,* presuda Velikog vijeća izrečena 30. novembra 2004. godine, predstavka broj 48939/99; *Budayeva i drugi protiv Rusije,* presuda izrečena 20. marta 2008. godine, predstavke br. 15339/02 i dr.; *Guerra i drugi protiv Italije,* presuda izrečena 19. februara 1998. godine, predstavka broj 14967/89; *Tătar protiv Rumunije,* presuda izrečena 27. januara 2009. godine, predstavka broj 67021/01.

naglašavao da je potrebno djelotvorno zaštititi djecu i mlade osobe od seksualnog nasilja. Dio koji se odnosi na stereotipe i sekundarnu viktimizaciju je blisko povezan s predmetom *J.L. protiv Italije*. Na taj način *L. i drugi protiv Francuske* postaje jedna od centralnih odluka iz 2025. godine za razumijevanje savremenog evropskog standarda o pristanku, ranjivosti maloljetnika i zabrani pristupa zasnovanog na okrivljavanju žrtve u domaćem pravosuđu.[4]

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU TSAAVA I DRUGI PROTIV GRUZIJE

Predstavke br. 13186/20, 16757/20, 20129/21, 20175/21 i 39382/21.
Izrečena 11. decembra 2025. godine

Činjenice i odluka

Predmet se odnosi na razbijanje protesta ispred zgrade Parlamenta Gruzije u junu 2019. godine u kojim je policija upotrijebila silu prema učesnicima protesta i novinarima koji su pratili protest, uključujući upotrebu kinetičkih udarnih projektila. Predstavke su podnijeli učesnici protesta ili novinari. Tvrdili su da su tokom razbijanja protesta zadobili povrede i da domaće vlasti nisu provele djelotvornu istragu. U postupku pred Sudom podnosioci su se požalili na kršenje materijalnog i procesnog aspekta člana 3, kao i na povredu čl. 10. i 11. Konvencije.

Veliko vijeće, pored drugih pitanja, razjasnilo je da se Sud, u pravilu, ne treba suzdržavati od odlučivanja o središnjim prigovorima kada su oni integralni dio predmeta, osim u usko ograničenim situacijama. U pogledu člana 3, u materijalnom aspektu, Sud je utvrdio da upotreba kinetičkih udarnih projektila protiv više podnosilaca nije bila striktno nužna, niti proporcionalna cilju da se oni rastjeraju. Sud je naglasio da takvi projektili, zbog inherentnih rizika da izazovu teške povrede, zahtijevaju strogu regulaciju, jasne protokole, odgovarajuću obuku i efektivan nadzor, te da se smiju koristiti samo kao krajnja mjera u odgovoru na stvarnu i neposrednu prijetnju životu ili tjelesnom integritetu, i to na ciljani način, a ne kao opšte sredstvo za kontrolisanje mase. Sud je, također, utvrdio da je povrijeđen član 3. u odnosu na fizičko zlostavljanje pojedinih podnosilaca tokom njihovog rastjerivanja. Kada je riječ o proceduralnom aspektu člana 3, Sud je zaključio da istraga nije bila djelotvorna.

U odnosu na član 10. Sud je utvrdio da je upotreba sile prema novinarima predstavljala miješanje u slobodu izražavanja koje nije bilo nužno u demokratskom društvu, naglašavajući pri tome pozitivnu obavezu države da uspostavi efektivan sistem zaštite novinara. U odnosu na član 11. Sud je prihvatio da odluka o razbijanju protesta može biti opravdana radi zaštite legitimnih interesa, ali je zaključio da način na koji je provedeno, naročito uz primjenu sile prema određenim podnosiocima, nije bio proporcionalan, te je utvrdio povredu.

Komentar

Presuda Velikog vijeća je značajna zato što je, pored utvrđenja povreda, postavila vrlo detaljne standarde o kvalitetu domaćih pravnih okvira za upotrebu tzv. manje smrtonosnih sredstava, a posebno kinetičkih udarnih projektila. Sud je insistirao da takva sredstva moraju biti uređena jasnim i dovoljno detaljnim pravilima uz odgovarajuću obuku, lanac komandovanja, nadzor i procesne garancije protiv proizvoljnosti i zloupotrebe. Posebno je važno to što je Sud naglasio da se kinetički udarni projektili smiju koristiti samo kao krajnja mjera u odgovoru

[4] *M.C. protiv Bugarske,* presuda izrečena 4. decembra 2003. godine, predstavka broj 39272/98; *X i drugi protiv Bugarske,* presuda Velikog vijeća izrečena 2. februara 2021. godine, predstavka broj 22457/16; *J.L. protiv Italije,* presuda izrečena 27. maja 2021. godine, predstavka broj 5671/16; *L. i drugi protiv Francuske,* presuda izrečena 24. aprila 2025. godine, predstavke br. 46949/21, 24989/22 i 39759/22.

na stvarnu i neposrednu prijetnju životu ili tjelesnom integritetu, i to ciljano, a ne kao opšte sredstvo za kontrolu mase. Presuda je istovremeno važna i sa stanovišta čl. 10. i 11, jer potvrđuje da država mora osigurati efektivan sistem zaštite novinara tokom protesta i da činjenica da novinari prate nasilne događaje ne umanjuje njihovu zaštitu. U obrazloženju presuda se oslanja na raniju praksu o upotrebi sile i djelotvornoj istrazi, uključujući predmete *Nachova i drugi protiv Bugarske*, *Makaratzis protiv Grčke* i *Giuliani i Gaggio protiv Italije*, kao i na praksu o protestima i postupanju policije tokom okupljanja, uključujući *Kudrevičius i drugi protiv Litvanije*, *Pentikäinen protiv Finske*, *Frumkin protiv Rusije*, *Oya Ataman protiv Turske* i *Primov i drugi protiv Rusije*. U dijelu člana 10. posebno je relevantan i predmet *Najafli protiv Azerbejdžana* na koji se ova presuda s pravom oslanja.[5]

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU DANILEȚ PROTIV RUMUNIJE

Predstavka broj 16915/21
Izrečena 15. decembra 2025. godine

Činjenice i odluka

Podnosilac predstavke bio je sudija okružnog (*county*) suda. U januaru 2019. godine na javno dostupnoj Facebook stranici s velikim brojem pratilaca objavio je dvije poruke od kojih se jedna odnosila na produžetak mandata načelnika Generalštaba. Poruke su prenesene i komentarisane u medijima i postale su dio šire javne debate. Disciplinski organi su pokrenuli postupak i zaključili da je podnosilac povrijedio dužnost diskrecije i da je počinio disciplinski prekršaj koji utječe na povjerenje javnosti u sudove i sliku pravosuđa, te su izrekli sankciju umanjenja plate. Podnosilac je iscrpio domaće pravne lijekove osporavajući sankciju, ali je domaći sud potvrdio odluke disciplinskih organa.

Sud je utvrdio da je došlo do zadiranja u pravo iz člana 10, te da je bilo propisano zakonom i da je težilo legitimnom cilju zaštite autoriteta i nepristrasnosti sudstva. Ključno pitanje bilo je da li je zadiranje bilo nužno u demokratskom društvu. Veliko vijeće je konsolidovalo kriterije za ocjenu proporcionalnosti u digitalnoj sferi, naglašavajući sadržaj i formu izjava, kontekst, posljedice i doseg objava, svojstvo u kojem sudija nastupa, težinu sankcije i njen odvraćujući efekat, te procesne garancije u disciplinskom postupku.

Primjenjujući te kriterije, Sud je zaključio da su sporne izjave predstavljale doprinos raspravi o pitanjima od javnog interesa i da nisu bile takve da su mogle da naruše razumnu ravnotežu između prava sudije da učestvuje u javnoj debati i potrebe da sudija bude i da se vidi kao nezavisan i nepristrasan. Sud je zaključio da domaće vlasti nisu dale relevantne i dovoljne razloge koji bi pokazali da postoji goruća društvena potreba, te je utvrdio da je povrijeđen član 10.

Komentar

U ovoj presudi Veliko vijeće je dodatno konsolidovalo standarde za ostvarivanje ravnoteže između slobode izražavanja nosilaca

[5] *Nachova i drugi protiv Bugarske,* presuda Velikog vijeća izrečena 6. jula 2005. godine, predstavke br. 43577/98 i 43579/98; *Makaratzis protiv Grčke,* presuda Velikog vijeća izrečena 20. decembra 2004. godine, predstavka broj 50385/99; *Giuliani and Gaggio protiv Italije,* presuda Velikog vijeća izrečena 24. marta 2011. godine, predstavka broj 23458/02; *Kudrevičius i drugi protiv Litvanije,* presuda Velikog vijeća izrečena 15. oktobra 2015. godine, predstavka broj 37553/05; *Pentikäinen protiv Finske,* presuda Velikog vijeća izrečena 20. oktobra 2015. godine, predstavka broj 11882/10; *Frumkin protiv Rusije,* presuda izrečena 5. januara 2016. godine, predstavka broj 74568/12; *Najafli protiv Azerbejdžana,* presuda izrečena 2. oktobra 2012. godine, predstavka broj 2594/07; *Oya Ataman protiv Turske,* presuda izrečena 5. decembra 2006. godine, predstavka broj 74552/01; *Primov i drugi protiv Rusije,* presuda izrečena 12. juna 2014. godine, predstavka broj 17391/06.

pravosudnih funkcija i potrebe da se očuvaju autoritet i povjerenje u pravosuđe, posebno u digitalnom okruženju i na društvenim mrežama. Značaj te presude nije samo u tome što je Sud utvrdio da je povrijeđen član 10. nego i u tome što je sistematizirao kriterije koje domaći sudovi moraju da primjenjuju: sadržaj i formu izjava, kontekst, svojstvo u kojem sudija nastupa, doseg i posljedice objave, težinu sankcije i njen mogući odvraćujući efekat, kao i kvalitet procesnih garancija u disciplinskom postupku. Time je Sud jasno poručio da sudije, iako vezane dužnošću da budu suzdržane i diskretne, ne gube pravo da učestvuju u javnoj raspravi o pitanjima od javnog interesa, uključujući pitanja demokratije, vladavine prava i funkcionisanja državnih institucija. Presuda se nadovezuje na raniju praksu u predmetima *Baka protiv Mađarske*, *Wille protiv Lihtenštajna*, *Kudeshkina protiv Rusije* i *Kövesi protiv Rumunije* a, šire posmatrano, i na praksu o odnosu slobode izražavanja i autoriteta pravosuđa, uključujući predmet *Morice protiv Francuske*. Njena posebna vrijednost je u tome što te standarde sada izričito prevodi u kontekst društvenih mreža i drugih digitalnih oblika javnog obraćanja.[6]

[6] *Baka protiv Mađarske,* presuda Velikog vijeća izrečena 23. juna 2016. godine, predstavka broj 20261/12; *Wille protiv Lihtenštajna,* presuda Velikog vijeća izrečena 28. oktobra 1999. godine, predstavka broj 28396/95; *Kudeshkina protiv Rusije,* presuda izrečena 26. februara 2009. godine, predstavka broj 29492/05; *Morice protiv Francuske,* presuda Velikog vijeća izrečena 23. aprila 2015. godine, predstavka broj 29369/10; *Kövesi protiv Rumunije,* presuda izrečena 5. maja 2020. godine, predstavka broj 3594/19.

Pregled triju odluka Evropskog suda za ljudska prava u predmetima protiv Bosne i Hercegovine iz 2025. godine

▸ **Pripremila: Elma Veledar Arifagić, AIRE Centar**

U ovom dijelu „Pravne hronike“ predstavljene su tri odluke Evropskog suda za ljudska prava (**Sud** ili ***ESLJP***) iz 2025. godine u predmetima protiv Bosne i Hercegovine. Predmeti se odnose na različita, ali za domaći pravni poredak vrlo značajna pitanja koja se tiču zaštite imovine i izvršenja konačnih upravnih i sudskih odluka (član 1. Protokola broj 1. uz prigovor i prema članu 6. stav 1. Konvencije), prihvatljivosti plana etapnog izvršenja sudskih odluka (član 6. stav 1. i član 1. Protokola broj 1), te pitanja zloupotrebe prava na predstavku, statusa žrtve i granica individualne predstavke u izbornom kontekstu (član 34, član 35. stav 3(a), član 14. u vezi sa članom 3. Protokola broj 1 i član 1. Protokola broj 12). U nastavku su dati sažeci činjenica i odluka Suda.

PRESUDA U PREDMETU OMERAGIĆ PROTIV BOSNE I HERCEGOVINE

(Predstavka broj 44804/22)
4. novembar 2025. godine

Činjenice i odluka Suda

Predmet se odnosi na dugotrajno neizvršenje konačne i izvršne upravne odluke donesene u korist podnositeljice predstavke. Podnositeljica je još u martu 2004. godine podnijela zahtjev Općini Brod za dodjelu odgovarajućeg zamjenskog stana umjesto stana na kojem je imala stanarsko pravo, a koji je uništen tokom rata 1992-1995. godine. Općina Brod je utvrdila 18. novembra 2011. godine da ona, prema tada važećem zakonodavstvu o privatizaciji stanova, ima pravo na dodjelu odgovarajućeg zamjenskog stana. U istoj odluci je navedeno da se, ukoliko odgovarajući stan nije raspoloživ, treba isplatiti odgovarajuća novčana naknada, određena prema prosječnoj tržišnoj vrijednosti nekretnina u Brodu, uzimajući u obzir lokaciju, površinu i amortizaciju.

Ta odluka je postala konačna i izvršna 19. decembra 2011. godine. Ipak, prijedlog za izvršenje je odbijen zbog nedostatka raspoloživih stambenih jedinica. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je 2016. i 2022. godine odbio ustavne apelacije podnositeljice predstavke, ocijenivši da je produženo neizvršenje opravdano objektivnim razlozima, odnosno nedostatkom sredstava i stanova. U međuvremenu je zakonski rok za ispunjenje obaveze više puta produžavan, a posljednji put je produžen do 30. juna 2025. godine.

ESLJP je utvrdio da pravo podnositeljice na dodjelu zamjenskog stana ili odgovarajuće naknade predstavlja dovoljno utvrđenu imovinsku vrijednost, odnosno imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju. Sud je naglasio da je prošlo više od trinaest godina od konačnosti odluke, a da podnositeljici predstavke nije ni dodijeljen stan, ni isplaćena naknada predviđena odlukom domaćeg suda. Država se, prema stavu Suda, ne može pozivati na nedostatak sredstava ili raspoloživih stanova kao opravdanje za neizvršenje konačne i izvršne odluke. Zbog toga je utvrđeno da je povrijeđen član 1. Protokola broj 1. Sud je smatrao da nije potrebno da posebno ispituje dopuštenost i osnovanost prigovora prema članu 6. stav 1. Konvencije, jer je glavno pravno pitanje već riješeno članom 1. Protokola broj 1. Kao pravična naknada podnositeljici predstavke je dosuđena 21.000 eura na ime materijalne štete i 3.000 eura na ime nematerijalne štete.

PRESUDA U PREDMETU KAROVIĆ I DRUGI PROTIV BOSNE I HERCEGOVINE

(Predstavke br. 43201/22, 555/23, 5241/23 i 23976/23)
24. juna 2025. godine

Činjenice i odluka Suda

Ovaj predmet se odnosi na neizvršenje odluka domaćih sudova donesenih u korist četvero podnosilaca predstavki protiv Kantona Sarajevo. Presudama domaćih sudova iz perioda od 2015. do 2018. godine Kantonu Sarajevo je naloženo da isplati različite iznose na ime neisplaćenih naknada iz radnog odnosa, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom i troškovima postupka. Rješenja o izvršenju donesena su između 2016. i 2021. godine.

U januaru 2022. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine u jednom od tih predmeta (u korist podnosioca predstavke Osmana Šabanovića) već je utvrdio da su povrijeđeni član 6. stav 1. Konvencije i član 1. Protokola broj 1 i naložio Kantonu Sarajevo da preduzme potrebne mjere radi izvršenja uz dosudu 300 KM na ime nematerijalne štete. Odmah nakon toga, 13. januara 2022. godine, Kanton Sarajevo je usvojio plan izvršenja za sve odluke domaćih sudova protiv njega. Tim planom je predviđeno da će oni koji se odreknu kamata i troškova biti isplaćeni bez odgađanja, a onima koji ne pristanu na to, kao podnosioci predstavke u ovom predmetu, potraživanja će biti isplaćena hronološkim redom, u roku od pet godina, odnosno najkasnije do kraja 2026. godine. Za te svrhe planirano je da se izdvoji do 0,8% ukupnog budžeta Kantona Sarajevo uz rezervu da Kanton Sarajevo možda neće moći pratiti plan ukoliko dobije manje sredstava u budućnosti.

ESLJP je, prvo, ocijenio da ustavna apelacija u okolnostima ovog predmeta više nije djelotvorno pravno sredstvo, imajući u vidu da odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine donesena u korist jednog od podnosilaca predstavke nije dovela do izvršenja, a da je nakon usvajanja kantonalnog plana Ustavni sud takve predmete počeo odbijati smatrajući da je plan prihvatljiv. Stoga su predstavke proglašene dopuštenim.

U meritumu Sud je podsjetio na to da država, u pravilu, ne može opravdati neizvršenje konačnih sudskih odluka nedostatkom sredstava, ali da sistem etapnog izvršenja može biti prihvatljiv u izuzetnim okolnostima. U ovom predmetu Sud je ocijenio da je plan Kantona Sarajevo prihvatljiv. Naime, iako ne sadrži tačnu godinu izvršenja za svaku pojedinačnu odluku, sve odluke su morale

biti izvršene najkasnije do kraja 2026. godine. Dakle, klauzula o eventualnom odstupanju zbog manjka sredstava nije sama po sebi bila dovoljna da plan učini neprihvatljivim. Također, ni činjenica da je plan uspostavio dvostepeni sistem isplate, zavisno od odricanja kamata i troškova, nije sama po sebi predstavljala povredu Konvencije. Zato je Sud zaključio da nije povrijeđen član 6. stav 1. Konvencije, niti član 1. Protokola broj 1.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU KOVAČEVIĆ PROTIV BOSNE I HERCEGOVINE

(Predstavka broj 43651/22)
25. juna 2025. godine

Podsjećanje na prethodnu odluku Vijeća

Ovaj predmet je bio okončan presudom Vijeća Četvrtog odjeljenja od 29. avgusta 2023. godine. Tada je Vijeće, sa šest glasova prema jedan, utvrdilo da je povrijeđen član 1. Protokola broj 12 zbog etničkih i teritorijalnih kriterija primjenjivih na sastav Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Istovremeno je zaključilo da nema potrebe da se ispituju dopuštenost, ni osnovanost prigovora koji se odnosio na sastav Doma naroda imajući u vidu član 14. Konvencije u vezi sa članom 3. Protokola broj 1. Preostali prigovori prema članu 3. Protokola broj 1, samostalno ili u vezi sa članom 14, kao i prigovori prema čl. 13. i 17. Konvencije proglašeni su nedopuštenim. Na zahtjev Vlade predmet je potom upućen Velikom vijeću.

Činjenice i odluka Suda

Podnosilac predstavke, dvojni državljanin Bosne i Hercegovine i Hrvatske, nastanjen u Kantonu Sarajevo, tvrdio je da je diskriminisan u ostvarivanju svog aktivnog biračkog prava zato što, zbog kombinacije etničkih i teritorijalnih pravila, ne može glasati za kandidate prema vlastitom izboru na izborima za Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i Predsjedništvo Bosne i Hercegovine. Predstavku je podnio 30. avgusta 2022. godine, dakle, prije općih izbora održanih 2. oktobra 2022. godine. Za razliku od ranijih predmeta nakon presude *Sejdić i Finci*, u kojima se osporavala nemogućnost da se kandidira, ovdje je fokus bio na aktivnom, a ne pasivnom biračkom pravu.

Veliko vijeće je najprije razmatralo niz preliminarnih pitanja. Potvrdilo je da je tužena država bila valjano zastupana pred Sudom i da eventualne nepravilnosti u pogledu statusa vršilaca dužnosti zastupnika predstavljaju unutrašnje pitanje domaćeg pravnog sistema. Zatim je prihvatilo preliminarni prigovor Vlade da je podnosilac predstavke zloupotrijebio pravo na predstavku u smislu člana 35. stav 3(a) Konvencije. Sud je tome pridavao značaj zbog niza izjava i postupaka podnosioca predstavke tokom postupka pred Velikim vijećem: neosnovanih i uvredljivih navoda upućenih tadašnjoj predsjednici Suda i članovima panela Velikog vijeća, ličnih napada na zastupnike Vlade i Visokog predstavnika, kao i zbog informacija koje je Sud ocijenio obmanjujućim u vezi s podacima o njegovoj etničkoj pripadnosti na profilu Gradskog vijeća Sarajeva, koje su mogle biti relevantne za predmet.

Osim toga, Veliko vijeće je zaključilo i da podnosilac nema status žrtve u smislu člana 34. Konvencije. Sud je naglasio da je riječ o prigovorima koji su, prema načinu na koji su formulirani, bili *actio popularis*, jer su, u suštini, bili usmjereni na općenitu promjenu ustavne i izborne strukture države, a ne na povredu nekog individualnog prava podnosioca predstavke koja bi ga direktno i lično pogađala. Sud je posebno odbacio argument da je činjenica da podnosilac predstavke može glasati na izborima za kantonalnu skupštinu, a time posredno učestvovati u formiranju Doma naroda, dovoljna da uspostavi njegov status žrtve u odnosu na izbor tog doma. Također je odbacio tezu da su direktna priroda izbora za Predsjedništvo ili širina njegovih ovlaštenja dovoljne da svakom biraču daju status žrtve u odnosu na pravila o izboru članova Predsjedništva.

Sud je pritom naglasio razliku između aktivnog i pasivnog biračkog prava. Iako oba aspekta služe za očuvanje demokratskog poretka, oni štite različite interese, razlikuju se prema obimu i mogu biti podložni različitim ograničenjima. Zbog toga se nalazima iz ranijih predmeta koji su se odnosili na pravo kandidiranja nije moglo automatski dati isto značenje u predmetu koji se odnosi na pravo glasa. U konačnici je Sud odlučio: prvo, da pojedini novi prigovori prema članu 3. Protokola broj 1 izlaze izvan opsega predmeta pred Velikim vijećem; drugo, da se usvaja preliminarni prigovor zbog zloupotrebe prava na predstavku; treće, da podnosilac predstavke nema status žrtve u odnosu na prigovore prema članu 14. u vezi sa članom 3. Protokola broj 1 i prema članu 1. Protokola broj 12; te, četvrto, da nije potrebno da razmatra preostale prigovore nedopuštenosti.

Komentar

Predmet Kovačević je pravno značajan, prije svega, zato što ne predstavlja novu meritornu odluku o diskriminatornosti ustavnog i izbornog sistema Bosne i Hercegovine, nego prvenstveno odluku o granicama individualne predstavke i kriterijima za status žrtve u izbornim predmetima koji se odnose na aktivno biračko pravo. U tom smislu presuda Velikog vijeća je važna, jer razlikuje položaj birača od položaja lica koja se žele kandidirati, te insistira na postojanju dovoljno neposredne i lične veze između podnosioca predstavke i navodne povrede. Time je Sud poručio da se ni u osjetljivim i sistemski važnim izbornim sporovima ne može zaobići zabrana *actio popularis*.

Istovremeno, predmet je ostao izrazito kontroverzan s obzirom na to da je u domaćem i međunarodnom kontekstu doživljen kao svojevrsni zaokret u odnosu na ranije predmete protiv Bosne i Hercegovine. Naime, upravo u odnosu na ista ustavna i izborna pravila koja su u predmetima *Sejdić i Finci*, *Zornić*, *Pilav*, *Šlaku* i *Pudarić* već bila predmet osude, Veliko vijeće sada je zaključilo da podnosilac predstavke nema status žrtve kada nastupa kao birač, a ne kao potencijalni kandidat. Zato je ta presuda značajna više zbog razjašnjavanja procesnih pitanja i pitanja dopuštenosti nego zbog razvoja materijalnih standarda zabrane diskriminacije.

Izdvojena mišljenja

Uz ovu presudu su priložena tri odvojena mišljenja. Naime, sudija Pavli je dao saglasno mišljenje, ali na užim osnovama od većine. Prema shvatanju tog sudije, izostanak dokaza o različitom tretmanu u odnosu na uporednu grupu birača iz Republike Srpske već je bio dovoljan da se zaključi da podnosilac predstavke ne može tvrditi da je žrtva diskriminacije bez potrebe za širim obrazloženjem većine.

Sudije Bårdsen, Chanturia, Yüksel i Schembri Orland dale su zajedničku djelimično nesaglasnu izjavu. Oni su smatrali da je predmet trebalo odbaciti isključivo zbog zloupotrebe prava na predstavku. Prema njihovom mišljenju, nakon što je taj preliminarni prigovor usvojen, više nije bilo potrebno da se Sud izjašnjava i o pitanju statusa žrtve. Zbog toga su glasali protiv dijela obrazloženja u kojem je utvrđeno da podnosilac predstavke nema status žrtve.

Sudija Vehabović je dao posebno izdvojeno nesaglasno mišljenje, koje je sadržajno najopsežnije i najkritičnije prema pristupu većine. On je, prvo, ukazao na procesne nedostatke, naročito u vezi sa pitanjem ovlaštenja vršilaca dužnosti zastupnika države i momentom u kojem je Sud morao razriješiti to pitanje. U meritornom smislu, sudija Vehabović je istakao da većinski pristup stvara svojevrsni imunitet za strukturnu diskriminaciju na način da, ako se običnom biraču uskrati status žrtve, sistemske etničko-teritorijalne restrikcije ostaju van domašaja nadzora Suda osim kada se javi lice koje je onemogućeno da se kandidira. Prema njegovom mišljenju, to je nespojivo sa duhom Konvencije, sa svrhom Protokola broj 12 i sa ranijom linijom predmeta protiv Bosne i Hercegovine. Posebno je kritikovao stav većine da se diskriminatorno strukturirano biračko pravo ne može osporavati iz perspektive birača, jer time, prema njegovom mišljenju, Sud značajno sužava doseg zaštite od sistemske diskriminacije.

Praksa Suda pravde Evropske unije u 2025. godini

Pripremila: Catharina Harby, AIRE Centar

U ovom dijelu „Pravne hronike“ razmatrat ćemo razvoj sudske prakse Suda pravde Evropske unije (SPEU) u 2025. godini. Sjedište SPEU je u Luksemburgu i ovaj sud je nadležan da obezbijedi tumačenje i ujednači primjenu prava Evropske unije u državama članicama. Čine ga dva suda: Sud pravde i Opšti sud, koji imaju centralnu ulogu u ustavnom i pravnom poretku EU.

Tokom 2025. godine SPEU je nastavio da odražava kako širinu nadležnosti EU, tako i sve veću složenost njenog regulatornog okvira. Njegov rad je bio naročito oblikovan sporovima u oblastima zaštite podataka, zaštite potrošača, migracija i azila, kao i uređenjem digitalnih tržišta. Te oblasti odgovaraju ključnim prioritetima politike EU, uključujući upravljanje digitalnim tehnologijama, funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i zaštitu pojedinaca u ekonomskim i upravnim kontekstima. Istovremeno, u svojoj sudskoj praksi SPEU je nastavio da daje konkretan sadržaj osnovnim pravima zajamčenim Poveljom EU o osnovnim pravima na koju se i dalje sve više oslanjaju strane u sporovima iz prava EU.

Postupak po prethodnom pitanju je i dalje predstavljao kamen-temeljac sudske aktivnosti SPEU, omogućavajući na taj način nacionalnim sudovima da upućuju pitanja u vezi sa tumačenjem ili validnošću propisa EU. Taj mehanizam doprinosi da se obezbijedi njegova dosljedna primjena pri čemu istovremeno uključuje SPEU u širi pravosudni dijalog država članica. Uporedo s tim, direktne tužbe, poput postupaka zbog povrede prava EU, nastavile su da značajno doprinose opterećenosti SPEU, naročito u oblastima koje obuhvataju institucije EU i regulatorne mjere.

U procesnom smislu u 2025. godini SPEU je nastavio da ulaže napore da efikasno upravlja velikim prilivom sve raznovrsnijih predmeta. To je uključivalo dalje unapređenje internih procesa, raspodjele predmeta između Suda pravde i Opšteg suda, kao i procesna prilagođavanja čiji je bio cilj blagovremeno odlučivanje u složenim i često visokorizičnim sporovima.

U nastavku ćemo razmatrati četiri presude donesene u 2025. godini koje ilustruju rezonovanje SPEU u različitim oblastima, uključujući zaštitu podataka i zahtjeve za azil.

Predmet broj C-662/23 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid protiv X (Zimir)

8. maj 2025. godine

Ovaj predmet se odnosio na kašnjenje obrade zahtjeva za azil prema pravu EU. O zahtjevu podnosioca nije bilo odlučeno u standardnom roku od šest mjeseci propisanom Direktivom o postupcima azila, a nacionalni organi su produžili taj rok. To je dovelo do otvaranja

pitanja da li su takva produženja dopuštena i pod kojim uslovima mogu biti opravdana.

Od SPEU se očekivalo da protumači procesni okvir kojim se uređuje odlučivanje o zahtjevima za azil naročito u pogledu stepena diskrecije država članica u upravljanju svojim sistemima azila. Iako su u pravu EU dopuštena određena produženja rokova, postavilo se pitanje da li se ona mogu šire koristiti kao odgovor na administrativne pritiske poput povećanog broja predmeta ili nedostatka resursa.

SPEU je pojasnio da rok od šest mjeseci predstavlja opšte pravilo i da svako produženje mora biti strogo opravdano i usko tumačeno. Sud je utvrdio da produženje mora biti opravdano objektivnim okolnostima, naprimjer iznenadnim i značajnim povećanjem broja zahtjeva. Međutim, same opšte administrativne teškoće, uključujući kašnjenje u radu ili nedostatak resursa, ne mogu opravdati sistematska ili rutinska kašnjenja.

Sud je dodatno naglasio značaj procesnih garancija u okviru sistema EU, ističući da blagovremeno odlučivanje ima suštinski značaj za zaštitu podnosilaca zahtjeva, čiji pravni i lični položaj često ostaje neizvjestan dok se o njihovim zahtjevima ne odluči.

Ova presuda doprinosi razjašnjenju granica diskrecije nacionalnih organa i odražava širu zabrinutost SPEU o djelotvornosti procesnih garancija propisanih pravom EU u praksi. Njome se potvrđuje da administrativna cjelishodnost ne može imati prednost nad pravima lica koja traže međunarodnu zaštitu.

Predmet broj C-749/23 – innogy Energie s.r.o. protiv QS

5. jun 2025. godine

Ovaj predmet se odnosio na upotrebu standardnih ugovornih odredaba u ugovorima o snabdijevanju potrošača energijom, konkretno na odredbu kojom se potrošač obavezuje da plati fiksnu kaznu ukoliko raskine ugovor zaključen na određeno vrijeme prije isteka njegovog važenja. Ta klauzula je predstavljala dio standardnih unaprijed formulisanih ugovornih uslova i ona nije bila predmet pojedinačnog pregovaranja. Zbog toga su otvorena pitanja o njenoj usklađenosti sa pravilima EU usmjerenim na zaštitu potrošača od nepoštenih ugovornih praksi. SPEU je bio pozvan da razmotri djelovanje Direktive o nepoštenim ugovornim odredbama naročito u vezi sa klauzulama koje potrošačima nameću novčane kazne. Sud koji je uputio prethodno pitanje postavio je pitanje da li se takva klauzula može smatrati pravičnom i transparentnom ako propisuje fiksni iznos bez jasnog povezivanja sa stvarnim gubitkom koji je pretrpio snabdjevač.

SPEU je utvrdio da se ugovorne kazne moraju ocijeniti u okviru njihove srazmjernosti i transparentnosti. Naglasio je da kaznena odredba ne smije nametati nesrazmjeran teret u odnosu na potencijalni gubitak snabdjevača, niti nesrazmjeran teret za potrošača. Štaviše, klauzulu koja obavezuje potrošača da plati fiksni iznos bez obzira na okolnosti konkretnog slučaja nacionalni sud može da ocijeni kao nepoštenu.

SPEU je dodatno ukazao na značaj transparentnosti, pojasnivši da ona ne podrazumijeva samo formalnu jasnoću teksta ugovora već i to da potrošač može jasno razumjeti posljedice klauzule u trenutku zaključenja ugovora. Presuda odražava zaštitnu funkciju prava EU u oblasti zaštite potrošača time što sprečava korišćenje standardnih ugovornih odredaba za nametanje nesrazmjernih finansijskih obaveza potrošačima. Ona, takođe, odražava širi pristup SPEU: da se usredsređuje na stvarni položaj potrošača, a ne isključivo na formalnu strukturu ugovora.

Predmet broj C-413/23 P – European Data Protection Supervisor protiv Single Resolution Board

4. septembar 2025. godine

Ovaj predmet formiran je u okviru postupka sanacije banke koji je vodio Jedinstveni sanacioni odbor (Single Resolution Board, SRB)

tokom kojeg je proveden konsultativni postupak sa oštećenim akcionarima i povjeriocima. U okviru tog postupka su određene informacije koje se odnose na pojedince dostavljene spoljnim konsultantima pod pseudonimima pri čemu su identifikatori bili zamijenjeni ili uklonjeni tako da nije bilo moguće neposredno identifikovati lica o kojima je riječ. Međutim, Evropski supervizor za zaštitu podataka (EDPS) usvojio je stav da takve informacije i dalje predstavljaju „lične podatke" i da su lica na koja se odnose morala biti obaviještena o njihovoj obradi.

Spor se odnosio na osnovno pitanje u okviru prava EU o zaštiti podataka: Da li se podaci koji su pseudonimizovani, uvijek moraju smatrati ličnim podacima u rukama svakog primaoca bez obzira na kontekst njihove obrade? Konkretno, SPEU je trebalo da razmotri da li je sama teorijska mogućnost ponovne identifikacije pojedinaca dovoljna da takvi podaci potpadaju pod režim zaštite podataka čak i kada sam primalac podataka nema sredstva da izvrši takvu identifikaciju.

SPEU je odbacio čisto apstraktan pristup i opredijelio se za praktičniju i kontekstualnu analizu. Utvrdio je da se podaci koji su pseudonimizovani ne smatraju automatski ličnim podacima u svakom slučaju. Odlučujući faktor jeste da li primalac podataka realno može ponovo da identifikuje pojedince koristeći sredstva koja su mu razumno dostupna, uzimajući u obzir pravne, tehničke i organizacione zaštitne mjere. Kada takva identifikacija nije realno moguća, podaci mogu izaći izvan domašaja prava EU o zaštiti podataka za potrebe konkretne obrade.

SPEU je naglasio da se procjena mora vršiti iz perspektive konkretnog rukovaoca podacima ili primaoca. Sama činjenica da bi neko drugo lice, u drugačijem kontekstu, moglo izvršiti ponovnu identifikaciju nije dovoljna. Time se potvrđuje i dalje razvija kontekstualni pristup zasnovan na procjeni rizika. Ta presuda čini dio sudske prakse koju treba uzeti u obzir kada je riječ o institucijama i organizacijama koje se oslanjaju na pseudonimizaciju kao zaštitnu mjeru uz istovremeno obezbjeđivanje da primjena pravila o zaštiti podataka ostane vezana za stvarne rizike, a ne teorijske mogućnosti.

Predmet broj C-713/23 – Jakub Cupriak-Trojan i Mateusz Trojan protiv Wojewoda Mazowiecki

25. novembar 2025. godine

Ovaj predmet se odnosio na odbijanje poljskih organa da za određene administrativne svrhe priznaju istospolni brak, koji je zakonito zaključen u drugoj državi članici EU, prilikom upisa podataka u matične knjige. Bračni par, koji je iskoristio svoje pravo na slobodno kretanje i boravak unutar Evropske unije, zahtijevao je da se prizna njihov brak u administrativne svrhe. Odbijanje je otvorilo šire pitanje: Do kog stepena države članice moraju da priznaju porodične odnose zasnovane u drugim državama članicama?

SPEU je bio pozvan da pojasni odnos između nacionalnih nadležnosti u oblasti porodičnog prava i zahtjeva prava EU naročito onih povezanih sa državljanstvom EU. Sud je ponovio da, iako države članice i dalje mogu da slobodno uređuju sopstvena pravila o braku, one tu autonomiju ne mogu da ostvaruju na način koji podriva prava proistekla iz prava EU.

U svom obrazloženju SPEU se usredsrijedio na praktične posljedice nepriznavanja. Utvrdio je da odbijanje da se prizna istospolni brak, čak i u ograničene administrativne svrhe, može ometati djelotvorno ostvarivanje prava na slobodu kretanja. Kada je takvo priznanje neophodno kako bi pojedinci mogli uživati prava iz prava EU u praksi, države članice su dužne da priznaju pravni status ustanovljen u drugoj državi članici u te svrhe.

U presudi SPEU se dodatno osvrnuo na zaštitu porodičnog života zajamčenu Poveljom EU o osnovnim pravima. Povezujući priznanje ličnog statusa sa djelotvornim ostvarivanjem prava koja proizlaze iz državljanstva EU, SPEU je

potvrdio da sloboda kretanja ne podrazumijeva samo fizičku mobilnost već i kontinuitet ličnog i porodičnog života preko granica. Iako SPEU ne teži da harmonizuje nacionalna porodična prava, njegov pristup obezbjeđuje da se nacionalna pravila ne mogu primjenjivati na način koji prava iz prava EU čini nedjelotvornim. Time se jača praktična sadržina državljanstva EU uz poštivanje granica nadležnosti Evropske unije.

Novine u praksi Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Pripremila: Ermina Dumanjić, Ustavni sud Bosne i Hercegovine

Uvod

Za „ Pravnu hroniku“ odabrano je pet odluka koje je donio Ustavni sud Bosne i Hercegovine u periodu januar-decembar 2025. godine.

U Odluci broj **AP 701/22** Ustavni sud BiH je utvrdio kršenje prava na privatni život iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer nadležno tužilaštvo nije provelo djelotvornu istragu o apelantkinjinim navodima o počinjenom nasilju u porodici, čime je propustilo da ispuni svoju pozitivnu obavezu da zaštiti apelantkinjin privatni život. To je jedan od prvih predmeta takve vrste o kojima je odlučivao Ustavni sud Bosne i Hercegovine. .

Odluka broj **AP 1646/21** se, također, tiče prava iz člana 8. Evropske konvencije, ali u kontekstu prava na dom. U toj odluci Ustavni sud Bosne i Hercegovine utvrdio je da miješanje u apelantovo pravo na dom nije bilo zakonito, jer su pretres izvršili kantonalni inspektori Kantonalne uprave za inspekcije koji nisu „ovlaštene službene osobe“ koje mogu provesti pretres kao radnju koja se preduzima u istražnom postupku. Na nezakonitost pretresa utjecala je i činjenica da prilikom pretresanja nije osigurano prisustvo dva punoljetna građanina.

Za razliku od drugih odluka iz ovog pregleda koje se odnose na apelacionu nadležnost Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Odluka broj **U 6/25** odnosi se na apstraktnu ocjenu ustavnosti. U toj odluci Ustavni sud Bosne i Hercegovine bavio se ocjenom ustavnosti Zakona o posebnom registru i javnosti rada neprofitnih organizacija Republike Srpske u kontekstu prava na slobodu udruživanja iz člana 11. Evropske konvencije. Ustavni sud je zaključio da je osporeni zakon u cijelosti suprotan članu II/3.i) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 11. Evropske konvencije, jer uvođenje novih pravnih kategorija „neprofitne organizacije“ i „agenti stranog utjecaja“, koje podrazumijevaju rigorozni režim izvještavanja, redovne i vanredne kontrole, te obavezu da se obilježavaju materijali koje dijele oznakom „neprofitne organizacije“ uz zaprijećenu isključivu sankciju u vidu zabrane obavljanja rada i krivične odgovornosti odgovornih lica nije bilo zakonito, niti nužno u demokratskom društvu.

Odluka broj **AP 1030/21** tiče se predmeta u kojem je utvrđena povreda prava na imovinu zbog prestanka prava na starosnu penziju uslijed ponovnog stjecanja statusa osiguranika u obaveznom osiguranju. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je zaključio da je miješanje bilo neproporcionalno, jer je njegov rezultat bio potpuni prestanak apelantovog prava na isplatu starosne penzije za period od dana stupanja na snagu Zakona o PIO do dana objavljivanja Presude Ustavnog suda FBiH broj U 36/18. Na taj način apelant kao pojedinac primoran je da trpi pretjeran i neproporcionalan teret primjene

odredbe Zakona o PIO za koju je naknadno utvrđeno da nije saglasna sa Ustavom Federacije BiH.

U Odluci broj **AP 1095/22** Ustavni sud Bosne i Hercegovine je utvrdio kršenje prava na imovinu zbog toga što miješanje u imovinu nije bilo u skladu sa zakonom, zato što je od apelantice zahtijevano da protestira mjenicu koja ima klauzulu „bez protesta" iako je članom 47. stav 1. Zakona o mjenici propisano da će se imalac mjenice osloboditi obaveze da protestira mjenicu ako ona sadrži takvu klauzulu.

Član 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama
Odluka broj AP 701/22 – istraga o nasilju u porodici, pozitivna obaveza zaštite privatnog života, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelantkinja je protiv svog bivšeg muža G. S. podnijela krivičnu prijavu Okružnom javnom tužilaštvu u Doboju (u daljnjem tekstu: Okružno tužilaštvo) zbog krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici. Okružno tužilaštvo je donijelo naredbu da se protiv G. S. neće sprovoditi istraga zbog krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici. Postupajući tužilac je zaključio da iz prijave i spisa predmeta očigledno proizlazi da prijavljeni događaj nije krivično djelo. Također je istakao da nije povrijeđen apelantkinjin fizički i psihički integritet. Apelantkinjine pritužbe upućene glavnom okružnom javnom tužiocu Okružnog tužilaštva (u daljnjem tekstu: glavni tužilac) i Republičkom tužilaštvu su odbijene. U apelaciji podnesenoj Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine apelantkinja je istakla da je osporenim odlukama o neprovođenju istrage povrijeđeno pravo iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer nadležno tužilaštvo nije preduzelo adekvatne radnje kojim bi ispitalo njene navode o učinjenom porodičnom nasilju.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je istakao da Okružno tužilaštvo nije provelo nijedan dokaz kako bi precizno provjerilo apelantkinjine navode o povredi njenog psihičkog integriteta iako se radilo o veoma važnoj činjenici imajući u vidu sadržaj prijavljenog krivičnog djela. Zavisno od rezultata te provjere, Okružno tužilaštvo je trebalo da sasluša (u statusu svjedoka), ili da ispita (u svojstvu osumnjičenog) G. S. o apelantkinjinim navodima o počinjenom nasilju i da eventualno provede druge dokaze. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je ukazao na to da je odredbama člana 160. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske propisano da se vještačenje određuje kada za utvrđivanje ili ocjenu neke važne činjenice treba pribaviti nalaz i mišljenje lica koja raspolažu potrebnim stručnim znanjem. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je smatrao da je u konkretnom slučaju bilo neophodno da se dodatno provedu dokazi kojima bi provjerili apelantkinjini navodi o povredi njenog psihičkog integriteta, naročito zato što je apelantkinja tvrdila da je ta povreda posljedica krivičnog djela koje je počinio G. S. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je istakao da je apelantkinja tokom postupka ukazivala da je potrebno da se provede vještačenje. Međutim, Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije mogao zaključiti da su glavni tužilac i Republičko tužilaštvo tom pitanju posvetili dužnu pažnju, niti da su obrazložili zašto te apelantkinjine navode nisu razmotrili, ili zašto su ih smatrali nebitnim. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je istakao da obrazloženja osporenih odluka upućuju na zaključak da su nadležna tužilaštva ispitivanje navoda iz apelantkinjine prijave proveli na neadekvatan način, jer su propustili da razmotre sve relevantne faktore bitne za odlučenje i da o tome daju relevantne i dovoljne razloge. U konačnici, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je zaključio da Okružno tužilaštvo nije provelo djelotvornu istragu o apelantkinjinim navodima o počinjenom nasilju, čime je propustilo da ispuni svoju pozitivnu obavezu zaštite apelantkinjinog privatnog života. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je utvrdio da je prekršeno apelantkinjino pravo na privatni život.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud Bosne i Hercegovine: *Sandra Janković protiv Hrvatske* (9. mart 2009. godine), *A i B protiv Hrvatske* (20. juni 2019. godine), *X i drugi protiv Bugarske* (2. februar 2021. godine), *Kurt protiv Austrije* (15. juni 2021. godine) i *Balkan protiv Rumunije* (23. maj 2017. godine).

Odluka broj AP 1646/21 – pretres prostorija, pravo na dom, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Općinski sud je, na zahtjev nadležne Kantonalne uprave za inspekcije (zbog navodnog obavljanja djelatnosti za koju apelant nema odobrenje nadležnog organa), primjenom čl. 67. i 72. ZKP donio osporenu naredbu kojom se nalaže pretresanje stambenih i pratećih objekata koji su apelantovo vlasništvo. U osporenoj naredbi su poimenično navedena tri kantonalna inspektora Kantonalne uprave koji će pretresti apelantov objekt uz asistenciju ovlaštenih službenih osoba MUP-a. Nadležna kantonalna uprava je, na osnovu osporene naredbe, izvršila „inspekcijski nadzor" stambenog objekta koji je apelantovo vlasništvo. Istog dana sastavljen je „zapisnik o inspekcijskom nadzoru", koji je, zatim, dostavljen nadležnom kantonalnom tužilaštvu. Nakon toga nadležno kantonalno tužilaštvo donijelo je naredbu o neprovođenju istrage povodom izvršene radnje pretresanja.

Apelant je smatrao da je osporena naredba Općinskog suda nezakonita i da je njen rezultat kršenje njegovog prava na dom, jer je njome bilo određeno da će radnju pretresanja izvršiti lica - kantonalni inspektori koji nemaju svojstvo ovlaštenih službenih lica. Također je naveo da pretresanju nisu prisustvovala dva punoljetna svjedoka.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je prvenstveno ocijenio zakonitost pretresanja, miješanja u apelantovo pravo na dom, u kontekstu obaveze da se pruže adekvatne i efikasne mjere zaštite od bilo kakve zloupotrebe i proizvoljnosti u okviru uspostavljenih standarda iz prakse Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda BiH. Za Ustavni sud BiH je bilo nesporno da, u smislu relevantnih odredaba ZKP i Zakona o kantonalnim inspekcijama, kantonalni inspektori nisu bili „ovlaštene službene osobe" koje mogu provesti pretres kao radnju koja se preduzima u istražnom postupku. Naglašeno je da je funkcija krivičnog gonjenja zakonom povjerena isključivo tužiocu, odnosno ovlaštenim službenim osobama koje on ovlasti da provedu neku istražnu radnju, u konkretnom slučaju radnju pretresanja. Stoga je zaključeno da odredba člana 67. stav 2. ZKP, na osnovu koje je donesena osporena naredba, nije primjenjiva na kantonalne inspektore kao državne službenike. Također je utvrđeno da prisutni policijski službenici nisu pretresali apelantov „dom", već da su „asistirali", u smislu pružanja pomoći u obavljanju inspekcijskog nadzora u vezi sa članom 117. Zakona o inspekcijama. Osim toga, utvrđeno je i da u postupku izvršenja osporene naredbe nije postupljeno ni u skladu sa članom 74. stav (4) ZKP, budući da prilikom pretresanja nije osigurano prisustvo dva punoljetna građanina. Ustavni sud BiH je ukazao na to da je rezultat izdavanja osporene naredbe, zapravo, bila kombinacija dva sasvim različita ovlaštenja policijskih službenika, u smislu Zakona o inspekcijama i ZKP, i da je Općinski sud, ustvari, „pomiješao" institute iz oba zakona kako bi osigurao efektivnu primjenu člana 71. stav (3) tačka f) Zakona o inspekcijama. Imajući u vidu navedeno, zaključeno je da su osporena naredba i radnja pretresanja rezultat višestrukog nepoštovanja imperativnih normi propisanih ZKP zbog čega u konkretnom slučaju nije zadovoljen kriterij miješanja „u skladu sa zakonom", u smislu člana 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. S obzirom na zaključak o (ne)zakonitosti miješanja u apelantovo pravo na dom, Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije utvrđivao postojanje legitimnog cilja i neophodnosti miješanja u smislu člana 8. Evropske konvencije.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud BiH: *Tortladze protiv Gruzije* (18. mart 2021. godine), *Dubovych protiv Ukrajine* (22. juli 2021. godine) i *UAB Kesko Senukai Lithuania protiv Litvanije* (4. april 2023. godine).

Član 11. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda Odluka broj U 6/25 - ocjena ustavnosti Zakona o posebnom registru i javnosti rada neprofitnih organizacija Republike Srpske, nesaglasnost sa članom 11. Evropske konvencije

Činjenice predmeta

U ovom predmetu u pitanju je bila ocjena ustavnosti Zakona o posebnom registru i javnosti rada neprofitnih organizacija Republike Srpske. U zahtjevu za ocjenu ustavnosti pokrenuto je pitanje njegove usklađenosti sa pravom na slobodu udruživanja iz člana II/3.i) Ustava BiH i člana 11. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Naime, osporenim zakonom uvedena je obaveza da se registriraju neprofitne organizacije koje primaju finansijsku ili drugu pomoć iz inostranstva. Dalje, neprofitnim organizacijama je zabranjeno „političko djelovanje“ i „politička aktivnost“. Neprofitne organizacije koje se bave tim aktivnostima su okarakterizirane kao „agenti stranog utjecaja“. Zakon je, također, propisao obavezno označavanje materijala koje te organizacije objavljuju putem elektronskih medija, informacionih i telekomunikacionih mreža, te detaljno izvještavanje o stranim donacijama. Osim toga, taj zakon je propisao da se nad zakonitošću rada neprofitnih organizacija vrši redovan inspekcijski nadzor. Kao sankcije su predviđene zabrana rada i krivična odgovornost odgovornih osoba.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

U obrazloženju odluke Ustavni sud Bosne i Hercegovine ukazao je na opća načela iz prakse Evropskog suda za ljudska prava u vezi s bitnom ulogom udruženja u demokratskom društvu. Dalje je ukazao na praksu Evropskog suda za ljudska prava u kojoj je taj sud razmatrao Zakon o stranim agentima Rusije, koji je sadržajno gotovo identičan osporenom zakonu, i zaključio da taj zakon nije u skladu sa slobodom udruživanja iz člana 11. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Slijedeći tu praksu, Ustavni sud BiH je zaključio da je osporenim zakonom, kojim su uvedene nove kategorije „neprofitnih organizacija“ i „agenata stranih utjecaja“ za koje su propisane posebne obaveze i ograničenja, potpuno isključena mogućnost da neprofitne organizacije utječu na predstavnike javne vlasti i da im je na taj način zabranjeno da obavljaju svoje osnovne djelatnosti. Sud je, također, ukazao na to da široko formulirani pojmovi „neprofitnih organizacija“ i zabranjenog „političkog djelovanja“ i „političkih aktivnosti“ nisu u skladu sa zahtjevom predvidivosti, jer onemogućavaju organizacijama civilnog društva da predvide koja je to granica njihove dozvoljene aktivnosti. Takva formulacija, s druge strane, omogućava javnim vlastima da svaku aktivnost organizacija civilnog društva kvalificiraju kao zabranjenu i da je sankcioniraju. Dalje je istaknuo da označavanje udruženja koja se bave „političkim djelovanjem“ ili „političkim aktivnostima“, a koja finansijski ili na drugi način pomažu strani subjekti, kao „agenata stranog utjecaja“ ima snažan odvraćajući i stigmatizirajući efekt i znatno otežava njihov rad, te da stvara negativnu percepciju o tim udruženjima u javnosti. U vezi s tim Sud je ukazao na to da pravo udruženja da primaju strane donacije proizlazi iz Osnovnih načela o statusu nevladinih organizacija u Evropi i Preporuke CM/Rec(2007)14 Komiteta ministara Vijeća Evrope državama članicama o pravnom statusu nevladinih organizacija u Evropi, te Deklaracije Ujedinjenih naroda o pravima i odgovornostima pojedinaca, grupa i državnih organa u unapređivanju i zaštiti univerzalno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Međutim, uprkos tome, osporeni zakon podvrgava strane donacije rigoroznom režimu izvještavanja i redovnih

i vanrednih kontrola uz obavezu udruženja koja primaju takve donacije da sve materijale koje dijele obilježavaju „oznakom neprofitne organizacije“ bez obzira na to da li postoji bilo kakva veza između stranog finansiranja i navodne „političke aktivnosti“ ili „političkog djelovanja“. Osim toga, osporeni zakon ne sadrži odredbe koje bi garantirale pristup efektivnim pravnim lijekovima radi osporavanja ili traženja preispitivanja odluka donesenih na osnovu tog zakona na šta su ukazali i Venecijanska komisija i ODIHR u zajedničkom mišljenju o nacrtu osporenog zakona. Konačno, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je istakao da su osporenim zakonom kao isključiva sankcija za „političke aktivnosti“ ili „političko djelovanje“ propisane zabrana obavljanja rada i krivična odgovornost odgovornih lica. Imajući u vidu navedene razloge, Ustavni sud BiH je zaključio da uvođenje nove pravne kategorije „neprofitnih organizacija“ i „agenata stranog utjecaja“, kao i rigorozni režim izvještavanja, mogućnost redovnih i vanrednih kontrola, te obaveza da materijale koje dijele obilježe „oznakom neprofitne organizacije“ uz zaprijećenu isključivu sankciju u vidu zabrane obavljanja rada i krivične odgovornosti odgovornih lica nije odgovaralo „hitnoj društvenoj potrebi“, odnosno nije bilo nužno u demokratskom društvu. Ustavni sud BiH je utvrdio da osporeni zakon nije u skladu sa članom II/3.i) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 11. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud Bosne i Hercegovine: *Zhdanov i drugi protiv Rusije (16. juli 2019. godine), Moskovski ogranak Vojske spasa protiv Rusije (5. oktobar 2006. godine), Gorzelik i drugi protiv Poljske (17. februar 2004. godine), Ecodefence i drugi protiv Rusije (14. juni 2022. godine), Tebieti Mühafize Cemiyyeti i Israfilov protiv Azerbejdžana (8. oktobar 2009. godine), Aliyev protiv Azerbejdžana (20. septembar 2018. godine) i Társaság a Szabadságjogokért protiv Mađarske (14. april 2009. godine).*

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
Odluka broj AP 1030/21 – prestanak prava na starosnu penziju zbog ponovnog stjecanja statusa osiguranika u obaveznom osiguranju, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelacijom je osporena presuda Vrhovnog suda FBiH kojom je, u konačnici, odbijena apelantova tužba protiv rješenja organa uprave kojim je apelantu prestalo pravo na starosnu penziju na osnovu relevantnih odredaba Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju FBiH (Zakon o PIO), jer je ponovo stekao status osiguranika u obaveznom osiguranju.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, provodeći trodijelni test prava na imovinu, prihvatio je da je miješanje u apelantovo pravo na imovinu zakonito i da slijedi legitiman cilj - dosljedno provođenje zakonskih odredaba i zaštita pravne sigurnosti. Međutim, Ustavni sud BiH, slijedeći svoju praksu iz predmeta broj AP 582/21, zaključio je da je miješanje bilo neproporcionalno, jer je njegov rezultat bio potpuni prestanak apelantovog prava na isplatu starosne penzije za period od dana stupanja na snagu Zakona o PIO do dana objavljivanja Presude Ustavnog suda FBiH broj U 36/18. Na taj način je apelant kao pojedinac primoran da trpi pretjeran i neproporcionalan teret primjene odredbe Zakona o PIO za koju je naknadno utvrđeno da nije saglasna sa Ustavom FBiH. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je istakao da bi situacija mogla biti i drugačija da je apelant obavezan da pretrpi razumno i srazmjerno smanjenje penzije, a ne potpunu obustavu prava, ili da je postojao prijelazni period u kojem bi se prilagodio promjenama pravne regulative. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je ukazao na to da je Ustavni sud FBiH, nakon donošenja osporene odluke, donio Presudu broj U 20/22

kojom je odgovorio na ustavno pitanje o primjeni i djelovanju njegovih odluka u sudskim postupcima koji su u toku. Prema tom stavu Ustavnog suda FBiH, njegova presuda kojom je sporna odredba Zakona o PIO utvrđena kao neustavna bila je primjenjiva u apelantovom slučaju s obzirom na to da je objavljena tokom trajanja konkretnog upravnog spora. U vezi s tim, Ustavni sud BiH je naglasio da u momentu donošenja osporene odluke sud nije mogao znati za taj stav Ustavnog suda FBiH. Međutim, Ustavni sud BiH je ukazao na to da je sud svakako morao uzeti u obzir činjenicu da je sporna zakonska odredba utvrđena kao neustavna u kontekstu obaveze da se direktno primjenjuje Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, propisane čl. II/2. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine, što nije učinio. Stoga je Ustavni sud Bosne i Hercegovine utvrdio da je u konkretnom slučaju prekršeno apelantovo pravo na imovinu.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud Bosne i Hercegovine: *Lakičević i drugi protiv Srbije i Crne Gore* (13. decembar 2011. godine).

Odluka broj AP 1095/22 – obaveza protestiranja mjenice sa klauzulom „bez protesta“, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelantica je kao tražiteljica izvršenja podnijela Općinskom sudu prijedlog za izvršenje na osnovu mjenice sa klauzulom „bez protesta“ protiv izvršenika. Općinski sud je donio rješenje kojim je odredio izvršenje zabilježbom, procjenom i prodajom nekretnine koja je vlasništvo izvršenika. Nakon toga Općinski sud je zaključkom pozvao apelanticu da dostavi protest mjenice. Apelantica nije postupila po tom zaključku, pa je Općinski sud stavio van snage ranije rješenje o izvršenju, ukinuo sve provedene radnje i odbacio prijedlog za izvršenje. U obrazloženju je naveo da mjenica sa klauzulom „bez protesta“, ukoliko nije protestirana, ne predstavlja zakonski osnov za nastavak izvršenja. Također je istakao da tražilac izvršenja na osnovu mjenice, kao vjerodostojne isprave, mora uz mjenicu dostaviti sudu i protest radi ispunjenja zakonskih pretpostavki za nastavak izvršnog postupka, u smislu čl. 22. i 29. stav 2. Zakona o izvršnom postupku.

Kantonalni sud je odbio apelanticinu žalbu i potvrdio prvostepeno rješenje. U obrazloženju je naglašeno da neprotestirana mjenica, čak i sa klauzulom „bez protesta“, ne predstavlja vjerodostojnu ispravu, pozivajući se na pravno shvatanje Vrhovnog suda Federacije BiH. Zbog toga je zaključeno da nisu postojale zakonske pretpostavke za nastavak izvršnog postupka.

U apelaciji podnesenoj Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine apelantica je istakla da joj je osporenim odlukama prekršeno pravo na pravično suđenje zbog proizvoljne primjene materijalnog i procesnog prava.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Iako se apelantica nije eksplicitno pozvala na pravo na imovinu, Ustavni sud BiH, shodno svojoj ustaljenoj praksi i pravilu *iura novit curia*, razmotrio je navode iz apelacije kroz pravo na imovinu.

Analizirajući sporno pravno pitanje, Ustavni sud BiH je kao ključnu odredbu istakao član 47. stav 1. Zakona o mjenici prema kojem se imalac mjenice oslobađa obaveze da protestira mjenicu ukoliko mjenica sadrži klauzulu „bez protesta“. Iako je prijedlog za izvršenje bio zasnovan upravo na takvoj mjenici, Kantonalni sud, pozivajući se na pravno shvatanje Vrhovnog suda Federacije BiH, usvojio je stav da je protest mjenice, ipak, bio neophodan kako bi se mjenica mogla smatrati vjerodostojnom ispravom podobnom za izvršenje, u smislu člana 29. stav 2. Zakona o izvršnom postupku.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je istakao da član 29. stav 2. ZIP-a ne isključuje primjenu člana 47. stav 1. Zakona o mjenici. Naglasio je da se uspostavljanjem obaveze imaocu mjenice

da protestira mjenicu uprkos navedenim zakonskim odredbama i uprkos tome što sadrži klauzulu „bez protesta“ obesmišljava propisana zakonska mogućnost izdavanja takve mjenice, a da se na tražioca izvršenja stavlja nepotreban teret. Ustavni sud BiH je istakao da, na osnovu odredbe člana 29. stav 2. ZIP-a u vezi sa članom 47. stav 1. Zakona o mjenici, mjenica koja ima klauzulu „bez protesta“ ne treba biti protestirana da bi se smatrala vjerodostojnom ispravom na osnovu koje se može pokrenuti izvršni postupak.

Stoga je Ustavni sud BiH zaključio da miješanje u apelanticinu imovinu nije bilo izvršeno u skladu sa zakonom, te da je, stoga, povrijeđeno pravo na imovinu.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud Bosne i Hercegovine: *Yuriy Lobanov protiv Rusije (2. decembar 2010. godine) i Katona i Zavarsky protiv Slovačke (9. februar 2023. godine).*

Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine

Pripremila: Emira Hodžić, Sud Bosne i Hercegovine

Uvod

U ovom prilogu „Pravne hronike“ predstavljene su odabrane odluke Suda Bosne i Hercegovine iz 2025. godine (ukupno sedam odluka), koje su izdvojene zbog svoje aktuelnosti i značaja za krivičnopravnu praksu. Izbor obuhvata pitanja koja se sve češće pojavljuju u radu Suda: od tumačenja elemenata krivičnog djela terorizam u digitalnom okruženju preko primjene standarda ESLJP o osnovanoj sumnji i pritvoru do prvih sudskih stavova o zakonitosti i prihvatljivosti dokaza pribavljenih putem međunarodne pravne pomoći (Sky ECC), te balansiranja između prava na privatnost i pozitivnih obaveza države u borbi protiv teških oblika organizovanog kriminala. Osim toga, izdvojene su odluke koje razrađuju granice slobode izražavanja u postkonfliktnom društvenom kontekstu (govor mržnje i veličanje lica presuđenih za ratne zločine), definisanje određenih pitanja specifičnih za krivično djelo krijumčarenje ljudi, standarde za ponavljanje postupka zbog lažnog iskaza svjedoka, te primjenu standarda pravične ravnoteže i proporcionalnosti pri privremenom ograničenju prava na imovinu. U okviru izabranih odluka razmatrana su i pitanja pravilne primjene doktrine komandne odgovornosti u predmetima ratnih zločina s posebnim naglaskom na razlikovanje tog oblika odgovornosti od individualne odgovornosti po osnovu nečinjenja, te na zahtjev dokazivanja odnosa nadređeni - podređeni i efektivne kontrole.

Predmet broj S1 2 K 047292 25 Kž, Presuda od 25. marta 2025. godine – ozbiljno zastrašivanje kao elemenat krivičnog djela terorizam iz člana 201. KZBiH

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Suda Bosne i Hercegovine broj S1 2 K 047292 24 K od 17. decembra 2024. godine utvrđeno je da je optuženi počinio krivično djelo terorizam iz člana 201. stav 1. u vezi sa stavom 5. tačka i) u vezi sa tač. a), b) i c) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH). U predmetu je donesena utvrđujuća presuda imajući u vidu da je optuženi počinio krivično djelo u stanju neuračunljivosti.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio branilac optuženog zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Branilac je, također, predložio da Apelaciono vijeće usvoji žalbu, da ukine pobijanu presudu i da održi glavni pretres, ili da preinači osporenu presudu tako da se optuženi oslobodi optužbe.

Suština prigovora odbrane ogledala se u tome da je pobijana presuda manjkava zbog nedovoljnog obrazloženja stava o namjeri optuženog da ozbiljno zastraši stanovništvo Bosne i Hercegovine, a posebno uposlenike jedne ambasade u BiH. Osim pitanja o kakvoj

se prijetnji suštinski radilo, branilac je iznio u žalbi i prigovor da je poruka upućena putem komunikacijske platforme, a ne putem sredstava informisanja, te da ona ne sadrži nasilan sadržaj, pri čemu nije zabilježena niti jedna reakcija javnosti na koju se odnosi prijetnja.

Odluka

Postupajući po žalbi odbrane, Apelaciono vijeće Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo da je prvostepena presuda pravilna i zakonita, te da je pretresno vijeće dalo dovoljne, jasne i relevantne razloge za svoja činjenična i pravna utvrđenja, u skladu sa članom 281. stav 2. i članom 290. stav 7. ZKPBiH.

U pogledu bitnih obilježja krivičnog djela terorizam, upućivanje ozbiljne prijetnje, Apelaciono vijeće je primijenilo standard prema kojem ozbiljnost prijetnje ne proizlazi iz same prijetnje posmatrane izolovano, niti iz stvarne sposobnosti učinioca da realizuje prijetnju, već iz njene objektivne prikladnosti da izazove ozbiljno zastrašivanje adresata prijetnje ili šireg/užeg kruga osoba. Pri tome je naglašeno da je za postojanje krivičnog djela relevantno subjektivno osjećanje zastrašenosti i stvaranje svijesti da je moguće da nastupi neizvjesni i štetni događaj, a da se percepcija počinioca, tj. osobe koja zastrašuje, veže za njegovu potencijalnu mogućnost da izvrši prijetnju koju on predstavlja kao vrlo izglednu bez obzira na to da li postoji realna mogućnost da to provede. Dodatno tome, Apelaciono vijeće je pojasnilo da se pojam „sredstva informisanja“ ne može tumačiti restriktivno i ograničiti isključivo na klasične medije. Objavljivanje prijetnje putem savremenih on line platformi koje omogućavaju brzo i široko širenje sadržaja (tzv. viralni efekat) može predstavljati ekvivalent za sredstva informisanja, budući da takve platforme omogućavaju da informacije budu dostupne širokom krugu neodređenih lica.

U tom smislu pravna kvalifikacija ne zavisi od formalne prirode platforme, već od njenog stvarnog komunikacijskog dometa i efekta u javnom prostoru.

Iz ovog predmeta je vidljivo da se načini izvršenja krivičnih djela iz oblasti terorizma kontinuirano prilagođavaju savremenim društvenim i tehnološkim okolnostima, te da se kriminalne radnje sve češće realizuju putem digitalnih platformi, mrežnih komunikacija i drugih indirektnih oblika djelovanja. Takva dinamika izvršenja zahtijeva da se izvrši evolucija tumačenja zakonskih obilježja krivičnog djela i da se dokazni standardi prilagode savremenim oblicima kriminaliteta.

Predmet broj S1 2 K 045779 25 Kž 3, Rješenje Apelacionog vijeća od 16. aprila 2025. godine – primjena standarda Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) pri utvrđivanju postojanja osnovane sumnje kao uslova za određivanje/produženje pritvora; član 5. Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP)

Činjenice i žalbeni navodi

U spomenutom predmetu Apelaciono vijeće Suda Bosne i Hercegovine je odlučivalo o žalbi branioca podnesenoj protiv rješenja kojim je osumnjičenom produžen pritvor zbog postojanja osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga iz člana 132. stav 1. tač. a), b) i c) ZKPBiH. Predmet je bio u fazi istrage zbog postojanja osnovane sumnje da je osumnjičeni sa više saizvršilaca počinio krivično djelo organizovani kriminal, međunarodna trgovina ljudima, navođenje na prostituciju, „pranje novca“ i neovlašteni promet opojnih droga sa međunarodnim elementom.

U žalbi je, između ostalog, osporavano postojanje osnovane sumnje, te zakonitost i dostupnost dokazne građe odbrani i postojanje konkretnih razloga za produženje pritvora.

Odluka

Razmatrajući žalbene navode kojima se osporava postojanje osnovane sumnje, Sud je pošao od shvatanja da osnovana sumnja u fazi istrage predstavlja niži stepen izvjesnosti i uvjerenja da je određeno lice počinilo krivično djelo u odnosu na stepen uvjerenja koji se zahtijeva u kasnijim fazama postupka, kao što je faza odlučivanja o optužnici. Takvo razumijevanje proizlazi iz svrhe člana 5. stav 1. EKLJP, kao i člana 132. stav 1. ZKPBiH, čiji je osnovni cilj zaštita osumnjičenog lica od proizvoljnog lišavanja slobode.

Primjenjujući standarde razvijene u praksi ESLJP, Apelaciono vijeće je naglasilo da osnovana sumnja ne podrazumijeva dokazanu krivicu, niti zahtijeva stepen izvjesnosti potreban da se donese osuđujuća presuda. Prilikom utvrđivanja spomenutog standarda Vijeće se direktno pozvalo na praksu ESLJP, koji kaže da osnovana sumnja postoji kada nadležni organi raspolažu činjenicama ili informacijama koje bi mogle uvjeriti objektivnog posmatrača da je moguće da je određeno lice počinilo krivično djelo (*Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, § 32).

U domaćem pravnom okviru Vijeće se oslonilo na praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine prema kojoj u trenutku određivanja ili produženja pritvora nije nužno sa sigurnošću utvrditi da je krivično djelo zaista počinjeno, niti da mora biti utvrđena njegova priroda. Ustavni sud je usvojio stav, koji je slijedio Sud BiH u ovom predmetu, da se postojanje osnovane sumnje ocjenjuje na osnovu dokazne građe prikupljene u fazi istrage, te da je dovoljno da takva građa može zadovoljiti objektivnog posmatrača da može zaključiti da su lica na koja se mjera odnosi mogla počiniti krivična djela koja im se stavljaju na teret.[7]

Primjenjujući navedene standarde na konkretan predmet, sud je zaključio da pobijano rješenje sadrži argumentovano i uvjerljivo obrazloženje o postojanju osnovane sumnje, zasnovano na kumulativnoj ocjeni dokazne građe koja je dostupna u ovoj fazi postupka. Postojanje osnovane sumnje nije utemeljeno na jednom izolovanom izvoru dokazivanja, već na međusobno povezanim dokazima, uključujući iskaze svjedoka, materijalne dokaze, evidencije nadležnih organa, rezultate međunarodne pravne pomoći i druge relevantne informacije. Prigovori odbrane u pogledu zakonitosti pojedinih dokaza, prema ocjeni suda, ne dovode u pitanje ispunjenost tog procesnog uslova u fazi istrage, budući da je riječ o blažem standardu dokazivanja. Pitanja zakonitosti i dokazne vrijednosti bit će predmet razmatranja u kasnijim fazama krivičnog postupka.

Predmet broj S1 2 K 047294 25 Kž, Presuda Apelacionog vijeća od 14. oktobra 2025. godine – presuda za krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz KZBiH

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom Suda Bosne i Hercegovine od 22. maja 2025. godine optuženi je proglašen krivim zbog krivičnih djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145.a stav 6. KZBiH, te člana 145.a stav 4. u vezi sa stavom 3. KZBiH. Prvostepeni sud je utvrdio da je optuženi javno isticao transparent sa fotografijom Ratka Mladića i porukom kojom mu čestita rođendan, kao i plakat sa porukom „11. juli – dan oslobođenja Srebrenice; hvala Vojsci Republike Srpske“. Time je, prema ocjeni Suda, veličao lice pravosnažno osuđeno za ratne zločine i javno odobravao, umanjivao ili opravdavao zločine utvrđene pravosnažnim sudskim presudama. Optuženom je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci.

[7] Odluke Ustavnog suda BiH br. AP 1971/14 od 17. septembra 2014. godine i AP 5842/10 od 20. aprila 2011. godine.

To je prva presuda Suda Bosne i Hercegovine u kojoj je lice proglašeno krivim zbog veličanja ratnih zločinaca, presuđenih pravosnažnim sudskim odlukama.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavilo Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, pobijajući presudu u dijelu odluke o krivičnopravnoj sankciji i predlažući da se optuženom izrekne strožija kazna.

Žalbu je izjavio i branilac optuženog u kojoj je pobijao presudu zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede krivičnog zakona, te predložio da se preinači presuda i optuženi oslobodi optužbi. U žalbi odbrane, između ostalog, osporavano je da radnje optuženog predstavljaju veličanje ratnih zločinaca, isticano je da je riječ o zaštićenoj slobodi izražavanja, te da su odredbe člana 145.a KZBiH neodređene i neustavne.

Odluka

Apelaciono vijeće je odbilo žalbu branioca optuženog kao neosnovanu, a žalbu Tužilaštva BiH je uvažilo, te prvostepenu presudu preinačilo u dijelu odluke o kazni, izričući optuženom jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci.

U pogledu pravnog pitanja veličanja ratnih zločinaca, drugostepeni sud je potvrdio stav prvostepenog suda da javno čestitanje rođendana licu pravosnažno osuđenom za ratne zločine, učinjeno na javnom mjestu i dostupno širem krugu osoba, predstavlja oblik veličanja tog lica u smislu člana 145.a stav 6. KZBiH. Sud je naglasio da se takvim postupanjem osuđeno lice javno prikazuje u pozitivnom svjetlu, čime se izražava divljenje i doprinosi njegovoj heroizaciji, bez obzira na to da li su korišteni eksplicitni izrazi glorifikacije. Vijeće je ocijenilo i, također, imalo u vidu i područje na kojem se desio inkriminisani događaj - područje Bratunca. Riječ je o mjestu u kojem živi stanovništvo miješano po nacionalnosti sa značajnim brojem povratnika među kojima su i žrtve ratnih zločina. U takvom postkonfliktnom kontekstu javno isticanje čestitke pravosnažno osuđenoj osobi predstavlja veličanje ratnog zločina, jer implicira divljenje i doprinosi njenoj heroizaciji.

Činjenica da je transparent brzo uklonjen i da ga nije vidio veći broj građana nema odlučni značaj, budući da je bio postavljen na javnom mjestu kako bi bio dostupan neodređenom broju lica.

Vijeće je istaklo da takva zakonska odredba ne umanjuje slobodu govora, odnosno izražavanja, na koju se pozivala odbrana, jer ona nije apsolutna, već je podložna ograničenjima koja su dozvoljena, ali koja moraju biti proporcionalna i opravdana. U odluci se poziva na stavove ESLJP prema kojima je utvrdio u više odluka da države imaju pravo da ograniče govor mržnje kako bi zaštitile društvo od podsticanja na nasilje, mržnju i netrpeljivost.[8] U tom smislu Apelaciono vijeće je prihvatilo i obrazloženje prvostepenog suda u dijelu koji se odnosi na obrazlaganje ograničenja slobode u kontekstu govora mržnje, što je potkrijepljeno međunarodnim aktima i standardima ESLJP.[9]

Također, Apelaciono vijeće je prihvatilo zaključak prvostepenog suda da isticanje plakata sa porukom „dan oslobođenja Srebrenice“ i zahvalom Vojsci Republike Srpske predstavlja oblik javnog odobravanja, umanjivanja ili opravdavanja genocida, imajući u vidu historijski i društveni kontekst, kao i činjenicu da su zločini u Srebrenici utvrđeni pravosnažnim presudama međunarodnih i domaćih sudova. Sud je istakao da se takve poruke ne mogu posmatrati izolovano, već u vezi s događajima i zločinima koji su im neposredno prethodili, te da takvi postupci prelaze granicu legitimnog

[8] *Garaudy protiv Francuske, Norwood protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Perinçek protiv Švajcarske.*

[9] Vidi još: strana 39. do 48. prvostepene Presude broj S1 2 K 047992 24 od 22. maja 2025. godine.

izražavanja i postaju oblik odobravanja zločina. Sud je posebno imao u vidu značenje i kontekst riječi koje su se nalazile na spornom plakatu, kao i period kada je on postavljen, pred obilježavanje godišnjice stradanja bošnjačkog stanovništva na spomenutom području.

Ispitujući prvostepenu presudu u dijelu odluke o kazni, Apelaciono vijeće je razmotrilo žalbu Tužilaštva BiH, kao i žalbu branioca optuženog. Vijeće je ocijenilo da je žalba Tužilaštva BiH osnovana, te da pojedinačno utvrđene kazne, kao ni izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci nisu pravilno odmjerene, niti primjerene težini počinjenih krivičnih djela i stepenu krivice optuženog.

Apelaciono vijeće je ukazalo na to da prvostepeni sud nije pravilno primijenio odredbe Krivičnog zakona BiH o ublažavanju kazne. Iako je prvostepeni sud u obrazloženju presude izričito naveo da utvrđene olakšavajuće okolnosti ne opravdavaju ublažavanje kazne ispod minimuma propisanog zakonom, te da otežavajuće okolnosti pretežu, sud je, ipak, primijenio institut ublažavanja kazne, pozivajući se na okolnosti koje se odnose na širi društveno-politički kontekst i činjenicu da je riječ o prvoj presudi te vrste u Bosni i Hercegovini.

Prema ocjeni Apelacionog vijeća, takve okolnosti ne predstavljaju osobito olakšavajuće okolnosti u smislu člana 49. KZBiH, budući da nisu povezane ni s ličnošću optuženog, niti s načinom izvršenja konkretnog krivičnog djela. Naime, one se odnose na opće društvene prilike koje ne mogu biti relevantne za ublažavanje kazne ispod minimuma propisanog zakonom.

U odnosu na žalbu odbrane u pogledu kazne, Apelaciono vijeće je zaključilo da branilac nije konkretizovao koje olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti prvostepeni sud nije ocijenio, ili koje je pogrešno ocijenio, zbog čega je žalba u ovom dijelu odbijena kao neosnovana.

Na osnovu pravila o sticaju, optuženom je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci. Apelaciono vijeće je zaključilo da je tako izrečena kazna srazmjerna težini djela i stepenu krivice optuženog, te da se njome ostvaruje svrha kažnjavanja u pogledu individualne i generalne prevencije.

Predmet broj S1 2 K 047599 25 Kž 10, Presuda od 27. oktobra 2025. godine – zakonitost dokaza pribavljenih putem međunarodne pravne pomoći

Ovaj predmet je značajan, jer je Sud, odlučujući o meritumu, razmatrao i donio prvu odluku o zakonitosti i prihvatljivosti dokaza pribavljenih putem enkriptiranih aplikacija za komunikaciju, konkretno iz Sky Ecc aplikacije.

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom optuženi je proglašen krivim zbog krivičnog djela organizovani kriminal u vezi s neovlaštenim prometom opojnim drogama. Sud je utvrdio da je optuženi, kao pripadnik organizovane kriminalne grupe, učestvovao u prevozu opojne droge pri čemu su, kao ključni dokazi, korištene kriptovane komunikacije ostvarene putem Sky ECC aplikacije, pribavljene putem međunarodne pravne pomoći. Optuženom je izrečena kazna zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci uz oduzimanje imovinske koristi u iznosu od 8.000 eura.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavilo Tužilaštvo BiH, pobijajući odluku o krivičnopravnoj sankciji, te predlažući da se optuženom izrekne strožija kazna. Žalbu je izjavila i odbrana optuženog, ukazujući pri tome na bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, povredu krivičnog zakona, te odluku o kazni. U fokusu žalbe odbrane bilo je osporavanje zakonitosti dokaza pribavljenih putem Sky ECC aplikacije, pitanje navodnog masovnog prisluškivanja, kao i identitet učesnika u komunikacijama. Apelaciono vijeće je odbilo žalbe Tužilaštva BiH i odbrane optuženog kao neosnovane i u cijelosti potvrdilo prvostepenu presudu.

To je prvi predmet Suda Bosne i Hercegovine u kojem je meritorno, nakon provedenog glavnog pretresa, odlučeno o dokazima pribavljenim putem Sky ECC aplikacije, te će fokus biti na tom dijelu obrazloženja imajući u vidu značaj i aktuelnost tog pitanja.

Odluka

Apelaciono vijeće je odbilo žalbene navode odbrane, prihvatajući zaključke prvostepenog suda da dokazi komunikacije proistekle iz Sky Ecc aplikacije predstavljaju pravno valjane dokaze s obzirom na to da su pribavljeni na zakonit način putem međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, te da je u toku postupka data mogućnost odbrani da navedene dokaze ospori.[10]

Analizirajući žalbene navode odbrane, Apelaciono vijeće je pažljivo razmotrilo hronološki postavljene činjenice kako su navedene u prvostepenoj presudi, dajući istovremeno obazloženje za sva utvrđenja u prvostepenoj presudi koja se tiču činjenica i okolnosti toka pribavljanja dokaza putem Sky aplikacije.

Vijeće se vodilo ranije utvrđenim standardima utemeljenim u praksi, i praksi ESLJP u predmetu *Lisica protiv Hrvatske:* Da li je postupak u cjelini bio pravičan, posebno ispitujući da li je odbrana imala pristup dokazima, te da li joj je data mogućnost da osporava dokaze?

Vijeće je naglasilo da činjenica da su dokazi dostavljeni formalnim kanalima međunarodne saradnje stvara pretpostavku da su oni zakoniti, te da odbrana nije učinila vjerovatnim da su pribavljeni protivno pravnom poretku države koja ih je dostavila. Odbrana je potencirala činjenicu da sud nije posjedovao izvornu naredbu suda u Francuskoj odakle su dokazi potekli i pribavljeni. Shodno navedenom, Vijeće je apostrofiralo, kao što je to i u dosadašnjoj praksi suda bio slučaj, da se polazi od uzajamnog priznanja sudskih odluka i načela povjerenja prema državi s kojom se sarađuje.

Vijeće je ocijenilo da sporna naredba stranog organa može biti relevantna isključivo sa aspekta prava na privatnost pri čemu sama činjenica da je dokaz pribavljen zadiranjem u privatnost ne dovodi nužno do povrede prava na pošteno suđenje. U skladu sa standardima ESLJP iz predmeta *Schenk protiv Švajcarske* (1988), odlučno je da li je postupak u cjelini bio pravičan. Na toj osnovi je prihvaćen stav prvostepenog suda da je, u kontekstu komunikacija putem Sky ECC aplikacije, ograničenje prava na privatnost predstavljalo mjeru koja je služila legitimnom cilju suzbijanja međunarodnog prometa opojnih droga u okviru organizovanog kriminala, te da je bila nužna i proporcionalna u demokratskom društvu.

Prigovori odbrane o masovnom prisluškivanju su ocijenjeni kao neosnovani, jer se prikupljanje podataka odnosilo na zatvoreni krug korisnika kriptovane aplikacije za koje je već postojala osnovana sumnja o kriminalnoj aktivnosti, a ne na neselektivni nadzor. U pogledu identiteta učesnika u komunikacijama, Apelaciono vijeće je prihvatilo zaključke prvostepenog suda da je, na osnovu više međusobno povezanih objektivnih parametara (sadržaj komunikacija, podaci o kretanju, evidencije granične policije), van razumne sumnje utvrđeno da je optuženi učestvovao u inkriminisanim komunikacijama.

Na koncu, Vijeće je imalo u vidu opći stav ESLJP prema kojem država ima pozitivnu obavezu da djelotvorno spriječi, istraži i procesuira krivična djela pri čemu se prava optuženih moraju dovesti u pravičnu ravnotežu s tim obavezama. U konkretnom slučaju ocijenjeno je da taj balans nije narušen, jer je miješanje u pravo na privatnost bilo usmjereno na ostvarivanje legitimnog cilja suzbijanja teških oblika organizovanog kriminala, te da je, u cjelokupnoj ocjeni pravičnosti postupka,

[10] Paragraf 24. drugostepene presude.

predstavljalo srazmjernu mjeru u kontekstu prihvatanja dokaza pribavljenih putem Sky ECC komunikacija.

Predmet broj S1 1 K 021274 25 Kri 2 – ponavljanje krivičnog postupka zbog lažnog iskaza svjedoka kada je optuženi prvobitno pravosnažno proglašen krivim za više inkriminisanih radnji po više tačaka optužnice

Činjenice i žalbeni navodi

Pravosnažnom presudom Apelacionog vijeća Suda Bosne i Hercegovine od 23. septembra 2022. godine optuženi je proglašen krivim za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. u vezi sa članom 22. KZSFRJ, te mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od pet godina. Istom presudom optuženi je oslobođen optužbe za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, a u odnosu na dio optužbe za ratni zločin protiv civilnog stanovništva optužba je odbijena. Oštećeni su sa imovinskopravnim zahtjevima upućeni na parnicu.

Sud je 13. novembra 2024. godine zaprimio zahtjev branioca osuđenog za ponavljanje krivičnog postupka, podnesen zbog razloga propisanih članom 327. stav 1. tač. a) i c) ZKPBiH. Nakon dostavljanja zahtjeva Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Tužilaštvo se izjasnilo da je saglasno s ponavljanjem postupka u odnosu na dio osuđujuće presude, a da se protivi ponavljanju postupka u preostalom dijelu, smatrajući da za to nisu ispunjeni zakonski uslovi.

Rješenjem Suda od 20. decembra 2024. godine zahtjev za ponavljanje postupka je djelimično uvažen, te je dopušteno ponavljanje krivičnog postupka u dijelu osuđujuće presude zbog razloga propisanih članom 327. stav 1. tačka a) ZKPBiH. Zahtjev za ponavljanje postupka po osnovu člana 327. stav 1. tačka c) ZKPBiH je odbijen kao neosnovan. Predmet je vraćen prvostepenom vijeću radi zakazivanja glavnog pretresa.

Žalbu na rješenje je uložio branilac osuđenog lica.

Odluka

Povodom navedenog rješenja Apelaciono vijeće je uvažilo žalbu i to rješenje ukinulo. Vijeće je ukazalo na to da prvostepeni sud nije bio ovlašten da dozvoli ponavljanje krivičnog postupka samo u odnosu na pojedine tačke osuđujućeg dijela izreke pravosnažne presude iako je osnov za ponavljanje - zasnivanje presude na lažnom iskazu svjedoka - neposredno vezan za određene tačke izreke. Vijeće je podsjetilo na to da iskaz svjedoka predstavlja dio dokazne građe u cjelini, koja se u pravosnažnoj presudi, u skladu s procesnim pravilima, ocjenjuje pojedinačno i u međusobnoj vezi sa ostalim dokazima.

Dalje je istaknuto da krivično djelo za koje je donesena osuđujuća presuda, iako obuhvata više tačaka optuženja i više radnji izvršenja prema različitim oštećenima, čini jedinstvenu kriminalnu cjelinu, što se nužno reflektuje i na odluku o krivičnoj sankciji. Zbog toga, prema ocjeni Apelacionog vijeća, nije moguće dozvoliti da se ponovi postupak samo u odnosu na pojedine tačke izreke, budući da bi time ostalo otvoreno pitanje pravilnosti i odmjeravanja jedinstvene kazne, koja ne može biti ista u slučaju manjeg ili većeg broja osuđujućih tačaka.

Apelaciono vijeće je dodatno pojasnilo da odluka o dopuštanju ponavljanja postupka predstavlja prethodno procesno preispitivanje ispunjenosti zakonskih uslova, a da se tek u ponovljenom postupku odlučuje o sudbini pravosnažne presude u meritumu. U takvom postupku, koji se u ovakvim okolnostima mora voditi u odnosu na cjelokupan osuđujući dio presude, Apelaciono vijeće je dalo uputu da će prvostepeni sud usvojiti stav o tome da li će i u kojem obimu pravosnažna presuda biti stavljena van snage, kao i o posljedicama takve odluke na konačno presuđenje, uključujući i odluku o krivičnoj sankciji.

Imajući u vidu da je žalba izjavljena u korist osuđenog, Apelaciono vijeće je zaključilo da je takav obim ispitivanja pobijane odluke u skladu s granicama žalbenog ispitivanja i procesnopravnim interesom ovlaštenog podnosioca pravnog lijeka. Slijedeći to, Apelaciono vijeće je istaklo da će zahtjev za ponavljanje u ponovljenom postupku biti razmatran u odnosu na kompletnu izreku osuđujućeg dijela pravosnažne presude uz poštivanje načela pravilnog presuđenja i jedinstvenosti izrečene sankcije.

Naknadno, rješenjem od marta 2025. godine, Sud je u cijelosti uvažio zahtjev za ponavljanje postupka u osuđujućem dijelu pravomoćne presude, te je ponavljanje postupka dopušteno zbog razloga propisanih članom 327. stav 1. tačka a) ZKPBiH. Istim rješenjem određeno je da se obustavi izvršenje kazne zatvora, te je osuđeni po pravomoćnosti rješenja pušten na slobodu.

Iz obrazloženja rješenja o dopuštanju ponavljanja postupka proizlazi da je Sud utvrdio da je svjedok, na čijem iskazu je isključivo bila zasnovana pravosnažna presuda u dijelu osuđujuće izreke, dao lažan iskaz, što je potvrđeno pravomoćnom presudom Suda Bosne i Hercegovine donesenom u odvojenom krivičnom postupku.

Nakon što je započeo ponovljeni postupak u odnosu na osuđujući dio presude, optuženi je potpisao sporazum o priznaju krivice, te je na koncu osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci.

Predmet broj S1 1 K 016629 25 Kžk, Presuda od 13. marta 2025. godine – doktrina komandne odgovornosti u predmetima ratnih zločina

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 016629 15 Kri od 4. marta 2024. godine optuženi su proglašeni krivim da su počinili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZSFRJ) zbog čega su osuđeni na kazne zatvora u trajanju od po pet godina.

Odluka

Postupajući po žalbama odbrana optuženih, Apelaciono vijeće je Presudom broj S1 1 K 016629 24 Krž 3 od 25. septembra 2024. godine ukinulo prvostepenu presudu, te odredilo održavanje pretresa pred tim sudom.

Prvostepena presuda je ukinuta zbog toga što je prvostepeno vijeće nepravilno primijenilo doktrinu komandne odgovornosti. Naime, prvostepenom presudom inkriminisane radnje optuženih su izjednačene s nečinjenjem i saizvršilaštvom, čime se ušlo u zonu individualne odgovornosti, a optuženima se optužnicom stavljala na teret komandna odgovornost. Prvooptuženi se optužnicom teretio da je inkriminisane radnje počinio kao pomoćnik komandanta za bezbjednost, a drugooptuženi kao komandir voda vojne policije.

Apelaciono vijeće je istaklo da je komandna odgovornost oblik odgovornosti, a ne način izvršenja krivičnog djela, a nečinjenje je način izvršenja koji se veže za individualnu odgovornost. Imajući u vidu da je optužnica zasnovana na doktrini komandne odgovornosti, Vijeće je naglasilo da se odgovornost može preispitivati isključivo u okviru te doktrine, jer bi drugačiji pristup vodio prekoračenju optužnice. Vijeće je podsjetilo na to da elementi komandne odgovornosti iz člana 180. stav 2. KZBiH podrazumijevaju: (i) odnos nadređeni - podređeni, (ii) znanje nadređenog ili razloge da zna, te (iii) propust da preduzme nužne i razumno moguće mjere sprečavanja ili kažnjavanja.

U odnosu na prvooptuženog, zaključeno je da nije ispunjen prvi uslov, jer njegova funkcija nije podrazumijevala hijerarhijsku nadređenost vojnoj policiji, niti ovlaštenje da izdaje naređenja, pri čemu je „stručno komandovanje", što je bila teza optužbe, ocijenjeno kao nedovoljno

za postojanje subordinacije. Zbog toga je dalje testiranje uslova ocijenjeno kao irelevantno. S tim u vezi, Apelaciono vijeće je utvrdilo da pomoćnik komandanta za bezbjednost, u okviru lanca komandovanja, nema položaj nadređenog vojnoj policiji, niti njihovim neposrednim pretpostavljenima. Zbog toga u konkretnom slučaju nije ispunjen osnovni uslov da se primijeni doktrina komandne odgovornosti. Vijeće je naglasilo da se suština tog oblika odgovornosti zasniva na propustu nadređenog da ispuni svoje garantne dužnosti pri čemu djela podređenih predstavljaju uslov za razmatranje odgovornosti, a ne njen neposredni osnov. Odgovornost nadređenog, prema tome, ne ogleda se u radnjama koje su izvršili drugi, već u njegovom vlastitom propustu da preduzme radnje koje je, s obzirom na svoj položaj, bio dužan da preduzme.

U odnosu na drugooptuženog, Vijeće je prihvatilo da formalno postoji odnos nadređeni - podređeni, ali je naglasilo da se taj odnos ne može posmatrati odvojeno od efektivne kontrole i kontinuiteta znanja nadređenog o djelima podređenih. Apelaciono vijeće je ocijenilo da Tužilaštvo nije dokazalo van razumne sumnje da je postojala efektivna kontrola optuženog i da su mu bile dostupne relevantne informacije u inkriminisanom periodu, te da se efektivna kontrola ne može pretpostaviti iz same funkcije. Imajući u vidu i dokaze koji ukazuju na to da je bilo prekida u efektivnom obavljanju dužnosti u relevantnom periodu, Vijeće je primijenilo načelo *in dubio pro reo*.

Vijeće je zaključilo da se optuženi nisu teretili kao neposredni izvršioci, niti po osnovu nečinjenja, već isključivo po osnovu komandne odgovornosti. Zbog toga su njeni uslovi morali biti dokazani, a ne izvlačeni iz same činjenice da su zločini počinjeni i da su optuženi obavljali određene funkcije.

Predmet broj S1 2 K 041120 25 Kž, Presuda od 18. jula 2025. godine – postojanje bitnih elemenata krivičnog djela organizovanje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenje migranata iz člana 189a. stav 2. Krivičnog zakona BiH u vezi sa krivičnim djelom krijumčarenje ljudi iz člana 189. stav 1. Krivičnog zakona BiH

Predmeti koji se odnose na krijumčarenje ljudi, posebno migranata, sve su zastupljeniji u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine. Riječ je o krivičnim djelima sa izraženom transnacionalnom dimenzijom, koja otvaraju složena pitanja organizovane odgovornosti, kaznene politike i zaštite osnovnih ljudskih prava zbog čega imaju poseban značaj za krivičnopravnu praksu.

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom Suda Bosne i Hercegovine više optuženih proglašeno je krivim zbog krivičnog djela organizovanja grupe ili udruženja radi izvršenja krivičnog djela krijumčarenje migranata u vezi s krivičnim djelom krijumčarenje ljudi, sve u vezi s pravilima o sticaju. Optuženima su izrečene kazne zatvora različitog trajanja, a pojedinim optuženima izrečene su uslovne osude.

Istom presudom određenim optuženima izrečene su i sporedne novčane kazne, oduzimanje predmeta i prevoznih sredstava korištenih za izvršenje krivičnog djela, te oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnih djela. U izrečene kazne zatvora uračunato je vrijeme provedeno u pritvoru. U odnosu na oslobađajući dio presude, troškovi krivičnog postupka pali su na teret budžetskih sredstava Suda.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavilo Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, koje je osporilo odluku o krivičnopravnim sankcijama, te predložilo da se optuženima izreknu strožije kazne.

Žalbe su izjavili i branioci optuženih, kao i pojedini optuženi lično, zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, odluke o krivičnopravnim sankcijama,

oduzimanja imovinske koristi i troškova krivičnog postupka. Predloženo je da se ukine pobijana presuda i da se održi pretres pred Apelacionim vijećem, odnosno da se preinači presuda u oslobađajuću ili da se izreknu blaže sankcije.

Na žalbu Tužilaštva odgovore su dostavili branioci optuženih, predlažući da se žalba odbije kao neosnovana, a Tužilaštvo u odgovoru na žalbe odbrana predložilo je da se one odbiju.

Odluka

Nakon ispitivanja pobijane presude u granicama istaknutih žalbenih navoda, Apelaciono vijeće je odbilo žalbe odbrane i uvažilo žalbu Tužilaštva BiH u pogledu odluke o kazni.

Osim standardnih prigovora koji se u ovim postupcima odnose na zakonitost pribavljenih dokaza, u praksi se često postavljaju i pitanja pravnog statusa migranata, kao i okolnosti nezakonitog prelaska državne granice. Tako je i u ovom predmetu to bio predmet žalbenih prigovora branilaca optuženih. U žalbama odbrana je isticano da u postupku nije utvrđen identitet, niti pravni status osoba koje su predmet krijumčarenja, te da nijedna od tih osoba nije saslušana u statusu svjedoka. Odbrane su ukazivale na to da se u pobijanoj presudi koristi pojam „migrant" iako taj pojam nije izričito definisan pozitivnim pravom, te su tvrdile da time nije ispunjen zakonski opis krivičnog djela iz člana 189. KZBiH. Prema njihovom mišljenju, to predstavlja povredu krivičnog zakona, odnosno bitnu povredu odredaba krivičnog postupka zbog nedostatka razloga o odlučnim činjenicama.

Apelaciono vijeće je navedene prigovore ocijenilo kao neosnovane. Sud je prihvatio iskaze svjedoka - policijskih službenika i nadležnih kantonalnih zvaničnika - iz kojih proizlazi da je u relevantnom periodu postojala izražena migrantska kriza sa masovnim ilegalnim ulascima osoba afro-azijskog porijekla na teritoriju Bosne i Hercegovine, njihovim zadržavanjem u neformalnim kampovima i pokušajima da nezakonito pređu državnu granicu prema Republici Hrvatskoj. Iz izvedenih dokaza utvrđeno je da su optuženi učestvovali u organizovanom prevozu većih grupa takvih osoba, koje su nakon toga nezakonito prevođene preko granice.

Polazeći od ukupnog dokaznog materijala i okolnosti izvršenja djela, Apelaciono vijeće je zaključilo da je nesporno utvrđeno da su krijumčarene osobe imale status migranata u smislu člana 189. KZBiH, te da za postojanje krivičnog djela nije bilo nužno pojedinačno utvrditi identitet ili formalni status svake osobe. Slijedeći to, prigovori odbrane o povredi krivičnog zakona su odbijeni kao neosnovani.

U žalbama odbrana je isticala da u postupku nije dokazano da su krijumčarene osobe stvarno prešle državnu granicu, te da prvostepeni sud nije dao razloge na osnovu kojih je zaključio da je ostvaren taj bitan element krivičnog djela. Ukazivano je i na to da je u činjeničnom opisu presude dominantno opisivan prevoz osoba unutar teritorije Bosne i Hercegovine, što bi, prema navodima odbrane, upućivalo na drugo krivično djelo, a ne na omogućavanje nezakonitog prelaska granice.

Apelaciono vijeće je te prigovore ocijenilo kao neosnovane. Sud je ukazao na to da se optuženi terete za krivično djelo organizovanje grupe ili udruženja radi krijumčarenja ljudi iz člana 189.a stav 2. KZBiH za koje je odlučno postojanje pripadništva organizovanoj grupi ili pomaganje da ona djeluje, a ne nužno i faktičko ostvarenje prelaska državne granice u svakom pojedinačnom slučaju. Iz izvedenih dokaza, naročito rezultata posebnih istražnih radnji, proizlazi da je postojala organizovana i hijerarhijski povezana grupa čije su aktivnosti bile usmjerene na preuzimanje migranata, njihov prevoz do pograničnih područja izvan legalnih graničnih prelaza i omogućavanje njihovog daljeg nezakonitog prelaska u drugu državu radi stjecanja imovinske koristi.

Vijeće je naglasilo da krivično djelo iz člana 189. KZBiH podrazumijeva posredničku djelatnost kojom se omogućava nezakonit prelazak

granice uz pristanak osobe koja se krijumčari pri čemu nije neophodno da je do prelaska granice i faktički došlo. Slijedeći to, za krivično djelo iz člana 189.a stav 2. KZBiH dovoljno je dokazati članstvo u grupi, ili pomaganje da ona djeluje. Zbog toga su prigovori odbrana u vezi s nepostojanjem dokaza o prelasku granice odbijeni kao neosnovani.

Predmet broj S1 2 K 046336 25 Kž 33, Rješenje od 28. novembra 2025. godine, član 1. Protokola broj 1 EKLJP, zaštita imovine

Činjenice i žalbeni navodi

U spomenutom predmetu vodi se krivični postupak protiv više optuženih lica zbog krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 250. st. 2. i 3. KZBiH u vezi sa krivičnim djelom neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZBiH, krivičnim djelom krijumčarenje iz člana 214. stav 2. KZBiH i krivičnim djelom "pranje novca" iz člana 209. stav 3. a u vezi sa stavom 1. KZBiH. U ranoj fazi istrage jednom od optuženih, tada osumnjičenom licu, privremeno je oduzeto više automobila, a nekima je određena privremena mjera zabrane raspolaganja i otuđenja radi obezbjeđenja imovine.

U toku glavnog pretresa odbrana optuženog je podnijela zahtjev za povrat privremeno oduzetih automobila, ističući da su oni oduzeti prije više godina zbog čega im vrijednost pada, zatim, da je evidentno da glavni pretres duže traje, te je predloženo da se vozila vrate, a da se istovremeno odredi mjera zabrane otuđenja vozila.

Prvostepeni sud je odbio zahtjev odbrane zbog toga što se navedena vozila dovode u vezu sa krivičnim djelima koja se optuženom stavljaju na teret. Naime, u konkretnom slučaju postoji osnovana sumnja da su ona upotrijebljena za izvršenje krivičnog djela, odnosno da su stečena izvršenjem krivičnog djela neovlašteni promet opojnim drogama, te da je za dio motornih vozila obuhvaćenih zahtjevom predloženo izricanje mjere sigurnosti oduzimanje predmeta, a na dio oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. To ukazuje da je potrebno dalje zadržati privremeno oduzete predmete za koje je branilac podnio zahtjev za povrat.

Na spomenuto rješenje odbrana je uložila žalbu. U žalbi se osporava rješenje zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, te pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i predlaže da se vozila vrate vlasniku uz izricanje mjere zabrane otuđenja, odnosno da se rješenje ukine i vrati na ponovno odlučivanje. Također se ističe da prvostepeni sud nije uzeo u obzir da je zahtjev podnesen prema članu 203. stav 3. ZKPBiH, te da su vozila potrebna za redovno poslovanje pravnog lica.

Odluka

Apelaciono vijeće Suda BiH odbilo je žalbu protiv rješenja kojim je odbijen zahtjev za povrat privremeno oduzetih putničkih motornih vozila, ocijenivši da je prvostepeni sud pravilno primijenio relevantne odredbe ZKPBiH. Vijeće je ukazalo na to da se navedena vozila dovode u vezu s krivičnim djelima koja se stavljaju na teret optuženom zbog čega u ovoj fazi postupka nisu ispunjeni uslovi da se ona vrate.

Posebno je naglašeno da je riječ o privremenoj mjeri procesnog karaktera, koja ne prejudicira konačnu odluku o sudbini oduzete imovine. U tom kontekstu Apelaciono vijeće je istaklo da se standard pravične ravnoteže i proporcionalnosti legitimnom cilju u ovoj fazi postupka primjenjuje na nižem pragu, imajući u vidu da je ograničenje prava vlasnika vremenski ograničeno i usmjereno na osiguranje nesmetanog vođenja krivičnog postupka. Strožija ocjena proporcionalnosti dolazi do izražaja tek u slučaju eventualnog trajnog oduzimanja imovine.

Vijeće je dodatno pojasnilo da zakonska mogućnost vraćanja privremeno oduzetih predmeta ima fakultativan karakter i da zavisi od okolnosti konkretnog predmeta zbog čega žalbeni navodi odbrane nisu prihvaćeni.

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

▸ **Pripremila: Maja Kadribašić, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine**

Za ovaj broj časopisa „Pravna hronika" izdvojeno je ukupno 13 odluka Vrhovnog suda Federacije BiH, i to pet odluka iz oblasti krivičnog prava, četiri odluke iz građanskog prava i četiri odluke iz upravnog prava.

Iz oblasti krivičnog prava odabrano je pet relevantnih sudskih odluka. **Prvom odlukom** donesena je oslobađajuća presuda za krivična djela zloupotreba službenog položaja i ovlasti, te posluga u službi, zbog nedostatka bitnih obilježja krivičnih djela u izmijenjenoj optužnici, budući da nisu bile konkretizirane radnje iskorištavanja službenog položaja, niti navedene odlučne činjenice u pogledu posluga u službi. **Drugom odlukom je** ukinuta presuda prvostepenog suda zbog pogrešne primjene materijalnog prava i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja u odnosu na krivično djelo izvanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom. **Treća odluka** odnosi se na pravosnažnu presudu za teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa u kojoj je sud ukazao na ključne dokaze za utvrđivanje odgovornosti za saobraćajnu nezgodu sa smrtnim ishodom, naročito nalaze i mišljenja vještaka različitih specijalnosti. **Četvrta i peta odluka** odnose se na postupke rješavanja sukoba nadležnosti, i to između Općinskog i Kantonalnog suda u Zenici u vezi s međunarodnom pravnom pomoći, te između novouspostavljenog Posebnog odjela Vrhovnog suda Federacije BiH za korupciju, organizirani i međukantonalni kriminal i Kantonalnog suda u Novom Travniku.

Iz oblasti građanskog prava odabrane su četiri relevantne odluke. **Prva odluka** odnosi se na odbijanje revizije i potvrđivanje odluka nižestepenih sudova pri čemu je sud utvrdio da je poslodavac, u smislu člana 99. Zakona o radu FBiH, odgovoran za teške povrede obaveza nadređenog prema zaposlenici usljed seksualnog uznemiravanja, zbog kojih se od nje nije moglo razumno očekivati da nastavi radni odnos, niti specijalistički staž, te da tužena nije dužna da nadoknadi štetu zdravstvenoj ustanovi zbog prekida specijalizacije i davanja otkaza, uz uvažavanje prakse Evropskog suda za ljudska prava o specifičnostima dokazivanja takvih slučajeva**. Druga odluka** se odnosi na činjenicu da je Vrhovni sud uvažio reviziju, utvrdivši da, iako je određena osoba upisana kao prokurista bez ograničenja, ovlaštenje za prijenos nekretnina prema članu 26. Zakona o

privrednim društvima FBiH mora biti posebno i izričito, te da novac primljen od tužiteljice nije uplaćen na račun tuženog, pa ne postoji osnova za njegovu odgovornost. U **trećoj odluci** sud je usvajanjem revizije potvrdio pravnu valjanost arbitražne klauzule i naglasio da odricanje od arbitraže mora biti jasno, a nezadovoljstvo ishodom arbitraže ne daje osnov za poništenje arbitražne odluke. U **četvrtoj odluci sud** je putem odluke da se revizija odbije utvrdio da nosilac žiga, da bi ostvario naknadu štete ili penale, mora dokazati stvarnu štetu i postojanje namjere ili krajnje nepažnje tuženog, te je zaključio da su mjere zabrane daljnje upotrebe žiga, povlačenja i uništenja proizvoda, kao i objava presude dovoljne i primjerene za zaštitu prava na žig.

Iz upravne oblasti također su odabrane četiri relevantne odluke. U **prvoj odluci** sud je odbio zahtjev za vanredno preispitivanje, utvrdivši da ugovor o koncesiji ne dokazuje pravo građenja na državnom zemljištu i da bez saglasnosti nadležnih organa izdavanje građevinske dozvole nije moguće. U **drugoj odluci iz** upravne oblasti sud je odbio zahtjev za vanredno preispitivanje, potvrdivši poreznu obavezu nastalu prestankom konsolidacije prije isteka roka propisanog zakonom i pravilnu kvalifikaciju rada nenastavnog osoblja kao nesamostalne djelatnosti. **Treća odluka** se odnosi na odluku kojom je sud uvažio zahtjev za vanredno preispitivanje, poništio osporeno rješenje Agencije i potvrdio da pravilna primjena procesnih instituta u obnovi postupka predstavlja preduslov zakonitog odlučivanja, te da ni dugotrajni ili složeni postupci ne opravdavaju odstupanje od zakonskih pravila o pravnim posljedicama obnove. U **četvrtoj odluci** sud je odbio zahtjev za vanredno preispitivanje, potvrdivši da rješenje Vlade Federacije BiH kojim je utvrđena naknada za stanarsko pravo ne predstavlja upravni akt, već akt izvršenja odluke Ustavnog suda, te da se njegova zakonitost ne može ispitivati u upravnom sporu.

Odluka broj 09 0 K 030957 22 Kžk - izmijenjena optužnica, nedostatak bitnih obilježja krivičnih djela zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i posluga u službi iz člana 386. istog zakona

Činjenice

Optužnicom Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo optuženi N.U. tereti se da je u periodu od 5. oktobra 2009. do 7. oktobra 2014. godine, djelujući kao carinski deklarant i disponent društva „Eurošped“ d.o.o. Sarajevo, te istovremeno kao direktor i vlasnik društva „Maxšped“ d.o.o. Sarajevo, tako što je iskoristio ovlaštenja carinskog deklaranta, bez znanja poslodavca osnovao vlastito privredno društvo i paralelno poslovao u oba društva, koristeći bankarsku garanciju „Eurošpeda“ i zaključujući ugovore, te ispostavljajući fakture u ime „Maxšpeda“ za poslove koje je ranije obavljao „Eurošped“.

Optužnicom mu se stavlja na teret da je na taj način pribavio imovinsku korist sebi i društvu „Maxšped“ u iznosu od 153.587,46 KM, a da je istovremeno oštetio „Eurošped“ za isti iznos, čime je počinio krivična djela zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH i posluga u službi iz člana 386. KZFBiH u vezi sa članom 54. istog zakona.

Nakon što su prvostepene presude Kantonalnog suda u Sarajevu u dva navrata ukidane, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine Rješenjem od 13. aprila 2022. godine ukinuo je drugu prvostepenu presudu i odredio održavanje pretresa pred tim sudom.

Odluka

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine Presudom od 26. februara 2025. godine oslobodio je optuženog N.U. optužbe na osnovu člana 299. tačka a) ZKPFBiH.

Sud je utvrdio da činjenični opis djela iz izmijenjene optužnice ne sadrži bitna obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. KZFBiH, budući da nisu konkretizirane radnje iskorištavanja službenog položaja ili ovlasti. Optužnica ne sadrži podatke o tome kada i u kojim konkretnim slučajevima se optuženi koristio bankarskom garancijom „Eurošpeda", sa kojim fizičkim i pravnim licima je zaključivao ugovore, prema kojim carinskim prijavama, niti u kojim pojedinačnim iznosima je pribavljena navodna imovinska korist. Zbog toga, sud nije mogao precizno odrediti predmet optužbe, niti se optuženi mogao uspješno braniti.

Također, je utvrđeno da izmijenjena optužnica ne sadrži ni bitna obilježja krivičnog djela posluga u službi iz člana 386. KZFBiH, jer ne sadrži konkretne činjenice o tome kojom se bankarskom garancijom optuženi neovlašteno služio (broj, datum), kada i na koji način, niti koje su to konkretne pokretnine koje su mu bile povjerene u službi i kojima se neovlašteno poslužio.

S obzirom na to da djelo, onako kako je opisano u izmijenjenoj optužnici, ne sadrži obilježja krivičnih djela za koja se teretio optuženi, niti obilježja nekog drugog krivičnog djela, sud je donio presudu kojom se optuženi oslobađa optužbe.

Oštećeno društvo „Eurošped" d.o.o. Sarajevo upućeno je sa imovinskopravnim zahtjevom na parnični postupak, a troškovi krivičnog postupka pali su na teret budžetskih sredstava.

Predmet broj 04 0 K 014237 23 Kž 2 - krivično djelo izvanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom – pogrešno tumačenje pojma „izvanbračno življenje"

Činjenice

Presudom Kantonalnog suda u Zenici broj 04 0 K 014237 23 K od 19. oktobra 2023. godine optuženi K.O. proglašen je krivim za produženo krivično djelo spolni odnošaj s djetetom iz člana 207. stav 1. u vezi sa članom 55. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZFBiH) i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine u koju mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 14. oktobra 2022. do 19. oktobra 2023. godine, shodno članu 57. stav 1. KZFBiH.

Istom presudom optuženi je oslobođen optužbe da je učinio krivična djela izvanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom iz člana 216. stav 1. KZFBiH i nasilje u porodici iz člana 222. stav 4. u vezi sa st. 1. i 2. KZFBiH primjenom člana 299. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKPFBiH).

Također, optuženi je oslobođen optužbe da je učinio krivična djela sprječavanje i neizvršavanje mjera za zaštitu maloljetnika iz člana 224. stav 1. KZFBiH i otmica iz člana 180. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH, primjenom člana 299. tačka c) ZKPFBiH. Protiv navedene presude žalbe su izjavile kantonalna tužiteljica i braniteljica optuženog.

Odluka suda

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, odlučujući o žalbi kantonalne tužiteljice, utvrdio je da je, između ostaloga, prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo i pogrešno utvrdio činjenično stanje u odnosu na krivično djelo izvanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom iz člana 216. stav 1. KZFBiH. Navedeno krivično djelo učinila je punoljetna osoba koja je izvanbračno živjela s maloljetnikom koji nije navršio šesnaest godina, pa se, i prema ocjeni ovog suda, zaključak suda da Tužiteljstvo nije dokazalo bitno obilježje ovog krivičnog djela, i to postojanje vanbračne zajednice između optuženog i mldb. oštećene L.O., jer je optuženi u inkriminisanom periodu živio u vanbračnoj zajednici sa K.S. i njihovom djecom, pokazuje kao pogrešan. Radnja izvršenja navedenog krivičnog djela

je izvanbračno življenje sa maloljetnikom koji nema navršenih 16 godina, tako da se, prema stavu ovog suda, izraz „izvanbračno živi“ ima tumačiti neovisno od pojma „izvanbračna zajednica“, kako je to definisano u odredbi člana 3. Porodičnog zakona FBiH. Pri tome za postojanje navedenog krivičnog djela nije od odlučnog značaja to što je optuženi već živio u vanbračnoj zajednici sa drugom ženom, imajući u vidu da je *ratio legis*, odnosno cilj odredbe člana 216. KZFBiH zaštita maloljetnika, a ne priznanje statusnih prava u smislu izjednačavanja vanbračne zajednice sa bračnom s obzirom na to da se radi o krivičnom djelu iz grupe krivičnih djela protiv spolne slobode i morala. Zbog tih razloga, ovaj sud je ustanovio da je činjenično stanje u odnosu na tačku II-1. izreke pobijane presude pogrešno utvrđeno na što je pravilno ukazano u žalbi kantonalne tužiteljice.

Predmet broj 03 0 K 020090 24 Kžk – nalaz i mišljenje vještaka, kao i drugi dokazi presudni su u utvrđivanju krivnje optuženog i uzročne veze između njegovog postupanja i saobraćajne nesreće sa smrtnim ishodom

Činjenice

Optuženi S.V. je prvobitno Presudom Kantonalnog suda u Tuzli od 30. marta 2023. godine proglašen krivim za teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa i osuđen na tri godine i šest mjeseci zatvora uz 2 (dvije) godine zabrane upravljanja vozilom B kategorije. Presuda je jednom ukinuta Rješenjem Vrhovnog suda FBiH od 24. oktobra 2023. godine i predmet vraćen na ponovno suđenje“.

Na ponovnom suđenju Presudom od 6. februara 2024. godine S.V. je ponovo proglašen krivim za isto djelo i osuđen na istovjetnu kaznu i zabranu upravljanja vozilom, a oštećena je upućena na parnični postupak radi naknade štete.

Rješenjem Vrhovnog suda FBiH od 24. septembra 2024. godine drugi put je djelimično uvažena žalba branitelja, ukinuta presuda prvostepenog suda i određeno održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom.

Pri ponovnom razmatranju slučaja na pretresu su izvedeni svi dokazi ranije izvedeni pred prvostepenim sudom. Odbrana optuženog S.V. tvrdila je da alkohol u trenutku nesreće nije bio uzrok gubitka kontrole nad vozilom. Također, odbrana je navodila da je do prevrtanja vozila došlo usljed trzaja volana koji je izazvao suvozač, te da je optuženi bio fizički sposoban, svjestan i priseban tokom vožnje. Odbrana je isticala da je optuženi nakon nesreće pokušao da pomogne povrijeđenom, što, prema njihovom stajalištu, pokazuje da njegova alkoholisanost nije utjecala na nastanak saobraćajne nezgode.

Odluka suda

Tvrdnje odbrane sud je ocijenio neubjedljivim, ističući da su nesreću prouzrokovali upravljanje vozilom pod djelovanjem alkohola i neprilagođena brzina (104 km/h, prilagođena brzina je 47 km/h) u noćnim uvjetima i pri smanjenoj vidljivosti, što je potvrđeno nalazima i mišljenjima vještaka. Prema nalazima vještaka, vozilo je prilikom nekontrolisanog kretanja izvršilo bočni pomak u desnu stranu, udarilo u komad betona i stablo drveća pri čemu je došlo do prevrtanja i samozapaljenja. Sud je uzeo u obzir da se nesreća desila u naseljenom mjestu, u noćnim uslovima sa smanjenom vidljivošću zbog magle, te da je stanje vozača uzrokovano alkoholom.

Sud je dalje naglasio da je postojanje očigledne nesposobnosti za sigurnu vožnju pravno pitanje koje se rješava u svakom konkretnom slučaju pri čemu je potrebno utvrditi da je vozač, upravljajući vozilom pod djelovanjem alkohola, bitno odstupio od uobičajenog ponašanja vozača prosječnih sposobnosti. U konkretnom slučaju optuženi nije prilagodio brzinu kretanja mokrom kolovozu, noćnim uvjetima, magli i vidljivosti ograničenoj dometom svjetala vozila,

jer se vozilom kretao brzinom od oko 104 km/h iako je u datim uvjetima prilagođena brzina iznosila 47 km/h. Usljed toga je izgubio kontrolu nad vozilom, što je dovelo do slijetanja vozila s kolovoza i udara u prepreke.

S tim u vezi, sud je zaključio da je optuženi bio očigledno nesposoban za sigurnu vožnju, da je bio svjestan svojih smanjenih sposobnosti zbog alkohola, te da je postupao sa eventualnim umišljajem prema javnom prometu i sa svjesnim nehatom prema daljnjim posljedicama. Time je počinio krivično djelo teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 336. stav 2. u vezi sa krivičnim djelom ugrožavanje javnog prometa zbog omamljenosti iz člana 333. stav 1. KZFBiH.

Odluka Vrhovnog suda FBiH broj 43 0 K 258993 25 Kr – sukob nadležnosti u vezi sa pružanjem međunarodne pravne pomoći

Činjenice

Općinski sud u Zenici je 21. aprila 2025. godine pokrenuo postupak za rješavanje sukoba nadležnosti s Kantonalnim sudom u Zenici zbog oprečnog stava o pitanju stvarne nadležnosti za postupanje po zamolnici Okružnog suda u Krškom od 11. marta 2025. godine. Zamolnica se odnosila na pružanje međunarodne pravne pomoći, odnosno ispitivanje optuženog J.O. putem video-konferencije iz Bosne i Hercegovine u krivičnom predmetu vođenom protiv njega zbog krivičnog djela iz člana 186. stav 1. Kaznenog zakonika Republike Slovenije.

Kantonalni sud u Zenici je putem Ministarstva pravde BiH primio navedenu zamolnicu, ali se rješenjem od 21. aprila 2025. godine proglasio stvarno nenadležnim i predmet uputio Općinskom sudu u Zenici. Međutim, Općinski sud u Zenici je smatrao da je, prema članu 28. stav 3. tačka f) Zakona o sudovima FBiH, nadležan Kantonalni sud u Zenici za postupanje po ovoj vrsti međunarodne pravne pomoći, te je, stoga, pokrenuo postupak rješavanja sukoba nadležnosti. Federalni tužitelj je podneskom od 28. maja 2025. godine predložio da Općinski sud u Zenici bude nadležan za postupanje u konkretnom slučaju.

Odluka suda

Vrhovni sud Federacije BiH je utvrdio da su, prema Zakonu o sudovima FBiH, kantonalni sudovi nadležni za pružanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim predmetima, a da općinski sudovi mogu obavljati poslove međunarodne pravne pomoći samo u „drugim“ predmetima i samo ako zakon ne određuje da te poslove obavlja kantonalni sud. Pri tome je važno naglasiti da stav 1. člana 27. Zakona o sudovima, koji propisuje stvarnu nadležnost općinskih sudova u krivičnim predmetima, ne predviđa njihovu nadležnost za pružanje međunarodne pravne pomoći, a da član 28. stav 3. tačka f) Zakona jasno određuje kantonalni sud kao nadležan za tu vrstu postupanja.

Odredba člana 16b. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, koja reguliše ispitivanje osumnjičenih i optuženih lica putem video- konferencije, ne propisuje stvarnu nadležnost sudova za postupanje po zamolnicama za ovaj oblik međunarodne pravne pomoći. S druge strane, član 64. istog zakona odnosi se na vođenje postupka po molbi za priznanje i izvršenje strane sudske odluke, a ne na ispitivanje optuženih putem video-konferencije.

Iz svega navedenog proizlazi da se za postupanje po zamolnici Okružnog suda u Krškom od 11. marta 2025. godine, radi ispitivanja optuženog J.O. putem video-konferencije, primjenjuju odredbe Zakona o sudovima FBiH prema kojima je nadležan Kantonalni sud u Zenici.

Na temelju navedenog, Vrhovni sud je odlučio da je za postupanje po zamolnici stvarno i mjesno nadležan Kantonalni sud u Zenici.

Odluka potvrđuje da nadležnost sudova u vezi s međunarodnom pravnom pomoći mora biti u skladu sa zakonom, te da se svaka sumnja u

stvarnu nadležnost rješava primjenom zakonskih odredaba o stvarnoj i mjesnoj nadležnosti kantonalnih i općinskih sudova.

Odluka Vrhovnog suda FBiH broj 70 1 K 000047 25 Kr – sukob nadležnosti između Posebnog odjela Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine za korupciju, organizirani i međukantonalni kriminal i Kantonalnog suda u Novom Travniku

Činjenice

Posebni odjel Vrhovnog suda Federacije BiH za korupciju, organizirani i međukantonalni kriminal pokrenuo je 28. novembra 2025. godine postupak rješavanja sukoba nadležnosti s Kantonalnim sudom u Novom Travniku u vezi sa zahtjevom Kantonalnog tužiteljstva Srednjobosanskog kantona iz Travnika za određivanje posebnih istražnih radnji.

Kantonalni sud u Novom Travniku se Rješenjem od 13. oktobra 2025. godine proglasio nenadležnim, obrazlažući da krivično djelo neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. KZFBiH predstavlja pripremnu radnju u okviru krivičnog djela udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. KZFBiH. Prema stavu Kantonalnog suda, riječ je o djelu koje je po svojoj prirodi povezano sa organiziranim kriminalom i za koje je, u skladu sa članom 25. ZOSKOK-a, stvarno nadležan Posebni odjel Vrhovnog suda. U svojoj odluci Kantonalni sud se pozvao na dokaze dostavljene uz prijedlog za određivanje posebnih istražnih radnji, među kojima su službene zabilješke o proizvodnji veće količine opojne droge na imanju osumnjičenog, te informacije FUP-a da su osumnjičene osobe organizovale grupu radi vršenja krivičnih djela i stjecanja protivpravne imovinske koristi.

Suprotno tome, Posebni odjel Vrhovnog suda osporio je stav Kantonalnog suda, navodeći da iz dostavljenih dokaza ne proizlazi koju je konkretnu radnju izvršio optuženi, niti da se može govoriti o krivičnom djelu udruživanja u smislu člana 340. KZFBiH. Posebni odjel je smatrao da krivično djelo neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. KZFBiH ima samostalni karakter i da postupanje po njemu ne spada u stvarnu nadležnost Posebnog odjela, nego u nadležnost kantonalnog suda. U svom podnesku od 4. decembra 2025. godine federalni tužitelj je podržao ovaj stav, predlažući da Kantonalni sud u Novom Travniku bude određen kao stvarno i mjesno nadležan sud za postupanje po prijedlogu za posebne istražne radnje.

Odluka suda

U svojoj odluci Vrhovni sud Federacije BiH je detaljno analizirao zakonski okvir nadležnosti sudova. Utvrđeno je da član 25. ZOSKOK-a propisuje stvarnu nadležnost Posebnog odjela Suda samo za krivična djela koja su taksativno navedena, uključujući udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. KZFBiH i druga krivična djela organiziranog kriminala. Krivično djelo neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. KZFBiH nije posebno navedeno u članu 25. ZOSKOK-a i, stoga, ne spada u nadležnost Posebnog odjela.

Vrhovni sud je, također, uzeo u obzir odredbe člana 28. Zakona o sudovima FBiH, kojim se propisuje stvarna nadležnost kantonalnih sudova za krivična djela koja nisu izričito dodijeljena specijaliziranim odjelima. Imajući u vidu da navedeno krivično djelo nije navedeno kao nadležnost Posebnog odjela, nadležnost za postupanje po prijedlogu Kantonalnog tužiteljstva pripada Kantonalnom sudu u Novom Travniku.

Sud je dodatno obrazložio da se zakonski principi stvarne nadležnosti moraju striktno poštovati kako bi se izbjeglo preklapanje nadležnosti i pravna nesigurnost. U odluci se naglašava da specijalizirani odjeli suda nemaju proširenu nadležnost nad krivičnim djelima koja

nisu eksplicitno navedena zakonom, te da svaki kantonalni sud mora postupati po krivičnim djelima koja su mu u nadležnosti čak i kada se radi o djelima koja se formalno mogu povezati s organiziranim kriminalom.

Predmet broj 58 0 P 235267 24 Rev - opravdani razlozi za otkaz ugovora o radu i prestanak specijalizacije zbog uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja

Činjenice

Tužiteljica (zdravstvena ustanova) je tužbenim zahtjevom potraživala od tužene (specijalizantice) isplatu troškova specijalizacije u iznosu od 103.642,57 KM, koji se odnose na ispunjenje ugovorne obaveze tužene utvrđene članom 16. Ugovora o specijalizaciji od 12. februara 2018. godine. Nesporno je da je tužena počela raditi kod tužiteljice 25. januara 2016. godine u zdravstvenoj ustanovi, te da je odlukom direktora od 1. novembra 2017. godine izabrana za specijalizaciju od 12. februara 2018. godine u trajanju od 60 mjeseci.

12. februara 2018. godine stranke su zaključile Ugovor o radu na neodređeno vrijeme na temelju kojeg je tužena obavljala poslove doktorice medicine u jednoj službi zdravstvene ustanove, a istovremeno su zaključili i Ugovor o specijalizaciji kojim su regulisali međusobna prava i obaveze. Tužena je na odjelu radila u periodu od 25. januara 2016. godine do 12. februara 2018. godine, kada je upućena u kantonalnu zdravstvenu ustanovu radi obavljanja specijalističkog staža. Dana 15. marta 2021. godine tužena je otkazala Ugovor o radu zaključen 12. februara 2018. godine, a tužiteljica je donijela rješenje o prestanku ugovora o radu sa 22. martom 2021. godine na zahtjev tužene. Rješenjem Federalnog ministarstva zdravstva tuženoj je utvrđen prestanak specijalizacije sa 22. martom 2021. godine.

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužena imala opravdane razloge za otkaz ugovora o radu i prestanak specijalizacije, te da, stoga, ne postoji obaveza naknade materijalne štete u smislu člana 16. alineja prva Ugovora o specijalizaciji. Zbog tih razloga, tužbeni zahtjev je odbijen u cijelosti. Drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda, odbio žalbu tužiteljice i potvrdio prvostepenu presudu.

Nižestepeni sudovi su pritom utvrdili da je tužena bila izložena uznemiravanju i seksualnom uznemiravanju na radnom mjestu, uključujući neprimjereno ponašanje nadređenog šefa odjela koje se ponavljalo, te da je obavijestila o tome direktora tužiteljice, koji nije poduzeo nikakve mjere, jer je njene prijave ignorisao.

U reviziji tužiteljica je pobijala drugostepenu presudu u dosuđujućem dijelu, navodeći da su povrijeđene odredbe parničnog postupka i da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo. Revident je osporavao zaključke nižestepenih sudova, jer tužena nije podnijela krivičnu prijavu tužilaštvu ili policiji protiv nadređenog, niti pismenu prijavu ljekarskoj komori, te da ne postoji pismeni trag da se obraćala bilo kojem organu radi sankcionisanja ili zaustavljanja uznemiravanja.

Odluka suda

U revizijskom postupku Vrhovni sud je potvrdio da radnik može otkazati ugovor o radu bez obaveze da poštuje otkazni rok kada je poslodavac odgovoran za povredu obaveza ili nepravilnosti u radnom odnosu, u smislu člana 99. Zakona o radu. U konkretnom slučaju povrede su takve prirode da se od tužene nije moglo očekivati da nastavi radni odnos.

Sud je posebno ocijenio činjenicu da je tužena bila izložena uznemiravanju nadređenog lica koje je imalo položaj moći, što otežava prijavljivanje takvih djela. Nižestepeni sudovi su pravilno uzeli u obzir mišljenje saslušanog medicinskog stručnjaka prema kojem većina žrtava ne prijavljuje takav vid nasilja. Tužena je dokazala da se obraćala direktoru tužiteljice i njegovom zamjeniku, koji nisu poduzeli mjere, a

tužiteljica nije predložila njihovo saslušanje kako bi osporili te tvrdnje.

Vrhovni sud je, također, istakao da, prema praksi **Evropskog suda za ljudska prava** (*N.Ö. protiv Turske,* broj 24733/15 od 14. januara 2025. godine), u slučajevima seksualnog zlostavljanja mora da se ocijeni da se radi o delikatnim okolnostima koje se događaju u privatnom kontekstu, što otežava dokazivanje, te da žrtve rijetko prijavljuju takve događaje. Istraga seksualnih prijestupa zahtijeva kontekstualnu procjenu specifičnih činjenica predmeta, a ne stereotipne pretpostavke ili očekivanja o ponašanju žrtve.

Tom odlukom Vrhovni sud FBiH je potvrdio da je tužena imala opravdane razloge da prekine radni odnos i za prestanak specijalizacije, te da tužiteljica nema obavezu naknade troškova specijalizacije.

Odluka broj 64 0 P 061358 25 Rev - prokurist bez ograničenja nema pasivnu legitimaciju da bez posebnog i izričitog ovlaštenja vrši prijenos nekretnina

Činjenice

Predmet spora jeste vraćanje iznosa od 189.500,00 KM, koji je tužiteljica platila osobno O.B., prokuristi tuženog privrednog društva, što je potvrđeno ovjerom izjave u Općini u kojoj je O.B. nastupao u statusu prokuriste tuženog.

Iz činjeničnog stanja koje su utvrdili prvostepeni i drugostepeni sud proizlazi da je O.B., u statusu prokuriste tuženog, potpisao izjavu u kojoj je naveo da odgovorno izjavljuje da je primio od tužiteljice u gotovini iznos od 189.500,00 KM kao predujam plaćanja za nekretnine. Tom izjavom tuženi se obavezao da će na prvi poziv tužiteljice potpisati kupoprodajni ugovor i prenijeti navedene nekretnine u njeno vlasništvo, a u slučaju odustajanja od potpisivanja kupoprodajnog ugovora, da će tužiteljici vratiti iznos predujma.

Potpis O.B. na navedenoj izjavi ovjeren je u Općini 30. septembra 2014. godine. U vrijeme sačinjavanja navedene izjave O.B. je bio upisan u Registar Općinskog suda u Širokom Brijegu kao prokurista bez ograničenja za društvo sa ograničenom odgovornošću d.o.o. (tuženog).

U obrazloženju presude prvostepeni sud je naveo da je izveden dokaz čitanjem povijesnog izvoda iz Sudskog registra i dopisa Općinskog suda na osnovu kojih je utvrđeno da je O.B. bio upisan kao prokurista bez ograničenja tuženog pravnog lica. Prvostepenom i drugostepenom presudom odlučeno je da je tuženi obavezan da isplati tužiteljici iznos od 189.500,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom, kao i da nadoknadi troškove postupka.

Odluka suda

Svojom odlukom Vrhovni sud je uvažio reviziju, te odlučio da se prvostepena i drugostepena presuda preinače na način da se odbija tužbeni zahtjev.

Vrhovni sud je istakao da je prvostepeni sud u obrazloženju presude naveo da je O.B. bio upisan kao prokurista bez ograničenja, ali da provedeni dokaz nije protumačen u svjetlu pravne norme člana 26. Zakona o privrednim društvima Federacije BiH prema kojoj ovlaštenje za prijenos nekretnina mora biti posebno i izričito navedeno.

Sudovi prvog i drugog stepena, iako je tuženi isticao da nije obveznik potraživanja, jer prokurista nije imao ovlaštenje da poduzima pravne radnje koje se odnose na prijenos nekretnina, nisu ocijenili potpisanu i ovjerenu izjavu sa aspekta obima ovlaštenja O.B. u pogledu prijenosa vlasništva na nekretninama, sukladno navedenoj zakonskoj odredbi.

Posebno i izričito ovlaštenje za O.B., kao potpisnika izjave kojom je u ime tuženog preuzeo novac na ime predujma za prodaju nekretnina, nije bilo registrirano, niti proizlazi iz bilo kojeg drugog izvedenog dokaza, odnosno utvrđenog činjeničnog stanja.

Vrhovni sud je usvojio shvatanje da, prema članu 26. Zakona o privrednim društvima Federacije BiH („Službene novine FBiH“ br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09 i 75/13), prokura predstavlja pismeno ovlaštenje za poduzimanje svih pravnih radnji i poslova u ime i za račun društva, osim prijenosa i opterećenja nekretnina, ako ovlaštenje za to nije posebno i izričito navedeno.

S druge strane, vještačenjem je utvrđeno da novac koji je primio O.B. na osnovu potpisane izjave od tužiteljice nije uplaćen na račun tuženog zbog čega iz provedenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja ne proizlazi ni eventualni drugi pravni osnov za odgovornost tuženog prema tužiteljici.

Predmet broj 65 0 Ps 1012588 25 Rev - valjanost arbitražne klauzule, tumačenje ugovora i odricanje od arbitraže

Činjenice i revizijski navodi

U parničnom postupku tužitelj Al-Shiddi International d.o.o. Sarajevo je zahtijevao da se poništi presuda Arbitražnog suda pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH, tvrdeći da među strankama nije sklopljen pravovaljan ugovor o arbitraži, odnosno da je riječ o tzv. patološkoj arbitražnoj klauzuli, te da se tuženi BN Step d.o.o. Zavidovići pokretanjem parničnog postupka pred redovnim sudom odrekao arbitražnog foruma.

Nižestepeni sudovi su prihvatili tužbeni zahtjev, zaključivši da ugovorna odredba o rješavanju sporova („mirnim putem ili arbitražom, a ako to ne uspije – nadležno je sudstvo u BiH“) nije dovoljno određena da bi predstavljala valjan ugovor o arbitraži, te da je tuženi prethodnim pokretanjem parnice pred sudom manifestovao odricanje od arbitražne klauzule.

Protiv takve odluke tuženi je izjavio reviziju, ističući da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo, naročito odredbe Zakona o parničnom postupku koje uređuju arbitražu i poništaj arbitražne presude.

Odluka i pravno shvatanje

Vrhovni sud Federacije BiH je usvojio reviziju, preinačio obje nižestepene presude i odbio tužbeni zahtjev, usvojivši pravno shvatanje da je u konkretnom slučaju sklopljen pravovaljan ugovor o arbitraži, te da nisu ispunjeni zakonski razlozi za poništaj arbitražne presude.

Sud je istakao da se valjanost ugovora o arbitraži prosuđuje prema pravu koje je važilo u vrijeme njegovog zaključenja, te da je, u skladu sa čl. 434. i 435. ZPP, za postojanje ugovora o arbitraži dovoljno da su se stranke u pisanom ugovoru sporazumjele o rješavanju sporova putem arbitraže, ukoliko je predmet spora arbitrabilan. Neodređivanje arbitražne institucije, mjesta arbitraže, jezika ili mjerodavnog prava ne dovodi samo po sebi do nevaženja arbitražne klauzule ako je iz ugovora moguće utvrditi zajedničku volju stranaka da sporove rješavaju arbitražom.

Vrhovni sud je naglasio da se arbitražne klauzule tumače u korist njihove valjanosti (*in favorem validitatis*), te da sporna ugovorna odredba, iako formulirana alternativno (mirno rješenje, arbitraža, pa sud), izražava namjeru stranaka da koriste arbitražu kao primarni način rješavanja sporova. Sudska nadležnost se odnosi na supsidijarne situacije, uključujući postupke u vezi sa poništajem arbitražne presude.

U pogledu prigovora da se tuženi pokretanjem parničnog postupka odrekao arbitražne klauzule, sud je usvojio stav da odricanje od arbitraže mora biti jasno i nedvosmisleno, te da se ne može pretpostaviti samo na osnovu činjenice da je između istih stranaka vođena parnica, ako se radi o različitim zahtjevima i različitim vremenskim periodima i ako ne postoji identitet pravne stvari. Kontradiktorno ponašanje stranaka u paralelnim postupcima, prema ocjeni suda, ne ukazuje na saglasnu volju da se raskine ugovor o arbitraži.

Sud je dodatno podsjetio da se u postupku poništaja arbitražne presude sud može kretati isključivo u okvirima razloga iz člana 451. ZPP, te da nezadovoljstvo stranke ishodom arbitražnog postupka ili ocjenom dokaza ne predstavlja osnov za poništaj arbitražne odluke.

Predmet broj 65 0 Ps 530904 25 Rev - povreda prava na žig i pretpostavke odgovornosti za štetu

Činjenice i revizijski navodi

U parničnom postupku tužitelj „Kraš" prehrambena industrija d.d. Zagreb protiv tuženog „Klas" d.d. Sarajevo podnio je tužbu zbog povrede prava na registrovani žig „tortica", tražeći da se zabrani daljnje korištenje žiga, da se povuku i unište sporni proizvodi, da se objavi presuda, te da se nadoknadi materijalna šteta i isplate penali.

Drugostepenom presudom je utvrđeno da je tuženi povrijedio pravo tužitelja na žig, te su izrečene mjere zabrane daljnje upotrebe žiga i povlačenja proizvoda sa tržišta, a odbijeni su zahtjevi za naknadu materijalne štete i isplatu penala. Protiv tog dijela presude tužitelj je izjavio reviziju, navodeći da sama utvrđena povreda žiga podrazumijeva i postojanje odgovornosti za štetu, te da je sud pogrešno primijenio odredbe Zakona o žigu i Zakona o obligacionim odnosima.

Odluka i pravno shvatanje

Vrhovni sud Federacije BiH je odbio reviziju kao neosnovanu, potvrdivši pravni stav drugostepenog suda da utvrđenje da je povrijeđen žig samo po sebi ne znači i automatsko postojanje prava na naknadu štete ili penale.

Sud je usvojio jasno pravno shvatanje da se, u skladu sa članom 82. Zakona o žigu, na pitanja odgovornosti za štetu zbog povrede žiga primjenjuju opća pravila obligacionog prava, što znači da nosilac žiga mora dokazati sve pretpostavke odgovornosti za štetu: protivpravnost, nastanak štete i uzročnu vezu između radnje povredioca i štetne posljedice. Mogućnost da je došlo do zabune na tržištu dovoljna je da se utvrdi povreda žiga, ali nije dovoljna da se utvrdi postojanje štete.

Vrhovni sud je istakao da tužitelj u konkretnom slučaju nije dokazao da je, zbog korištenja sporne oznake, pretrpio stvarnu imovinsku štetu ili izmaklu dobit, niti da je došlo do stvarne zabune potrošača koja bi se odrazila na njegovu prodaju ili tržišni položaj. Sama činjenica da je tuženi u spornom periodu prodao veliki broj proizvoda sa spornom oznakom ne predstavlja dokaz da je tužitelj prodao manje svojih proizvoda, ili da je izgubio dobit koju bi inače ostvario.

U pogledu zahtjeva za isplatu penala iz člana 83. Zakona o žigu, sud je potvrdio stav da je teret dokazivanja namjere ili krajnje nepažnje na nosiocu žiga, te da u konkretnom slučaju takav stepen krivice tuženog nije dokazan. Sud je posebno uzeo u obzir okolnosti slučaja, uključujući isključivo verbalni karakter spornog žiga, razlike u izgledu proizvoda i ambalaže, kao i činjenicu da je tuženi u relevantnom periodu vodio postupke pred nadležnim organima radi zaštite vlastitog prava, što je isključilo postojanje namjere ili krajnje nepažnje.

Vrhovni sud je zaključio da su mjere zabrane daljnje upotrebe žiga, povlačenja i uništenja proizvoda, te objava presude dovoljna i primjerena sankcija za utvrđenu povredu prava na žig, koja istovremeno ostvaruje i preventivnu funkciju, zbog čega nisu ispunjeni uslovi za dosuđivanje naknade štete i penala.

Predmet broj 07 0 U 021250 25 Uvp - vanredno preispitivanje sudske odluke – dokaz o pravu građenja i zabrana raspolaganja državnom imovinom

Činjenice i navodi zahtjeva

U upravnom sporu tužitelj „Ecco-Crima" d.o.o. Prozor-Rama podnio je zahtjev za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju male

hidroelektrane (MHE Modri Vir) na vodotoku rijeke Rama, na zemljištu koje je u zemljišnim evidencijama upisano kao vlasništvo Bosne i Hercegovine sa dijelom 1/1.

Prvostepeni organ je odbio zahtjev, zaključivši da tužitelj nije dostavio dokaz o pravu građenja, u smislu čl. 33. i 34. Zakona o građenju HNK, budući da ugovor o koncesiji ne predstavlja valjan dokaz o tom pravu, naročito imajući u vidu zabranu raspolaganja državnom imovinom propisanu posebnim zakonima.

Drugostepeni organ je odbio žalbu kao neosnovanu, a Kantonalni sud u Mostaru je presudom odbio tužbu tužitelja, prihvatajući stav upravnih organa da bez saglasnosti nadležnih organa države BiH nije moguće izdati građevinsku dozvolu za gradnju na državnoj imovini.

Tužitelj je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, navodeći da su upravni organi i sud pogrešno primijenili materijalno pravo, posebno Zakon o vodama, te da se u konkretnom slučaju ne radi o raspolaganju državnom imovinom, već o korištenju zemljišta na osnovu zaključenog ugovora o koncesiji.

Odluka suda

Vrhovni sud Federacije BiH je odbio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke kao neosnovan. Vrhovni sud je zaključio da sam ugovor o koncesiji ne predstavlja dokaz o pravu građenja ukoliko se radi o zemljištu koje je vlasništvo države Bosne i Hercegovine i koje podliježe režimu zabrane raspolaganja državnom imovinom. Sud je istakao da su zakoni o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom *lex specialis*, te da se bez saglasnosti Vijeća ministara BiH, odnosno nadležnog tijela za državnu imovinu ne može odobriti gradnja na takvim nekretninama.

Navodi tužitelja da je riječ isključivo o korištenju zemljišta u smislu Zakona o vodama ocijenjeni su kao neosnovani, jer je predmet upravnog postupka izdavanje građevinske dozvole, a ne pitanje upravljanja vodnim dobrom.

Sud je dodatno ukazao na relevantnu praksu Ustavnog suda BiH (odluke br. U 1/11 i U 4/21) prema kojoj šume i šumsko zemljište predstavljaju državnu imovinu, te da je za utvrđivanje režima raspolaganja takvom imovinom isključivo nadležna država BiH. Pošto tužitelj nije pribavio potrebnu saglasnost nadležnih državnih organa, njegov zahtjev za izdavanje građevinske dozvole pravilno je odbijen.

Predmet broj 09 0 U 041708 25 Uvp - vanredno preispitivanje sudske odluke – porezno konsolidovanje i kvalifikacija rada

Činjenice i navodi zahtjeva

U upravnom sporu tužiteljica visokoškolska ustanova Internacionalni Burč univerzitet (International Burch University) osporila je zakonitost rješenja Federalnog ministarstva finansija kojim su joj, nakon inspekcijskog nadzora, dodatno utvrđene porezne obaveze u ukupnom iznosu od 373.319,73 KM zbog narušavanja kontinuiteta poreznog konsolidovanja, te zbog pogrešne kvalifikacije angažmana određenog broja lica.

Tužiteljica je tvrdila da pitanje prestanka porezne konsolidacije predstavlja prethodno pitanje, jer se o zakonitosti rješenja kojim su proglašena ništavim ranija rješenja o odobrenju konsolidovanog poreznog bilansa vodi poseban postupak koji još uvijek nije pravosnažno okončan. Dalje je ukazivala na povrede pravila porezne kontrole, te isticala da se u pogledu angažmana nenastavnog osoblja radi o privremenim angažmanima, u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju, a ne o nesamostalnoj djelatnosti u smislu poreznih propisa.

Odluka i pravno shvatanje

Vrhovni sud Federacije BiH je odbio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke kao

neosnovan, potvrđujući pravilnost i zakonitost odluka poreznih organa i nižestepenog suda.

Sud je usvojio stav da je u konkretnom slučaju odlučna nesporno utvrđena činjenica da je jedan član grupe istupio iz porezne konsolidacije prije isteka roka od pet godina propisanog zakonom, čime su nastupile posljedice iz člana 43. stav 2. Zakona o porezu na dobit. Ocijenjeno je da se u takvoj situaciji ne radi o prethodnom pitanju, jer obaveza plaćanja razlike poreza ne zavisi od konačnog ishoda drugog postupka, već proizlazi neposredno iz zakona i iz objektivno utvrđenog činjeničnog stanja.

Vrhovni sud je dodatno naglasio da se institut prethodnog pitanja ne može primjenjivati na okolnosti koje predstavljaju činjeničnu osnovu za primjenu zakonske norme, a ne pravno pitanje od čijeg rješenja zavisi odluka u drugom postupku. Time je potvrđen restriktivan pristup primjeni tog instituta u poreznim sporovima.

U pogledu prigovora na zakonitost porezne kontrole, sud je ocijenio da su porezni organi postupali u skladu sa Zakonom o poreznoj upravi Federacije BiH, te da kombinovanje terenske i uredske kontrole, kao i način sačinjavanja zapisnika nisu doveli do povrede procesnih prava poreznog obveznika.

Sud je odbio i navode tužiteljice koji se odnose na kvalifikaciju angažmana nenastavnog osoblja, zaključivši da su utvrđene okolnosti rada prema uputama poslodavca, u njegovim prostorijama, njegovim sredstvima, uz ugovorene mjesečne naknade i u okviru redovne djelatnosti visokoškolske ustanove odlučne da se zaključi da je riječ o nesamostalnoj djelatnosti, u smislu Zakona o porezu na dohodak. Pri tome je istaknuto da samo trajanje ugovora nije odlučujući kriterij, te da Zakon o porezu na dohodak ima prioritetnu primjenu u odnosu na druge propise u slučaju normativne kolizije.

Predmet broj 09 0 U 038586 25 Uvp - vanredno preispitivanje sudske odluke – obnova upravnog postupka i granice ovlaštenja organa

Činjenice i navodi zahtjeva

U upravnom sporu tužitelji „Bosansko-njemačko osiguranje“ d.d. Tuzla i H.J. osporili su zakonitost rješenja Agencije za nadzor osiguranja Federacije BiH kojim je u postupku obnove ponovo odlučeno o oduzimanju odobrenja za rad društvu za osiguranje iako je takvo odobrenje već bilo oduzeto konačnim rješenjem iz 2006. godine.

Nakon višestrukih upravnih postupaka i upravnih sporova u kojima su ranija rješenja Agencije više puta poništavana i vraćana na ponovno odlučivanje zbog nepotpuno i nepravilno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene prava, Agencija je u ponovljenom postupku donijela osporeno rješenje iz 2021. godine kojim je ponovo oduzela isto odobrenje za rad, bez jasnog pozivanja na odredbe Zakona o upravnom postupku koje regulišu pravne posljedice obnove postupka.

Kantonalni sud u Sarajevu odbio je tužbu, prihvatajući razloge iz obrazloženja osporenog rješenja. Protiv takve presude podneseni su zahtjevi za vanredno preispitivanje sudske odluke uz isticanje povrede pravila postupka, naročito u pogledu primjene instituta obnove postupka, kao i povrede prava na obrazloženu sudsku odluku.

Odluka i pravno shvatanje

Vrhovni sud Federacije BiH je uvažio zahtjeve za vanredno preispitivanje, preinačio presudu Kantonalnog suda u Sarajevu, uvažio tužbu, poništio osporeno rješenje Agencije i predmet vratio tuženom organu na ponovno rješavanje.

Sud je usvojio jasno pravno shvatanje da se u obnovljenom upravnom postupku nadležni organ mora striktno kretati u okvirima člana

255. Zakona o upravnom postupku prema kojem se, nakon provedene obnove, može:

- ostaviti na snazi ranije rješenje koje je bilo predmet obnove, ili
- zamijeniti to rješenje novim rješenjem uz njegovo ukidanje ili poništavanje.

U konkretnom slučaju Agencija je donijela rješenje kojim je ponovo oduzela isto odobrenje za rad koje je već bilo oduzeto konačnim rješenjem iz 2006. godine, bez odlučivanja o sudbini tog ranijeg rješenja koje je bilo predmet obnove, čime je prekoračila ovlaštenja propisana zakonom u obnovljenom postupku. Takvo postupanje, prema stavu suda, dovodi do pravne nesigurnosti i predstavlja bitnu povredu pravila postupka.

Vrhovni sud je dodatno naglasio da se u obnovi postupka ne može donositi odluka koja faktički proizvodi iste pravne posljedice kao ranije konačno rješenje, a da se pri tome ne izvrši jasna i izričita procesna dispozicija u odnosu na rješenje koje je bilo predmet obnove. Izostanak takvog postupanja čini osporeno rješenje nezakonitim bez obzira na eventualnu ocjenu materijalnih razloga za oduzimanje odobrenja za rad.

Na taj način sud je potvrdio da je pravilna primjena procesnih instituta u obnovi postupka preduslov za zakonito odlučivanje, te da ni složeni i dugotrajni upravni postupci ne mogu opravdati odstupanje od jasnih zakonskih pravila o pravnim posljedicama obnove.

Predmet broj 09 0 U 045415 25 Uvp - vanredno preispitivanje sudske odluke, pojam upravnog akta i naknada za stanarsko pravo

Činjenice i navodi zahtjeva

U upravnom sporu tužitelj A. B. je podnio tužbu protiv rješenja Vlade Federacije Bosne i Hercegovine kojim je usvojen njegov zahtjev za naknadu kao kompenzaciju za stanarsko pravo na stanu u Sarajevu i utvrđena naknada u iznosu od 47.208,00 KM.

Kantonalni sud u Sarajevu je odbacio tužbu, zaključivši da osporeno rješenje nema karakter upravnog akta, jer se njime ne rješava o pravu ili obavezi u upravnoj stvari, već o isplati naknade kao kompenzacije, odnosno o pitanju koje prema svojoj pravnoj prirodi predstavlja naknadu štete, a koje se rješava u parničnom postupku.

Tužitelj je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, ističući da mu je osporenim rješenjem data pravna pouka o mogućnosti da pokrene upravni spor, da postupak nije pokrenuo on, već organ po službenoj dužnosti, te da se radi o realizaciji odluke Ustavnog suda BiH zbog čega smatra da mu je uskraćena sudska zaštita.

Odluka i pravno shvatanje

Vrhovni sud Federacije BiH je odbio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke kao neosnovan, te potvrdio pravni stav prvostepenog suda.

Sud je usvojio jasno pravno shvatanje da se upravni spor može voditi isključivo protiv upravnog akta, odnosno akta kojim nadležni organ u vršenju javnih ovlaštenja i u upravnom postupku autoritativno rješava o nekom pravu ili obavezi pojedinca ili pravnog lica u upravnoj stvari. Akti koji se donose u izvršenju odluka Ustavnog suda BiH, a kojima se odlučuje o isplati novčane naknade kao kompenzacije, ne predstavljaju upravne akte, u smislu Zakona o upravnim sporovima.

Vrhovni sud je istakao da rješenje Vlade Federacije BiH kojim je određena naknada za stanarsko pravo nije doneseno u upravnom postupku, niti predstavlja rješavanje upravne stvari, već akt kojim se izvršava obaveza proistekla iz odluke Ustavnog suda BiH. Shodno tome, sudska kontrola zakonitosti takvog akta ne može se ostvarivati u upravnom sporu, već eventualno u parničnom postupku, u okviru zahtjeva za naknadu štete.

U pogledu navoda tužitelja da mu je u osporenom rješenju data pogrešna pravna pouka o mogućnosti da pokrene upravni spor, sud je naglasio da pogrešna pravna pouka ne može promijeniti pravnu prirodu akta, niti proširiti nadležnost upravnog suda. Pri tome je ukazano na to da stranka koja postupi po pogrešnoj pravnoj pouci ne može snositi štetne posljedice zbog toga, ali to ne znači da se akt koji nema karakter upravnog akta može učiniti predmetom upravnog spora.

Tom odlukom Vrhovni sud Federacije BiH je dodatno razgraničio pojam upravnog akta od akata kojima se odlučuje o naknadi štete, ili izvršavaju odluke Ustavnog suda BiH, te potvrdio restriktivan pristup u pogledu dopuštenosti upravnog spora kao oblika sudske kontrole.

Новине у јуриспруденцији Врховног суда Републике Српске

Припремила: Тања Милетић, Врховни суд Републике Српске

Увод

За овај број часописа „Правна хроника“ изабране су одлуке Врховног суда Републике Српске донесене у протеклој, 2025. години у којима су садржани правни ставови о актуелним правним питањима.

Предмет број 80 0 К 118710 25 Квлз - кривично дјело оштећење повјериоца, члан 254 став 3 у вези са ставом 2 Кривичног законика Републике Српске

Чињенице и наводи из захтјева за заштиту законитости

Пресудом првостепеног суда оптужени је проглашен кривим због кривичног дјела оштећење повјерилаца из члана 254 став 3 у вези са ставом 2 Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 64/17, у даљем тексту: КЗРС) и за то дјело осуђен на казну затвора у трајању од једне године.

У жалбеном поступку је пресудом другостепеног суда одбијена жалба браниоца оптуженог и потврђена првостепена пресуда.

Против пресуде другостепеног суда захтјев за заштиту законитости (у даљем тексту: захтјев) поднио је бранилац осуђеног због повреде Кривичног законика са приједлогм да Врховни суд Републике Српске захтјев уважи и побијану пресуду преиначи тако да осуђеног ослободи оптужбе по ком основу је била изјављена и жалба браниоца на првостепену пресуду. Из образложења захтјева произилази став подносиоца захтјева да је побијаном пресудом погрешно прихваћен став првостепеног суда да дјело, због којег је оптужени проглашен кривим изреком првостепене пресуде, представља кривично дјело оштећење повјерилаца из члана 254 став 3 у вези са ставом 2 КЗРС, чиме се упућује на повреду Кривичног законика из члана 312 тачка а) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 53/12 до 15/21, у даљем тексту: ЗКПРС). Ту тезу бранилац осуђеног у захтјеву аргументује тиме што закон не прописује нехатни облик извршења наведеног кривичног дјела и што је директни умишљај једини облик виности са којим учинилац овог кривичног дјела може да предузме радњу његовог извршења, те да овај облик виности није утврђен и да је његов изостанак у чињеничном опису дјела морао да доведе до ослобађања оптуженог од наведене оптужбе.

Одлука

Овај суд је установио да изнесени став подносиоца захтјева није основан. Умишљај јесте облик виности са којим, у правилу, може да се изврши кривично дјело и као такав је прописан (као директни и евентуални) у општем дијелу КЗРС (члан 32) у оквиру општих одредби о кривичној одговорности, што не значи да тај институт материјалног кривичног права не представља чињенично питање у сваком кривичном предмету. Тако је и у конкретном предмету било нужно утврдити, осим тога да ли је учињено наведено кривично дјело, и да ли је учинилац тог дјела урачунљив и вин, тј. крив за његово учињење, при чему се урачунљивост учиниоца претпоставља (узима као утврђена уколико не буде супротно доказано), а виност се не претпоставља и увијек се доказује.

Уз то подносилац захтјева губи из вида да је побијаним пресудама утврђена намјера оптуженог (коју захтјев означава као циљ) да изигра оштећено предузеће као свог повјериоца са којом је предузео описане преварне радње (које се односе на продају некретнина свог предузећа предузећу свог сина и околности под којима је та продаја извршена) и да та намјера у себи укључује поступање осуђеног као учиниоца дјела с директним умишљајем. Стога, у чињеничном опису дјела, осим описане намјере као субјективног елемента наведеног кривичног дјела, није било неопходно описивати, нити утврђивати директни умишљај осуђеног. Када упућује на супротан став, подносилац захтјева очигледно губи из вида да је овај облик виности осуђеног утврђен као саставни дио намјере са којом је предузео инкриминисану радњу и њоме проузроковао штетну посљедицу за оштећеног повјериоца. Пошто је у чињеничном опису дјела, за које је осуђени проглашен кривим изреком првостепене пресуде, наведено и да је осуђени знао да је његово предузеће неспособно за плаћање кад је предузимао радње на продаји некретнина предузећа с намјером да изигра и оштети повјериоца, као и да је за оштећено предузеће наступила знатна штета због немогућности наплате потраживања у износу од 80.039 КМ, такав чињенични опис дјела садржи све битне, објективне и субјективне елементе кривичног дјела оштећење повјерилаца из члана 254 став 3 у вези са ставом 2 КЗРС, како је дјело правилно правно квалификовано првостепеном пресудом и та квалификација правилно прихваћена другостепеном пресудом, то се с тим у вези неосновано оспорава законитост ових правоснажних пресуда. Сматрајући да побијаном пресудом нису учињене повреде Кривичног закона, овај суд је наведени захтјев одбио као неоснован.

Предмет број 86 0 К 059685 24 Квлз – застарјелост кривичног гоњења, члан 96 став 3 Кривичног законика Републике Српске

Чињенице и наводи из захтјева за заштиту законитости

Пресудом првостепеног суда оптужени је проглашен кривим због два кривична дјела обљуба с дјететом млађим од петнаест година из члана 172 став 7 у вези са ст. 1 и 3 Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17 до 73/23, у даљем тексту: КЗРС) у стицају за која су му утврђене казне затвора у трајању од по једне године и изречена јединствена казна затвора у трајању од једне године и шест мјесеци.

Пресудом другостепеног суда одбијена је жалба браниоца оптуженог као неоснована, а жалба окружног јавног тужиоца уважена и првостепена пресуда преиначена у погледу одлуке о кривичној санкцији тако што је оптуженом за оба кривична дјела обљуба са дјететом млађим од петнаест година из члана 172 став 7 у вези са ст. 1 и 3 КЗРС, за која је том пресудом проглашен кривим, утврђена казна затвора у трајању од по двије

године и изречена јединствена казна затвора у трајању од три године и шест мјесеци. У преосталом дијелу првостепена пресуда остала је неизмијењена.

Против наведених пресуда бранилац осуђеног поднио је захтјев за заштиту законитости (у даљем тексту: захтјев) због повреде Кривичног законика из члана 312 став 1 тачка в) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 53/12 до 15/21, у даљем тексту: ЗКПРС) и због повреде одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тачка г) истог закона с приједлогом да Врховни суд Републике Српске уважи захтјев и укине побијане пресуде.

Одлука

Према оцјени овог суда, наводи браниоца осуђеног о повреди Кривичног законика из члана 312 став 1 тачка в) ЗКПРС нису основани. Наиме, неспорно је да је за кривично дјело обљуба са дјететом млађим од петнаест година из члана 172 став 7 у вези са ст. 1 и 3 КЗРС прописана казна затвора у трајању од једне до осам година, као и да је чланом 95 став 1 тачка 4) КЗРС прописано да кривично гоњење не може да се предузме када протекне десет година од дана извршења кривичног дјела за које према закону може да се изрекне казна затвора више од пет година (релативна застарјелост). Међутим, подносилац захтјева погрешно тумачи моменат од којег рок застарјелости кривичног гоњења почиње да тече за наведено кривично дјело слиједом чега изводи погрешан закључак да је наступила застарјелост кривичног гоњења за кривично дјело учињено према оштећеној из тачке 1 изреке првостепене пресуде.

Приликом одређивања момента од којег почиње да тече рок застарјелости за конкретно кривично дјело било је нужно примијенити одредбу члана 96 став 3 КЗРС којом је прописано да застарјелост за кривична дјела против полног интегритета, брака и породице која су учињена на штету дјетета почиње да тече од дана пунољетства жртве. Наиме, с обзиром на то да кривично дјело обљуба са дјететом млађим од петнаест година из члана 172 став 7 у вези са ст. 1 и 3 КЗРС неспорно јесте кривично дјело против полног интегритета учињено на штету дјетета, да је оштећена рођена 22. октобра 2002. године, а да је постала пунољетна 22. октобра 2020. године, то се као моменат од којег почиње да тече рок застарјелости за кривично дјело учињено према оштећеној, у складу са наведеном одредбом члана 96 став 3, има узети 22. октобар 2020. године. Слиједећи то, релативна застарјелост за наведено кривично дјело према оштећеној наступила би након десет година (сходно члану 95 став 1 тачка 4) од 22. октобра 2020. године. С обзиром на наведено, те сматрајући да су без основа и остали приговори из захтјева, овај суд је одбио захтјев као неоснован.

Предмет број 12 0 К 008972 22 Кж - битна повреда одредаба кривичног поступка, члан 311 став 1 тачка к) Закона о кривичном поступку Републике Српске

Чињенице и наводи из жалбе

Пресудом првостепеног суда оптужени је проглашен кривим због кривичног дјела омогућавање уживања опојних дрога из члана 208 став 2 у вези са ставом 1 Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17 до 89/21) и за то дјело осуђен на казну затвора у трајању од једне године.

Против те пресуде жалбе су изјавили окружни јавни тужилац и бранилац оптуженог. Окружни јавни тужилац је жалбу изјавио због одлуке о казни, те изнио приједлог да се побијана пресуда преиначи тако да се оптуженом изрекне казна затвора у дужем трајању, а бранилац оптуженог

је изјавио жалбу због битних повреда одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тач. з) и к) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 53/12 до 15/21, у даљем тексту: ЗКПРС), погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и повреде Кривичног законика, те предложио да се побијана пресуда укине и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење, или да се преиначи тако да се оптужени ослободи оптужбе.

Одлука

Према оцјени овог суда, жалбом се основано указује на недостатак потпуних и јасних разлога за оцјену првостепеног суда да су вјеродостојни искази свједока Д.Р., М.М., Р.Д. и Л. М., дати у току истраге, за разлику од оних које су дали на главном претресу (кад су претежно негирали да им је оптужени давао опојну дрогу да је заједно с њим уживају и исказивали невјерицу да се радило о марихуани или кокаину), при чињеници да на главном претресу ничим нису провјерени њихови искази из истраге, нити је са сигурношћу утврђено да је оно што су, према њиховим исказима из истраге, конзумирали заједно са оптуженим управо била нека од наведених опојних дрога. Наиме, у случајевима као што је конкретни, кад свједоци на главном претресу мијењају исказе, а суд оцјењује као вјеродостојне њихове исказе из истраге и само на тим изјавама заснива осуђујућу пресуду, без провјере вјеродостојности њихових исказа спровођењем неких других доказа, то може да доведе у питање поштовање права на правично суђење из члана 6 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода и с њим повезаног права оптуженог на одбрану уколико за такву оцјену доказа изостане јасно и потпуно образложење. С тим у вези, у жалби се основано указује на обавезу суда да критички оцијени исказе свједока из истраге кад су они противрјечни исказима које су дали на главном претресу (на што упућује и одредба члана 288 став 1 ЗКПРС према којој је на главном претресу дозвољено коришћење исказа датих у истрази приликом испитивања свједока на главном претресу, кад свједок може да побије свој претходни исказ и да објасни зашто на главном претресу даје другачији исказ), као и на обавезу суда да, сходно члану 304 став 7 ЗКПРС, изнесе потпуне и јасне разлоге о вјеродостојности противрјечних доказа, што је у образложењу побијане пресуде изостало. Због свега наведеног, овај суд сматра да су основани приговори жалбе браниоца оптуженог да је побијаном пресудом учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тачка к) ЗКПРС, због које је пресуду било нужно укинути и предмет вратити на поновно суђење. При томе нису постојали процесни услови за одлучивање о осталим приговорима жалбе браниоца, као ни о жалби тужиоца којом се оспорава одлука о казни.

Предмет број 79 0 К 003914 25 Квлз - услови за подношење захтјева за заштиту законитости, члан 350 Закона о кривичном поступку Републике Српске

Чињенице и наводи из захтјева за заштиту законитости

Пресудом првостепеног суда оптужени је проглашен кривим да је, у вријеме, на мјесту и на начин описан у изреци те пресуде, починио кривично дјело неовлашћена производња и промет опојних дрога из члана 207 став 1 Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17 до 89/21) за које дјело му је изречена казна затвора у трајању од шест мјесеци, те су од оптуженог трајно одузети предмети описани у изреци пресуде.

Побијаном пресудом другостепеног суда одбијена је жалба браниоца оптуженог и потврђена првостепена пресуда.

Против правоснажне пресуде бранилац осуђеног поднио је захтјев за заштиту законитости (у даљем тексту: захтјев) због повреде Кривичног законика и повреде одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тачка г) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 53/12 до 15/21, у даљем тексту: ЗКПРС), износећи приједлога да Врховни суд Републике Српске уважи захтјев, преиначи другостепену пресуду тако што ће оптуженог ослободити оптужбе, или да укине другостепену и првостепену пресуду и предмет врати на ново одлучивање.

Одлука

У својој пресуди, у вези са наводима о незаконитости доказа, односно истражне радње привременог одузимања предмета, у вези са чим одбрана гради тезу о незаконитости и осталих доказа проистеклих из употребе тих предмета у наведеном кривичном поступку, овај суд подсјећа на то да је повреда права на одбрану једини облик битне повреде одредаба кривичног поступка, прописан одредбама члана 311 став 1. ЗКП РС, који представља основ за подношење захтјева за заштиту законитости, као ванредног правног лијека. Под ту повреду не могу да се подведу оне повреде поступка које су издвојене у посебне облике битних повреда одредаба кривичног поступка предвиђене у цитираној законској одредби, које су законом предвиђене као жалбени основ, али које нису предвиђене као основ за подношење захтјева за заштиту законитости, укључујући и онај облик битне повреде одредаба кривичног поступка на које се захтјевом браниоца осуђеног указује, прописан под тачком з) цитиране законске одредбе, који се манифестује у заснивању пресуде на доказу на којем, према одредбама ЗКПРС. не може да се заснива пресуда. Стога, овај суд није разматрао наведене приговоре, јер би тиме изашао изван законских оквира којима се одређује домен овог ванредног правног лијека. С обзиром на то, те сматрајући да остале повреде закона на које се позивао подносилац захтјева нису учињене, на што се указивало и у одговору републичког јавног тужиоца на тај захтјев, овај суд је захтјев одбио као неоснован.

Предмет број 57 0 Пс 132628 25 Рев 3 - стицање без основа, члан 210 Закона о облигационим односима

Чињенице и наводи из ревизије

Првостепеном пресудом одбијен је тужбени захтјев тужиоца којим је тражио да се обавеже тужени да му исплати износ од 3.685.738,47 КМ који се односи на припадајући дио прикупљене радио и телевизијске таксе (у даљем тексту: РТВ такса) за период од септембра 2019. године до 31. децембра 2019. године са законском затезном каматом. Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, произилази да систем јавног емитовања радио и телевизијског програма у БиХ, према одредби члана 3 став 1 Закона о јавном радио-телевизијском систему БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 78/05 до 25/16, у даљем тексту: ЗЈРТС), чине Радио-телевизија БиХ (у даљем тексту: БХРТ, овдје тужилац), Радио-телевизија Републике Српске (у даљем тексту: РТРС, овдје тужени), Радио-телевизија Федерације БиХ (у даљем тексту: РТФБиХ) и Корпорација јавних РТВ сервиса БиХ (у даљем тексту: Корпорација), да су односи између јавних РТВ сервиса регулисани чланом 6 став 1 ЗЈРТС са обавезом да региструју Корпорацију на државном нивоу (члан 6 став 2) која у име сва три јавна РТВ сервиса обавља послове таксативно наведене у ставу 3 тог члана, али да она није регистрована, да се, према одредбама члана 18 став 4 и члана 23 ст. 1, 4, 5, 6 и 9 ЗЈРТС, РТВ такса наплаћује на подручју ентитета и Брчко дистрикта БиХ и да се она уплаћује на јединствени рачун и распоређује тако што БХРТ припада 50% од укупног износа, а РТРС и РТФБиХ по 25%, да контролу наплате РТВ таксе врши Одбор ЈРТС (у даљем тексту: Одбор),

који прати наплату таксе и прикупљена средства одмах распоређује јавним РТВ системима, да је прописани начин наплате и расподјеле РТВ таксе функционисао док је наплата вршена путем телеком-оператера, који су прикупљена средства директно распоређивали на јединствени рачун система, да су јавни емитери заједничком одлуком од 22. фебруара 2006. године регулисали наплату и уплату прихода од РТВ таксе путем сопствених служби, инкасаната и принудном наплатом, а да су одлуком из новембра 2009. године регулисали да ће јавни сервиси износ РТВ таксе наплаћен путем сопствених наплатних служби уплаћивати без одлагања на јединствени рачун с тим да БХРТ партиципира са 50% у трошковима прикупљања таксе, да је договорени принцип наплате трајао до 2017. године, а након тог времена јавни сервиси су наплаћену РТВ таксу задржавали на свом рачуну. При таквом стању ствари, првостепени суд је одбио тужбени захтјев сматрајући да тужени не може да се обавеже на плаћање траженог износа, јер је Одбор једини надлежан да контролише наплату РТВ таксе и да изврши уплату на јединствени рачун.

Другостепени суд је прихватио закључак првостепеног суда да се парничне странке не налазе у материјалноправном односу по основу уплате прикупљене РТВ таксе и да тужилац нема активну легитимацију, те да је само Корпорација овлашћена да покрене судски поступак ради наплате РТВ таксе прикупљене од јавних емитера на једнистевни рачун.

Врховни суд Републике Српске је прихватио чињенична утврђења и правне ставове нижестепених судова због чега је одбио ревизију тужиоца.

Одлучујући о апелацији тужиоца, Уставни суд БиХ је укинуо наведену ревизиону одлуку и наложио Врховном суду Републике Српске да донесе нову одлуку уз закључак да је тужиоцу прекршено право на имовину због тога што начин на који су нижестепени судови примијенили одредбе чл. 6, 8, 18 и 23 ЗЈРТС и одлучили о активној и пасивној легитимацији не задовољава начело пропорционалности, јер оспореним одлукама није успостављена „правична равнотежа“ између захтјева општег интереса заједнице и захтјева заштите тужиочевог права на имовину.

Одлука

Врховни суд Републике Српске, одлучујући поново о ревизији тужиоца након доношења наведене одлуке Уставног суда БиХ, имајући у виду одредбе члана 18 став 3, те члана 23 ЗЈРТС, сматра да тужиоцу, након одбијања трошкова које он сноси при наплати РТВ таксе, припада право на 50% од укупног износа наплаћене РТВ таксе на подручју ентитета и Дистрикта. Слиједећи то, како је тужени у утуженом периоду наплатио РТВ таксу на подручју Републике Српске, тиме је утврђено да је тужилац активно легитимисан да у овој парници потражује исплату припадајућег дијела износа прикупљене РТВ таксе за наведени период. Даље, тужени, на основу наведених законских одредби, има обавезу да припадајући дио од прикупљене РТВ таксе који се односи на тужиоца уплати на јединствени рачун, а тужилац има обавезу да претходно уплати дио трошкова у висини од 50% које он сноси при наплати РТВ таксе. Тужени није исплатио тужиоцу припадајући дио РТВ таксе прикупљене у утуженом периоду на подручју Републике Српске, нити је тужиочев дио уплатио на јединствени рачун, односно сва наплаћена средства је задржао на свом рачуну, те је тиме утврђено да је тужени пасивно легитимисан у овој парници. Пошто тужени нема законски основ да дио РТВ таксе наплаћен на подручју Републике Српске, а који према закону припада тужиоцу, задржи за себе, или да га држи на свом рачуну док се, према његовој процјени, не остваре услови за коначну расподјелу износа прикупљених

по основу РТВ таксе прописани законом, правни основ тужбеног захтјева тужиоца налази се у одредби члана 210 Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78 до 57/89, „Службени гласник Републике Српске“ бр. 17/93 до 74/04). Оцјењујући да се, због погрешног правног приступа рјешавању наведеног спора, нижестепени судови нису упуштали у оцјену висине тужбеног захтјева, те пошто нема услова за преиначење побијане пресуде, овај суд је, уважавајући ревизију тужиоца, укинуо нижестепене пресуде и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

Предмет број 57 0 Пс 139971 25 Рев - прираштај земљишта, члан 65 Закона о стварним правима

Чињенице и наводи из ревизије

Предмет спора у овој парници је био захтјев тужиоца - противтуженог (у даљем тексту: тужилац) да се туженом наметне обавеза да уклони грађевински објекат који је саградио на дијелу његове парцеле, да му тај дио преда у посјед и да му исплати накнаду изгубљене закупнине за коришћење тог земљишта са каматом, те захтјев туженог - противтужиоца (у даљем тексту: тужени) да се утврди да је он власник спорног дијела наведене некретнине са 1/1 дијела и да се тужилац обавеже да трпи његов упис у катастарским књигама. Након спроведеног поступка нижестепени судови су утврдили да је тужилац у катастру непокретности уписан као посједник к.ч. број 365, уписане у одговарајући лист непокретности са 1/1 дијела, док је тужени уписан као посједник сусједне парцеле к.ч. број 367, уписане у истом листу непокретности са 1/1 дијела. Такође је утврђено да је у периоду од 2012. до 2020. године тужени на својој парцели саградио пословни објекат, те да је том приликом заузео и дио сусједне парцеле тужиоца површине око 360 м2, а да се ни тужилац, ни трећа лица нису противила тој градњи, да је границу између парцела тужиоца и туженог чинио поток, али да се у току 2022. године сазнало да садашње фактичко стање на терену не одговара стању уписаном у катастарским плановима из 1983. године, јер је у периоду од 1983. до 2012. године промијењен водоток тог потока због чега је парцела туженог повећана за око 360 м2 науштрб парцеле тужиоца. При оваквом стању ствари нижестепени судови су установили да тужени није законит, ни савјестан посједник спорног дијела парцеле, нити је савјестан градитељ, јер је објекат градио без грађевинске дозволе, те да се у овом случају не ради ни о прираштају земљишта. Због тога су судови судили на начин да су усвојили тужбени захтјев, а одбили противтужбени захтјев.

Тужени је ревизијом побијао другостепену пресуду због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права предлажући да се оспорена пресуда преиначи тако да се усвоји његов противтужбени захтјев, а да се тужбени захтјев одбије, или да се пресуда укине и предмет врати на поновно суђење.

Одлука

Према оцјени овог суда, имајући у виду чињенице које нису биле спорне међу странкама, да је тужени у фактичком посједу спорног дијела парцеле к.ч. број 365 од 17. јула 2012. године, када је закључио купопродајни уговор са продавцима од којих је купио парцелу к.ч. број 367, те да тужилац никад није био у посједу спорног дијела парцеле к.ч. број 365, будући да је и он, исто као и тужени, сматрао да природну границу између њихових парцела чини поток, а да из изведених доказа произилази да су странке тек 2022. године сазнале да је поток промијенио водоток, што се дешавало дуги временски период (30 година), што је као посљедицу имало смањење површине парцеле тужиоца за око 360 м2 и истовремено повећање парцеле туженог за ту површину,

нижестепени судови нису објаснили на основу чега сматрају да у конкретном случају не може да се примијени члан 65 Закона о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/08 до 107/19, у даљем тексту: ЗСП).

Пошто према налазу и мишљењу вјештака геодетске струке и записнику о ванредној инспекцијској контроли од 26. јула 2022. године, водоток потока није промијењен услијед радњи туженог, већ услијед природног процеса меандрирања бујичног потока који се дешавао дужи временски период (од 1983. до 2012. године) у току којег је поток проширен на обје стране због ерозија, поплава и обилних киша, те пошто након 2012. године није било никаквих измјена водотока, значи да је површина парцела странака промијењена прије него што су оне стекле наведене некретнине (према подацима у спису, тужени их је стекао уговором о купопродаји од 17. јула 2012. године, а тужилац уговором о преносу удјела од 26. децембра 2015. године). Дакле, у конкретном случају су се стекли услови за стицање права својине према самом закону, на основу члана 65 ст. 4 и 5 ЗСП. Тужени је доказао да су његови правни претходници прибавили спорни дио земљишта по правној основи и на законит начин. Наиме, они су по основу самог закона (прираштајем) стекли право својине, односно посједа на наведеном дијелу парцеле к.ч. број 365, који је фактички припојен њиховој парцели к.ч. број 367, јер правни претходници тужиоца (који је купио парцелу к.ч. број 365 2008. године и који је био власник те парцеле до 2008. године) никад нису тражили да им се врати спорни дио земљишта који је природним путем постао саставни дио парцеле претходника туженог. Тужени је на основу купопродајног уговора из 2012. године на правно ваљан начин стекао те некретнине и уписом у јавне књиге постао је њихов власник, па је погрешан закључак нижестепених судова да тужени без правне основе држи те некретнине у посједу и на тај начин онемогућава тужиоцу да остварује приходе изнајмљивањем земљишта. Стога, правилном примјеном материјалног права из члана 127 ЗСП и члана 219 Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78 до 57/89, те „Службени гласник Републике Српске“ бр. 17/93 до 74/04) тужбени захтјев је у цијелости одбијен, а противтужбени захтјев усвојен.

Предмет број 57 0 Пс 140328 25 Рев - рокови, чл. 323 и 336 Закона о парничном поступку

Чињенице и ревизиони наводи

Рјешењем првостепеног суда тужба у предмету број 57 0 Пс 140328 23 Пс је повучена. Рјешењем другостепеног суда жалба тужиоца је одбијена и првостепено рјешење је потврђено.

Против другостепене одлуке тужилац је изјавио ревизију због разлога прописаних одредбом члана 240 став 1 тач. 1 и 2 Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 58/03 до 27/24, у даљем тексту: ЗПП), те предложио да се пресуда укине и предмет врати на поновно суђење. Пошто је вриједност побијаног дијела правоснажне пресуде мања од цензуса из члана 237 став 2 ЗПП, тужилац се у ревизији позвао на одредбу члана 237 став 3 ЗПП. Спорно питање у вези са којим је тужилац оцијенио да би се требало прихватити одлучивање о изванредној ревизији гласи: „Да ли првостепени суд, након поднесене молбе за продужење рока за доставу података, треба донијети рјешење о продужењу рока и оставити тужиоцу додатни рок за доставу тражених података?“

Одлука

Врховни суд Републике Српске, оцјењујући релевантне чињенице конкретног предмета, сматрао је да су испуњени услови да се прихвати одлучивање о изванредној

ревизији, јер је став из побијане одлуке противан ставу који је овај суд прихватио у својим одлукама у вези са тумачењем и примјеном одредбе члана 336 ЗПП.

Према оцјени овог суда, ревизија с правом указује на погрешан став нижестепених судова да је рок из члана 336 ЗПП преклузивни рок. Наиме, првостепени суд је правилно поступио када је рјешењем тужиоцу вратио тужбу на уређење, налажући му да у року од осам дана од дана пријема рјешења достави извод из судског регистра са податком о сједишту туженог, те упозорио тужиоца на посљедице непоступања по рјешењу. Рјешење суда тужилац је запримио 23. јануара 2024. године, што значи да је рок за поступање почео да тече са 24. јануаром 2024. године, у смислу одредбе члана 324 став 2 ЗПП, а истицао је са 31. јануаром 2024. године. Поднеском од 31. јануара 2024. године тужилац се обратио првостепеном суду захтјевом за продужење рока, достављајући доказ да је препорученом пошиљком од 25. јануара 2024. године упутио захтјев Окружном привредном суду у Бањој Луци – Регистар привредних субјеката за доставу извода из судског регистра за туженог, који суд није доставио. Дакле, у конкретном случају тужиоцу је наложено да достави извод из судског регистра, што значи да ту радњу мора да изврши суд и да тужилац, осим подношења захтјева и евентуалне ургенције, нема могућности да утиче на поступање суда. Према оцјени овог суда, тужилац је предузео све радње које су му биле доступне да прибави извод из судског регистра за туженог, а када је, усљед објективних разлога, процијенио да неће моћи поступити по рјешењу у остављеном року, благовремено је обавијестио суд о томе и затражио да се продужи рок. С обзиром на то да рок из члана 336 ЗПП није преклузивни, већ судски, првостепени суд није могао да донесе рјешење којим се тужба сматра повученом, а да није одлучио о захтјеву тужиоца за продужење рока. Због наведеног, овај суд је усвојио ревизију, те укинуо оба нижестепена рјешења и предмет вратио на поновно суђење првостепеном суду.

Предмет број 91 0 П 044361 25 Рев - достављање правном лицу, члан 342 Закона о парничном поступку

Чињенице и ревизиони наводи

Пресудом због пропуштања првостепеног суда првотужени је обавезан да тужиоцу, на име накнаде штете, солидарно исплати износ од 27.800,00 евра, прерачунато у КМ према званичном курсу Централне банке БиХ на дан исплате, са законском затезном каматом. Према стању списа предмета, тужилац је 15. новембра 2023. године првостепеном суду поднио тужбу којом је затражио од тужених да се солидарно обавежу да му на име накнаде штете исплате наведени износ, те је у тужби предложио да се донесе пресуда због пропуштања. Означена тужба је достављена првотуженом 24. новембра 2023. године уз упозорење да ће суд донијети пресуду због пропуштања ако у року од 30 дана не достави одговор на тужбу. Пошто првотужени у остављеном року није доставио одговор на тужбу, првостепени суд, позивом на одредбу члана 182 Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03 до 27/24, у даљем тексту: ЗПП), у односу на првотуженог донио је пресуду због пропуштања којом га је обавезао да исплати утужени износ.

Другостепени суд је одбио жалбу првотуженог изјављену против наведене пресуде, сматрајући да су у конкретном случају испуњени законски услови за доношење пресуде због пропуштања.

Другостепену пресуду првотужени је побијао ревизијом због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, предлажући да се ревизија усвоји и оспорена пресуда преиначи тако да се одбије тужбени захтјев, или да се она укине и предмет врати на поновно суђење.

Одлука

Врховни суд Републике Српске, имајући у виду одредбу члана 182 став 1 ЗПП, те чињеницу да је тужба тужиоца (у којој је предложено да се донесе пресуда због пропуштања) достављена првотуженом на адресу Филијале у Фочи, што је у складу са одредбом члана 342 став 1 ЗПП (кад се има у виду да је наведени уговор о орочењу ненамјенског депозита закључен у тој Филијали), установио је да је, супротно ревизионим наводима, тужба уредно достављена на одговор првотуженом. С обзиром на то, те да првотужени није доставио суду одговор на тужбу у законском року, а да из навода тужбе и приложених доказа, супротно тврдњама из ревизије, не произилази да је тужбени захтјев очигледно неутемељен, нити да су чињенице на којима тужилац темељи тужбени захтјев очигледно противне доказима које је тужилац предложио уз тужбу, према оцјени овог суда, нижестепени судови су правилно установили да су испуњени законски услови да се донесе пресуда због пропуштања у односу на првотуженог. Сматрајући да не стоје ни ревизиони наводи да тужени у овој парници имају положај нужних и јединствених супарничара, па да је то била сметња за доношење наведене пресуде због пропуштања, овај суд је одбио ревизију тужиоца уз закључак да су нижестепене пресуде правилне и законите.

Предмет број 11 0 У 036190 24 Увп - поступак заштите слобода и права појединаца зајамчених Уставом, члан 55 Закона о управним споровима

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање

Побијаним рјешењем одбијен је захтјев подносиоца за заштиту слобода и права зајамчених Уставом Републике Српске као неоснован који су му повријеђени радњом Владе Републике Српске. Одбијање захтјева нижестепени суд је образложио позивом на одредбе члана 5 тачка ђ) и члана 6 Закона о јавним предузећима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 75/04 и 78/11), одредбе члана 1 ст. 1 и 2, члана 2 став 1 тач. 1.3, 1.4, 1.5 и 1.6, као и члана 4 ст. 1 и 2 Закона о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 41/03). Суд је оцијенио да је резултат поступка који је спровела Влада у функцији Скупштине акционара Н.а.Р.С. „С.“ а.д. Б. било доношење спорног рјешења којим је именован Д.Д. за вршиоца дужности члана Надзорног одбора наведене агенције на период до два мјесеца, односно доношење коначног управног акта против којег је било могуће тужбом покренути управни спор у коме се испитују правилност и законитост донесеног управног акта. При томе се оцјењује и законитост поступка у којем је такав акт донесен. Сходно томе, суд је закључио да су неосновани наводи подносиоца захтјева да му није осигурана друга правна заштита у конкретном случају.

У захтјеву за ванредно преиспитивање тог рјешења (у даљем тексту: захтјев) подносилац захтјева је побијао рјешење због повреде закона која утиче на рјешење ствари, истичући да је, због незаконите радње Владе Републике Српске, повријеђено његово право из члана 39 став 3 Устава Републике Српске.

У одговору на захтјев Влада Републике Српске је навела да је побијано рјешење правилно, истичући да је у конкретном случају била обезбијеђена судска заштита правног интереса подносиоца захтјева, као узгредне странке (интервенијента, заинтересованог лица), у другом судском поступку, односно у управном спору који није покренут.

Одлука

Према оцјени овог суда, побијаним рјешењем правилно је одбијен захтјев за заштиту слобода и права зајамчених Уставом

Републике Српске. Наиме, поступак заштите слобода и права појединаца зајамчених Уставом прописан је одредбама чл. 53 до 64 ЗУС-а, те да би се остварила заштита према овом члану, потребно је да се кумулативно испуне услови, и то: да је ријеч о слободама и правима зајамченим Уставом, да је до повреде тих слобода и права дошло радњом службеног лица у републичком органу управе и републичкој управној организацији, органима јединице локалне самоуправе, односно одговорног лица у предузећу, установи или другом правном лицу која врше јавна овлашћења, да се спречава или ограничава одређеном појединцу вршење такве слободе или права и да није обезбијеђена друга правна заштита. Према оцјени овога суда, радња коју је спровела Влада Републике Српске у функцији Скупштине акционара Надзорног одбора Н.а. „С.“ а.д. Б., односно радња предсједника тог органа, као одговорног лица, у виду доношења рјешења од 14. марта 2024. године јесте радња која се обавља у оквиру овлашћења тих лица приликом спровођења поступка именовања на позиције у регулисаним органима, па не може да се сматра незаконитом радњом. Осим тога, није ријеч о радњи која траје, већ о радњи која је окончана доношењем наведеног рјешења. Незадовољство подносиоца захтјева тим актом не може да се преиспитује у овом поступку, већ може у управном спору, што би значило да је оцјена законитости тог рјешења омогућена у другом виду судске заштите. Осим тога, не стоје ни наводи подносиоца захтјева истакнути у вези са немогућношћу да се покрене управни спор против наведеног рјешења због тога што му оно није достављено, јер је наведено рјешење објављено у „Службеном гласнику Републике Српске“. Тиме је оно постало доступно свим заинтересованим лицима, па су та лица, сходно томе и подносилац захтјева, уколико имају правни интерес, могла да покрену управни спор ради оцјене његове законитости. У тој ситуацији, када нема доказа да је рјешење достављено подносиоцу тужбе, дан објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“, односно чињеница сазнања за тај акт и његов садржај сматра се уредном доставом.

Предмет број 11 0 У 038045 25 Увп - рефундација накнаде плате за вријеме привремене неспособности за рад, члан 85 Закона о обавезном здравственом осигурању

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање

Побијаном пресудом уважена је тужба и поништен оспорени акт којим је одбијена жалба тужиоца и потврђено рјешење првостепеног органа којим је одбијен захтјев тужиоца за рефундацију накнаде нето-плате за вријеме привремене неспособности за рад за раднике запослене код тужиоца. Уважавање тужбе и поништење оспореног акта суд је образложио ставом да тужени није правилно и потпуно утврдио чињенично стање и да није правилно примијенио одредбе чл. 72 став 1 тачка 1, 74. став 1, 82, 85 ст. 1 и 4 Закона о обавезном здравственом осигурању („Службени гласник Републике Српске” бр. 93/22 и 132/22), јер је тужилац, према подацима списа, на дан подношења захтјева за рефундацију за август 2024. године (за који тражи рефундацију накнаде плате за вријеме привремене неспособности за рад радника) измирио обавезе по основу уплате доприноса за здравствено осигурање. Ту чињеницу као битну тужени није узео у обзир, него је у образложењу рјешења као разлог одбијања захтјева навео да тужилац није уредно измиривао доприносе за све раднике.

У захтјеву за ванредно преиспитивање пресуде (у даљем тексту: захтјев) тужени је оспоравао њену законитост, истичући да је суд у побијаној пресуди погрешно тумачио одредбе Закона о обавезном здравственом осигурању, те да је неспорно да тужилац

не измирује доприносе на начин како то одређује закон, већ према сопственом нахођењу и потребама. Предложио је да се наведени захтјев уважи.

У одговору тужилац је оспорио наводе захтјева, појашњавајући да је побијана пресуда правилна, јер је испунио услове да му се утврди право на рефундацију, те је сматрао да суд исправно тумачи релевантне законске одредбе.

Одлука

Према оцјени овог суда, побијаном пресудом правилно је уважена тужба и поништен оспорени акт. Наиме, према подацима списа, тужилац је на дан подношења захтјева (1. новембра 2024. године) за рефундацију накнаде нето-плате за вријеме привремене неспособности за рад радника за период од 1. августа до 31. августа 2024. године имао измирене обавезе по основу доприноса за обавезно здравствено осигурање за све запослене раднике, закључно са 31. августом 2024. године. Тужилац не спори да је доприносе измирио непосредно прије подношења захтјева. Међутим, за одлучивање у овом случају је битно то да је тужилац у вријеме подношења захтјева за рефундацију накнаде нето-плате и одлучивања о том захтјеву измирио све доспјеле обавезе по основу доприноса за обавезно здравствено осигурање за период за који тражи рефундацију. На то је правилно указао нижестепени суд и правилно закључио да није било основа да се одбије захтјев. Иако је одредбом члана 85 став 4 Закона о обавезном здравственом осигурању, на коју се позива тужени, прописана обавеза да се уплаћују доприноси за здравствено осигурање до 20. у мјесецу за претходни мјесец, ниједном законском одредбом нису прописане посљедице у случају нередовног плаћања тих обавеза. Осим тога, и одредба члана 24 став 2 Закона о доприносима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 114/17 до 132/22) даје могућност да се плате доприноси на основицу из члана 10 став 1 и члана 16 став 1 овог закона по истеку два мјесеца од истека мјесеца за који се доприноси пријављују. Због тог разлога, нередовно измирење обавезе, при чињеници да је она испуњена, не може да утиче на остварење права на тражену рефундацију накнаде плате.

Предмет број 12 0 У 010098 24 Увп – право на породичну пензију, чл. 71 и 73 Закона о пензијском и инвалидском осигурању у вези са чланом 12 став 1 Породичног закона Републике Српске

Побијаном пресудом одбијена је као неоснована тужба изјављена против оспореног акта којим је одбијена жалба тужитељке изјављена против првостепеног рјешења којим је одбијен њен захтјев за остваривање права на породичну пензију. Одбијање тужбе образложено је наводима да је оспорени акт правилан и да је донесен у складу са одредбама чл. 69 до 81 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС“ бр. 134/11 до 132/22, у даљем тексту: Закон о ПИО) којима је регулисано право на остваривање породичне пензије.

У захтјеву за ванредно преиспитивање те пресуде (у даљем тексту: захтјев) тужитељка оспорава њену законитост, истичући, између осталог, да је у току поступка неспорно утврђено да је тужитељка била у ванбрачној заједници са Б.Т. више од 34 године, све до његове смрти, да је, осим рјешења о постојању ванбрачне заједнице, приложила и рјешење о насљеђивању Основног суда у Бијељини према којем је наслиједила сву имовину именованог. Позивајући се на одредбе члана 70 Закона о ПИО, чл. 2 и 3 Породичног закона Републике Српске, одлуке Уставног суда БиХ, закључује да све наведено указује на повреду материјалног права у конкретном случају, те предлаже да се уважи захтјев, „поништи“ побијана пресуда и да се предмет

врати суду на поновно одлучивање.

У одговору на захтјев тужени истиче да је побијана пресуда правилна, те да је питање остваривања права из пензијског и инвалидског осигурања регулисано Законом о ПИО, који при остваривању права на породичну пензију послије смрти осигураника за појам разведеног брачног супружника и ванбрачног супружника веже законски предуслов о постојању правоснажне пресуде о досуђеном праву на издржавање, у смислу одредбе члана 70 тачка б) истог закона. Рјешење о насљеђивању на које се позива тужитељка није релевантан доказ да би се оцијенила испуњеност услова за остваривање права на породичну пензију.

Одлука

Према оцјени овог суда, побијана пресуда није правилна. Наиме, није спорно да је рјешење Основног суда у Бијељини од 21. септембра 2023. године, којим је утврђено да је тужитељка била у ванбрачној заједници са Б. Т., само доказ о постојању ванбрачне заједнице, али није доказ да је тужитељки досуђено право на издржавање, у смислу одредаба чл. 70 тачка б) и 73 Закона о ПИО. Међутим, нижестепени суд је изгубио из вида да је одредбом члана 12 став 1 Породичног закона („Службени гласник Републике Српске“ бр. 54/02 до 63/14), који је важио у вријеме подношења захтјева за остваривање права на породичну пензију, прописано да је заједница живота жене и мушкарца која није правно уређена на начин прописан тим законом (ванбрачна заједница) изједначена са брачном заједницом у погледу права на међусобно издржавање и других имовинскоправних односа под условима и на начин прописан тим законом. Због смрти ванбрачног супружника, тужитељка није могла да прибави правоснажну судску пресуду којом јој је досуђено право на издржавање, како то прописује одредба члана 73 Закона о ПИО. При томе не може да се прави разлика између права на породичну пензију преживјелог ванбрачног супружника у односу на брачног супружника, јер Породични закон у цијелости изједначава брачну и ванбрачну заједницу. Према томе, може да се закључи да је тужени пропустио да се изјасни о праву тужитељке са аспекта испуњења услова из члана 71 Закона о ПИО, а тај недостатак је потребно отклонити у поновном поступку. Због наведеног, поменути захтјев тужитељке је ваљало уважити, побијану пресуду преиначити на начин да се тужба уважи и оспорени акт поништи.

Предмет број 11 0 У 034424 24 Увп - забиљежба спора, члан 98 став 1 и члан 99 Закона о премјеру и катастру непокретности Републике Српске

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање

Побијаном пресудом одбијена је тужба изјављена против оспореног акта тужене којим је одбијена жалба тужиоца и потврђено рјешење првостепеног органа којим је одбијен захтјев тужиоца за упис забиљежбе спора пред Основним судом у Бањој Луци број 71 0 П 342105 21 П на непокретностима уписаним у лист непокретности број 2236 к.о. П. 2, право својине М. М. са 1/1 дијела. Одбијање тужбе образложено је разлозима да су потпуно и правилно утврђене све релевантне чињенице из којих јасно произилази да се наведени парнични поступак води ради исплате дуга по основу неоснованог обогаћења, односно да је ријеч о спору облигационоправне природе. Позивајући се на одредбе чл. 98 став 1 и 99 Закона о премјеру и катастру Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 6/12 до 90/23, у даљем тексту: Закон о премјеру и катастру) и сматрајући да исход наведеног спора не утиче на саму непокретност или на правне односе поводом непокретности, односно на укњижбу, припадање, постојање, обим,

садржај или оптерећење тога права, суд је закључио да се он не може ни забиљежити у јавним евиденцијама само на основу захтјева тужиоца у парничном поступку.

У захтјеву за ванредно преиспитивање те пресуде (у даљем тексту: захтјев), тужилац је оспоравао законитост пресуде, између осталог, истичући да је намјера уписа наведеног спора у јавним евиденцијама на непокретностима М. М. оправдана тиме да ће, имајући у виду његово држање и поступање током вођења парничног поступка, изиграти тужиоца чији је буџет већ оштећен усљед неоснованог обогаћења именованог. Пошто је већ нанесена штета по његову имовину, сматра да је неопходан упис забиљежбе наведеног спора како би се обезбиједило његово потраживање и спријечило несавјесно поступање М. М.

Одлука

Према оцјени овог суда, законитост и правилност побијане пресуде не доводе се у сумњу приговорима које тужилац истиче у захтјеву. Наиме, имајући у виду одредбе члана 98 став 1 и члана 99 Закона о премјеру и катастру, забиљежба спора је упис којим се чини видљивим да се пред судом води поступак поводом стварног права чији би исход могао да утиче на упис, припадање, постојање, обим, садржај или оптерећење тог права. С обзиром на то да парнични поступак, чија се забиљежба тражи у катастру непокретности, није спор због повреде стварних права, те да забиљежбу спора може да захтијева само лице које сматра да му је повријеђено стварно право, што овдје није случај, став тужене и нижестепеног суда да нема услова да се усвоји захтјев тужиоца за забиљежбу спора у катастру непокретности је правилан. Чињеница да је покренут парнични поступак пред Основним судом у Бањој Луци по тужби овог тужиоца против М. М. ради исплате дуга, односно исплате дуга по основу неоснованог обогаћења, не односи се на стварна права, односно то не значи да постоји спор о неком стварном праву тужиоца. Због тога је исправан став органа управе и нижестепеног суда да нема услова за забиљежбу наведеног спора. Усљед наведеног, и наведени захтјев је ваљало одбити.

Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Pripremila: Mirela Adžajlić-Hodžić, Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa *Pravna hronika* Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine izdvojio je šest odluka iz 2025. godine.

Presuda broj 96 0 P 147962 25 Gž od 19. septembra 2025. godine – mobing

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 P 147962 22 P od 28. marta 2024. godine utvrđeno je da je tužiteljica J.V. trpjela lično, sistemsko, psihičko zlostavljanje i ponižavanje od tuženog Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kao poslodavca, tj. neposredno pretpostavljene direktorice Pedagoške institucije i savjetnice za standarde i ocjenjivanje I.K., u vremenskom periodu od oktobra 2019. godine do decembra 2021. godine. Cilj tog zlostavljanja bilo je ugrožavanje njenog ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta, što se ogledalo kao napad na mogućnost adekvatne komunikacije, napad na mogućnost održavanja socijalnih odnosa, napad na radne rezultate, napad na ličnu reputaciju i na zdravlje, sve na radu i u svezi sa radom, što predstavlja mobing kao oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu. Presudom se nalaže tuženom da se uzdržava od takvog ponašanja i obavezuje tuženi da tužiteljici nadoknadi nematerijalnu štetu na ime sistemskog zlostavljanja i ponižavanja, te ugrožavanja njenog ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta u visini od 2.000,00 KM sa pripadajućom zakonskom zateznom kamatom i troškovima postupka.

Protiv prvostepene presude tuženi Brčko distrikt Bosne i Hercegovine je blagovremeno izjavio žalbu kojom pobija prvostepenu presudu u cijelosti, ističući, između ostalog, da je prvostepeni sud povrijedio odredbu člana 4. st. (3), (5) i (6) Zakona o zabrani diskriminacije, te tvrdeći da prvostepeni sud nije obrazložio da li je i na koji način utvrdio da je cilj postupanja „tužene“ bio destrukcija, odnosno narušavanje osobnog, profesionalnog i društvenog dostojanstva i integriteta tužiteljice.

Odluka

Prema ocjeni Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, tuženi žalbom nije doveo

u pitanje pravilnost i zakonitost prvostepene presude.

Naime, prema članu 4. stav (3) Zakona o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine, članu 10. stav (4) Zakona o radu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine" br. 19/06 - pročišćen tekst, 19/07, 25/08, 20/13, 31/14 i 1/15), ali i članu 10. stav (4) Zakona o radu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine" br. 34/19, 2/21, 6/21 i 15/22, u daljnjem tekstu: Zakon o radu ili ZOR), mobing se pojmovno definira kao specifična forma nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu, koja podrazumijeva ponavljanje radnji kojima jedna ili više osoba psihički zlostavlja i ponižava drugu osobu, a čija je svrha ili posljedica ugrožavanje njenog ugleda, časti, dostojanstva, integriteta, te degradacija radnih uvjeta ili profesionalnog statusa. Značajno je ukazati i na to da je u postupku radi zaštite od mobinga radnik dužan dokazati sa stepenom pretežne vjerovatnoće da se ponavljaju radnje koje imaju ponižavajući efekt na njega. Nakon toga teret dokazivanja prelazi na tuženu stranu, koja je dužna uvjeriti sud sa stepenom sigurnosti da mobinga nema, odnosno da radnje ili mjere koje su označene kao mobing nisu poduzete, odnosno da su se kretale u okviru zakonskih ovlaštenja, kako je to regulisano odredbom člana 15. stav (1) Zakona o zabrani diskriminacije, kao i odredbom člana 11. stav (3) Zakona o radu.

U konkretnom slučaju prvostepeni sud je pravilno utvrdio da su u okolnostima ovog slučaja ostvareni svi elementi mobinga. Pri donošenju takvog činjeničnog, a potom i pravnog zaključka sud se oslonio na izvedene dokaze, iskaze svjedoka, materijalnu dokumentaciju i nalaz vještaka medicinske struke. Naime, prema ocjeni ovog suda, element ponavljanja radnji (kontinuiteta) potvrđen je iskazima svjedoka, konkretno svjedoka D.Đ., koja je izjavila da se dešavalo da direktorica tokom dana uđe u ured „milion puta", kada ti ulasci nisu bili potrebni, a svjedok G.P.B. je navela da se to događalo i po više desetina puta dnevno. Svjedok S.P. je opisao situaciju kada je direktorica „drskim glasom istjerala tužiteljicu iz njegove kancelarije", te da se „drsko ophodila prema tužiteljici i da joj je govorila da ne maše rukama kada s njom priča". Pretpostavljena I.K. je sama priznala da je skidala planer sa zida, vraćala dopise na ispravku, kontrolirala evidenciju godišnjih odmora, te da je ulazila u ured uposlenih jer „nema štampač". Dakle, u konkretnom slučaju, prema ocjeni ovog suda, nije riječ o izoliranim, pojedinačnim situacijama koje bi se mogle posmatrati zasebno, već o nizu radnji koje se ponavljaju i međusobno nadovezuju, stvarajući jasan obrazac ponašanja sa obilježjima mobinga. Dalje, sam ponižavajući učinak proizlazi iz sadržaja iskaza svjedoka koji su potvrdili da je tužiteljica bila omalovažavana, prikazivana kao osoba koja nema odgovarajuću stručnu spremu, te da joj je bilo zabranjeno da komunicira sa kolegama. Dalje, svjedok J.T.T. je čula direktoricu kako govori tužiteljici da „ne treba da radi tu jer nema nastavnički fakultet", te da je tužiteljica „stigmatizovana od direktorice". Zatim je svjedok S.O. potvrdio da je tužiteljica obavljala poslove u skladu sa opisom radnog mjesta, uključujući saradnju sa stručnim aktivima, a što joj je u konkretnom slučaju bilo zabranjeno, a svjedok M.Lj. je potvrdio da je viđao tužiteljicu „uplakanu, rastrojenu i iznerviranu", te da je prisustvovao sastanku na kojem je tužiteljica izjavila da trpi mobing. Također, u iskazu koji je dala pred sudom tužiteljica je navela da su problemi nastali po dolasku tužiteljice u Pedagošku instituciju, kada joj se direktorica obratila riječima: „Svaka vam čast na hrabrosti, smatram da ćete se u nekom narednom periodu i te kako pokajati." Sama I.K. u svom iskazu potvrdila je da je, kada je počela da radi kao direktorica Pedagoške institucije, zbog haosa koji je zatekla u njoj, rekla tužiteljici da će se pokajati što je počela tu da radi. Takvo postupanje koje uključuje komentare sa elementima uznemiravanja „pokajat ćeš se što si došla da radiš", oduzimanje radnih zadataka i institucionalnu izolaciju, prema ocjeni ovog suda, imalo je očigledan ponižavajući učinak, ali i jasan cilj – degradaciju radnih uvjeta i

profesionalnog statusa tužiteljice. Dalje, samo pitanje narušavanja dostojanstva je potvrđeno i iskazima svjedoka koji su opisali način na koji je tužiteljica bila tretirana u radnoj sredini (da je direktorica po nekoliko puta vraćala predmet da radi iznova, da je strgala planer sa zida i bacila ga u smeće, da je tražila premještaj zbog pritisaka koje ravnateljica vrši na nju), a štetne posljedice po zdravlje tužiteljice potvrđene su izravnim opažanjima svjedoka J.T.T., koja navodi da je tužiteljicu „susretala na hodniku kako plače, ima mučnine i loše se osjeća“, te da ju je „pozvala sa godišnjeg odmora plačući i rekla da se vodi kao neopravdano odsutna“. Naposljetku nalaz vještaka medicinske struke potvrdio je da je tužiteljica trpjela duševne bolove jakog intenziteta, te da su joj dijagnosticirani akutna reakcija na stres, anksiozno-depresivni poremećaj i panični napadi. Vještak je utvrdio da su tegobe bile izravna posljedica ponašanja pretpostavljene, da su se manifestirale kao neraspoloženje, napetost, nervoza, nesanica, plačljivost, somatske tegobe u vidu povraćanja, te da je tužiteljica bila podvrgnuta farmakoterapiji i psihološkom tretmanu (ta utvrđenja prvostepenog suda, proistekla iz rezultata provedenog medicinskog vještačenja, tuženi u žalbi nije ni dovodio u pitanje).

Dakle, suprotno žalbenom rezoniranju, nedvojbeno proizlazi da je ponašanje pretpostavljene (direktorice) prema tužiteljici imalo i kumulativni i kontinuirani karakter, obilježen učestalim, međusobno povezanim radnjama koje su objektivno proizvele ponižavajući efekt na tužiteljicu kao žrtvu, a koje su, prema ocjeni ovog suda, bile poduzimane sa svrhom da se degradira profesionalni status tužiteljice, ali i da se degradiraju njeni radni uslovi. U vezi s tim postupanjem nastupile su jasne i konkretne posljedice po tužiteljicu, što proizlazi iz činjenice da je rezultat takvog postupanja bilo narušavanje radne svakodnevice, uskraćivanje profesionalnih zadataka i dovođenje u pitanje stručnih sposobnosti tužiteljice. Time su, i prema ocjeni ovog suda, ostvareni svi zakonski elementi mobinga, uključujući i degradaciju radnih uvjeta i profesionalnog statusa.

Presuda broj 96 0 Rs 164019 25 Rsž od 17. decembra 2025. godine – poništenje Odluke o djelimičnom poništenju javnog konkursa

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 Rs 164019 24 Rs od 11. decembra 2024. godine odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim je tražio da sud donese presudu kojom će poništiti kao nezakonitu Odluku o djelimičnom poništenju javnog konkursa broj 33-003485/23 od 1. marta 2024. godine u članu 1. za poništenje konkursa za prijem u radni odnos za radno mjesto stručni savjetnik iz područja gradnje na neodređeno vrijeme, zatim, da obaveže tuženog da ponovno izabere najbolje ocijenjenog kandidata i da donese novu odluku o izboru za radno mjesto stručni savjetnik iz područja gradnje na neodređeno vrijeme, u skladu sa provedenim javnim konkursom za prijem u radni odnos broj 33-003485/23 od 28. septembra 2023. godine. Odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja u kojem je tražio i da se obveže tuženi da tužitelju prizna pravo na naknadu plate za radno mjesto stručni savjetnik iz područja gradnje na neodređeno vrijeme u periodu od 23. februara 2024. godine, kao datuma dokazivanja da su ispunjeni uvjeti za radno mjesto prema potvrdi o izboru kandidata broj 01.1-1528ZN-121/24 od 22. februara 2024. godine, pa sve do dana uvođenja u posao u visini koja bi tužitelju pripala po redovnom toku da je blagovremeno donesena odluka o izboru najbolje ocijenjenog kandidata. Također je odbijen zahtjev da se obveže tuženi da tužitelju za period od 23. februara 2024. godine, kao datuma dokazivanja da su ispunjeni uslovi za radno mjesto prema potvrdi o izboru kandidata broj 01.1-1528ZN-121/24 od 22. februara 2024. godine, pa sve do dana uvođenja u posao izvrši uplatu dospjelih, a neuplaćenih doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje na propisani račun Penzionog i invalidskog osiguranja RS prema obavezama za radno mjesto stručni savjetnik iz područja gradnje na neodređeno vrijeme u visini koja bi tužitelju pripala prema

redovnom toku da je blagovremeno donesena odluka o izboru najbolje ocijenjenog kandidata.

Protiv prvostepene presude tužitelj B.G. je blagovremeno izjavio žalbu kojom je pobija u cijelosti.

Odluka

Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je ocijenio da su tuženi (odnosno njegova tijela koja su zadužena za blagovremeno, transparentno i učinkovito provođenje poslova, funkcija i dužnosti povjerenih zakonom, u smislu odredbe člana 51. Statuta), a potom i prvostepeni sud propustili da uzmu u obzir obavezu da cjelovito sagledaju sve činjenice i okolnosti pod kojima se postupak javnog konkursa proveo, dajući pri tome jasan odgovor na pitanje da li je provođenje postupka javnog konkursa odista bilo blagovremeno, revnosno, predano a, naposljetku, i učinkovito, kao i kome se eventualni propust u ostvarenju ovog statutarnog principa može staviti na teret: da li tijelima tuženog koja su provodila postupak, ili eventualno tužitelju kao kandidatu. U situaciji da se radi o propustu tijela tuženog za koji nema objektivnog opravdanja, propustili su dati odgovor na pitanje da li formalistički i strogi pristup u tumačenju, a potom i primjeni odredbe člana 43. stav (1) tačka d) Zakona o državnoj službi, bez sagledavanja konkretne činjenične i pravne situacije u međusobnoj vezi, ima kao posljedicu kršenje statutarnih, ustavnih i konvencijskih prava izabranog kandidata, u ovom slučaju tužitelja.

Naime, u obrazloženju svoje odluke Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine podsjeća na to da je odredbom člana II stav (2) Ustava Bosne i Hercegovine određeno da se Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda i njeni protokoli (u daljnjem tekstu: EKLJP ili Evropska konvencija) direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i da imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. U tom smislu sudska praksa nastala kao rezultat tumačenja i primjene konvencijskog prava Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu (u daljnjem tekstu: ESLJP) obavezujuća je za sve zemlje članice Vijeća Evrope (pa tako i za Bosnu i Hercegovinu). Zbog toga, domaći sudovi i tijela direktno primjenjuju stajališta izražena u jurisprudenciji ovog suda i pri tumačenju nacionalnih propisa. Imajući u vidu navedeno, te pozivajući se na praksu Evropskog suda za ljudska prava, ovaj sud je ustanovio da je član 6. Evropske konvencije nesporno primjenjiv na ovaj predmet na osnovu svog građanskog (procesnog) vida i da je kao takav morao biti uzet u obzir kako tokom provođenja konkursne procedure, tako i prilikom odlučivanja prvostepenog suda, nezavisno od toga da li se kandidat izričito poziva na povredu konvencijskog prava. Naime, sudovi, ali isto tako i javnopravna tijela koja provode proceduru javnog konkursa su dužni prilikom provođenja postupka i odlučivanja voditi računa o ostvarivanju konvencijskih standarda (pa tako i standarda principa „fer i zakonite procedure" kao elementa prava na pravično suđenje u širem smislu), te u tom smislu direktno primjenjivati Evropsku konvenciju i sudsku praksu ESLJP, što je u konkretnom slučaju izostalo.

Imajući u vidu navedeno, ovaj sud je ustanovio da tužitelj s pravom u žalbi ukazuje na to da se prilikom provođenja konkursnog postupka tijela tuženog nisu u cijelosti „pridržavala svih rokova", da tužitelj ne može snositi odgovornost za činjenicu da tuženi tokom februara 2024. godine nije „imao dovoljno vremena da svoje obaveze organizuje", kao i da takvo postupanje tijela tuženog nije bilo *bona fide*, prije svega, u kontekstu razloga kojima su se tijela tuženog, a potom i prvostepeni sud rukovodili (da je istek roka od 90 radnih dana iz odredbe člana 42. stav (13) Zakona o državnoj službi u tijelima javne uprave „nužno morao" dovesti do poništenja navedenog javnog natječaja). Naime, nije sporno ni za ovaj sud da odredba člana 42. stav (13), a jednako tako ni odredba člana 43. stav (1) tačka d) Zakona o državnoj službi ne ostavljaju dilemu prilikom tumačenja, ali ni primjene u praksi. Međutim, tumačenju i primjeni navedenih odredaba, posebno odredbe člana 42. stav (13) navedenog zakona kojom je regulirana dužina

trajanja postupka izbora kandidata, ne može se pristupiti izolirano, tj. bez sagledavanja i drugih odredaba kojima su, također, regulirani rokovi u povodu provođenja konkursne procedure, jer, u suprotnom, neće se moći otkriti stvarna intencija zakonodavca prilikom normiranja roka u kojem se postupak izbora kandidata mora okončati. Navedena zakonska odredba nije sama sebi cilj, već se primarno ima tumačiti kao jasna instrukcija zakonodavca tijelima tuženog da postupak izbora kandidata provedu učinkovito, odnosno bez nepotrebnog odgađanja, sve kako bi se ostvario princip odgovornosti, učinkovitosti i ekonomičnosti. U tom smislu u postupku izbora kandidata tijela tuženog dužna su sve svoje aktivnosti poduzimati zakonito, ali i učinkovito, uključujući i radnje u povodu postupanja sa prijavama, pozivanja selektiranih kandidata, organizovanja pismenog testa i usmenog intervjua, rangiranja kandidata, dostavljanja rang-liste s preporukom za izbor gradonačelniku, a potom i obavještavanja izabranog kandidata, provjere ispunjenosti općih uvjeta i potrebnih kvalifikacija na osnovu dostavljene dokumentacije i donošenja odluke o izboru kandidata. Vraćajući se na konkretan predmet, a polazeći od toga da je među strankama nesporno da su prve efektivne radnje Komisije za zapošljavanje na realizovanju navedene konkursne procedure preduzete 12. februara 2024. godine (izvršena selekcija kandidata), a da je Komisija imenovana 23. oktobra 2023. godine (konkurs je zatvoren 13. oktobra 2023. godine), samo po sebi ukazuje da postupanje tijela tuženog zaduženog za provođenje postupka zapošljavanja nije bilo učinkovito, odnosno da radnje nisu preduzimane bez nepotrebnog odgađanja tim prije što iz stanja spisa predmeta i rezultata provedenog dokaznog postupka ne proizlazi da su postojali opravdani ili opravdavajući razlozi za tako dugi vremenski period neaktivnosti tijela tuženog, posebno Komisije za zapošljavanje. Pri tome valja ukazati da „promjena članova Komisije“ (u ovom slučaju zbog prestanka radnog odnosa predsjednika Komisije) u okolnostima konkretnog slučaja nije, niti može biti razlog koji bi opravdao neaktivnost u provođenju navedenog javnog konkursa s obzirom na to da se popunjavanje članova Komisije za zapošljavanje, u smislu odredbe člana 40. Zakona o državnoj službi u tijelima javne uprave, vrši (samo) odlukom gradonačelnika bez posebne i formalne procedure koja bi zahtijevala poseban vremenski period za njeno donošenje. Stoga, u situaciji kada je gradonačelnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine donio Odluku o izmjeni odluke o imenovanju Komisije za zapošljavanje 2. februara 2024. godine (konkurs je zatvoren 13. oktobra 2023. godine), nakon čega je Komisija za zapošljavanje prve efektivne radnje na realizovanju navedenog javnog konkursa poduzela „pred sami kraj“ isteka roka od 90 radnih dana propisanog odredbom člana 42. stav (13) Zakona o državnoj službi, da bi Odbor za zapošljavanje posljednjeg dana (90. radnog dana) tužitelja obavijestilo da je izabrani kandidat i da je dužan dostaviti dokumentaciju kojom potvrđuje da ispunjava opće uvjete i kvalifikacije za radno mjesto u roku od pet radnih dana od dana obavještavanja, takvo provođenje postupka izbora službenika u okolnostima konkretnog slučaja, prema mišljenju ovog suda, ne može biti ocijenjeno kao učinkovito.

Slijedeći navedeno, a pošto je provođenje postupka izbora službenika na radno mjesto stručnog savjetnika iz područja gradnje u Odjeljenju za javnu sigurnost, a potom i djelimično poništenje javnog konkursa za konkretno radno mjesto zahvaćeno povredom konvencijskog prava iz odredbe člana 6. Evropske konvencije i pošto je prvostepeni sud propustio pružiti tužitelju konvencijsku zaštitu, to je valjalo žalbu tužitelja (djelomično) uvažiti i prvostepenu presudu u dijelu stava I izreke, podstavovi prvi i drugi (kojim je odlučeno o zahtjevu tužitelja za poništenje odluke i nalogu tuženom da izvrši ponovni izbor najbolje ocijenjenog kandidata i donese novu odluku o izboru) i stavu II izreke (odluka o troškovima postupka) preinačiti. Presudu je trebalo preinačiti tako što se usvaja dio tužbenog zahtjeva tužitelja kojim je tražio poništenje Odluke o djelimičnom poništenju konkursa kao nezakonite i vraćanje konkursne procedure u fazu u kojoj će Odbor za zapošljavanje, pri

tome da je tužitelj dostavio dokumentaciju traženu službenom zabilješkom od 22. februara 2024. godine (kako to proizlazi iz službene zabilješke od 23. februara 2024. godine), nastaviti da poduzima dalje radnje propisane odredbom člana 42. Zakona o državnoj službi i Pravilnikom o zapošljavanju. U preostalom dijelu stava I izreke, podstavovi tri i četiri (kojima je odbijen zahtjev tužitelja za priznavanje prava na naknadu plate i uplatu doprinosa) prvostepenu presudu trebalo je potvrditi, pri tome da donošenje sudske odluke o zahtjevu tužitelja za priznavanje prava na naknadu plate i uplatu doprinosa zavisi od konačnog ishoda navedene konkursne procedure, a za što se nisu stekli uslovi u konkretnom slučaju.

Presuda broj 96 0 P 149078 25 Rev od 23. septembra 2025. godine – izmjena visine rente i ukidanje obaveze plaćanja rente

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 P 149078 22 P od 30. maja 2023. godine usvojen je tužbeni zahtjev tužiteljice M.Đ. za izmjenu Presude Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 097-0-GžP-07-000017 od 7. decembra 2007. godine tako što je tuženi „Wiener osiguranje Vienna Insurance Group“ a.d. Banja Luka obavezan da tužiteljici M.Đ. na ime rente, uslijed trajnog gubitka radne sposobnosti, umjesto iznosa od 400,00 KM plaća iznos od 1.200,00 KM mjesečno, počev od 20. jula 2022. godine kao dana podnošenja tužbe pa ubuduće, dok za to budu postojali zakonski uvjeti. Istom presudom, stavom II izreke, odbijen je protivtužbeni zahtjev tuženog za izmjenu Presude Apelacionog suda Brčko distrikta BiH broj 097-0-GžP-07-000017 od 7. decembra 2007. godine tako što se ukida obaveza tuženog-protivtužioca „Wiener osiguranje VIG“ a.d. Banja Luka da tužiteljici - protivtuženoj M.Đ. na ime rente, uslijed trajnog gubitka radne sposobnosti, plaća novčani iznos od 400,00 KM, te da se utvrdi da sa 1. januarom 2018. godine prestaje obaveza tuženog-protivtužioca da plaća rentu po Presudi Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 097-0-GžP-07-000017 od 7. decembra 2007. godine.

Odlučujući o izjavljenoj žalbi tuženog protiv prvostepene presude, žalbeno vijeće Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je Presudom broj 96 0 P 149078 24 Gž od 19. februara 2025. godine uvažilo žalbu tuženog i preinačilo prvostepenu presudu tako što je stavom I izreke odbilo tužbeni zahtjev tužiteljice, a stavom II izreke usvojilo protivtužbeni zahtjev tuženog.

Protiv drugostepene presude tužiteljica M.Đ. blagovremeno je izjavila reviziju zbog povrede odredaba parničnog postupka, te zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva pred Apelacionim sudom i pogrešne primjene materijalnog prava. Tužiteljica je predložila ovom sudu da reviziju uvaži tako što će drugostepenu presudu preinačiti, te u cjelini potvrditi prvostepenu presudu i tužiteljici dosuditi cjelokupne troškove parničnog postupka, ili, opreza radi, da drugostepenu presudu ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Odluka

Revizione vijeće Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je usvojilo stav da revidentica osnovano ukazuje na to da je drugostepeno žalbeno vijeće, odlučujući o žalbi tuženog, uvažavajući žalbu, te odbijajući tužbeni zahtjev tužiteljice kao neosnovan, a usvajajući protivtužbeni zahtjev tuženog utvrđivanjem iscrpljenosti osigurane sume, počinilo povrede odredaba parničnog postupka iz člana 329. stav (1) u vezi sa članom 7. stav (2) Zakona o parničnom postupku i pogrešno primijenilo materijalno pravo (odredbu člana 196. Zakona o obligacionim odnosima), a što je utjecalo na donošenje pravilne i zakonite odluke.

Naime, u okolnostima konkretne pravne stvari, kada je tuženi postavio protivtužbeni zahtjev

za utvrđivanje iscrpljenosti osigurane sume, tada se imalo odlučivati o obavezi tuženog prema tužiteljici u okvirima ugovornih pravila osiguranja, primarno ugovora o osiguranju i polise osiguranja (kako je to zaključio i drugostepeni sud). Prema zapažanju ovog suda, pred prvostepenim sudom, kako to opravdano tužiteljica ukazuje, navedeni dokazi (ugovor o osiguranju, odnosno polisa osiguranja) nisu izvedeni, niti je te isprave/dokaze razmatrao vještak ekonomsko-financijske struke Ž.V. prilikom sačinjavanja svog nalaza i mišljenja od 31. oktobra 2022. godine (taj dokaz je kao isprava izveden čitanjem pred prvostepenim sudom), kao ni vještak ekonomsko-financijske struke M.T. prilikom sačinjavanja svog nalaza i mišljenja od 12. maja 2023. godine, koji je neposredno saslušan na glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom. Zbog tih razloga se s pravom revizijom ukazuje na to da nije jasno i da ostaje nepoznato kako je drugostepeni sud utvrdio da tuženi odgovara za štetu tužiteljici do određenog iznosa, jer je navedeno mogao utvrditi samo uvidom u polisu osiguranja, odnosno ugovor o osiguranju, u smislu „kakva i kolika je obaveza osiguravača, ovdje tuženog, i da li je ona nečim ograničena ili nije i ako jeste, kako i na koji način".

Slijedeći navedeno, za ovo reviziono vijeće nije sporno da je izmjenom Odluke o najnižem iznosu osigurane sume koja je objavljena u „Službenom listu SFRJ" broj 18/90 (koju je primarno drugostepeni sud kao relevantnu i odlučujuću ocijenio prilikom odlučivanja o žalbi tuženog, pa na temelju nje zaključio da najniži propisani iznos osigurane sume obavezuje tuženog) propisano da najniži iznos na koji se mora ugovoriti osiguranje od autoodgovornosti za štete pričinjene trećim licima za „ostala motorna vozila" iznosi 1.000.000,00 dinara. Međutim, ocjenjujući da je navedenim normativnim rješenjima za sva osiguravajuća društva propisana identična obaveza (obaveza zaključenja ugovora o osiguranju od autoodgovornosti pri čemu iznos „najniže sume osiguranja" iznosi 1.000.000,00 dinara), uvažavajući i osnovna načela obligacionih odnosa prema kojima su ugovorne strane slobodne da svoje odnose uređuju saglasnim izjavama volja o svim bitnim i sporednim elementima ugovora (član 10. Zakona o obligacionim odnosima), i to u okviru ustava i prinudnih propisa, to su, u konkretnom, ugovorne strane, tuženi sa jedne strane i osigurano lice (štetnik iz navedene saobraćajne nezgode) osiguranu sumu mogli ugovoriti i u većem iznosu od najnižeg iznosa određenog Odlukom o najnižem iznosu osigurane sume, naravno uz plaćanje i odgovarajuće premije osiguranja. Na taj način bi ugovorena suma osiguranja bila ona maksimalna suma do koje osiguravač može isplatiti oštećenima sve štete iz jednog osiguranog slučaja. Pa pošto pred prvostepenim sudom nije proveden dokaz čitanjem ugovora o osiguranju, odnosno polise osiguranja iz kojih bi bio vidljiv tačan iznos osigurane sume, odnosno najviši iznos do kog bi tuženi mogao snositi obavezu plaćanja naknade štete (pri čemu je ostalo neutvrđeno da je to upravo iznos određen navedenom odlukom od 1.000.000,00 dinara), te imajući u vidu i da je pred prvostepenim sudom nesporno utvrđena činjenica da je tuženi tužiteljici na ime rente isplatio iznos veći od protuvrijednosti iznosa od 1.000.000,00 dinara, odnosno 142.857,00 KM, tužiteljica s pravom ukazuje na to da drugostepeno žalbeno vijeće, bez prethodnog uvida u spomenute isprave/dokaze, nije moglo samo na temelju Odluke o određivanju najnižih osiguranih iznosa izvesti zaključak da je najviša osigurana suma koja je obavezivala tuženog na isplatu rente ona koja je navedena u navedenoj odluci, dakle, ne i ona koja je navedena u ugovoru, odnosno polisi osiguranja.

S obzirom na to da je tuženi taj koji je postavio protivtužbeni zahtjev usmjeren na utvrđivanje iscrpljenosti osigurane sume, na njemu je, kao zainteresiranoj stranci za uspjeh u ovom postupku, sukladno odredbi člana 7. stav (1) i člana 246. stav (1) Zakona o parničnom postupku, bila obaveza/dužnost/pravo da iznese sve činjenice na kojima je zasnovao svoj zahtjev i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice. Osim navedenog, reviziono vijeće je ocijenilo da je prilikom odlučivanja o protivtužbi tuženog (o utvrđivanju iscrpljenosti osigurane sume) bilo neophodno prethodno pred prvostepenim

sudom izvesti i druge dokaze (a što tuženi nije učinio) u odnosu na određene relevantne činjenice koje su postojale kao takve u momentu nastanka štetnog događaja. Osim primarnog utvrđenja/dokazivanja iznosa ugovorene, a supsidijarno, propisom određene visine sume osiguranja, trebalo je utvrditi i koji je broj oštećenih lica u tom štetnom događaju, koje su vrste šteta koje je svaki od njih (oštećenih) pretrpio, te koje su ukupne vrijednosti/visine tih šteta, a koje su se imale/morale utvrditi prema kriterijima, mjerilima i cijenama na dan štetnog događaja, u koju ukupnu štetu se ima uključiti/uračunati i renta, i to u svom kapitaliziranom iznosu buduće rente (na što je opravdano ukazao i sam tuženi u svojoj žalbi izjavljenoj protiv prvostepene presude). Ukoliko ukupan iznos štete utvrđen na već opisani način ne bi prelazio limit osigurane sume, tada bi organizacija osiguranja bila obavezna oštećenima u potpunosti nadoknaditi štetu i kad visina štete, prema cijenama, odnosno kriterijima u vrijeme donošenja sudske odluke, prelazi iznos osigurane sume. S druge strane, kada bi iznos štete utvrđen na već opisani način bio veći od osigurane sume, tada bi organizacija osiguranja bila dužna da nadoknadi dio štete prema srazmjeri između osigurane sume i tako utvrđenog iznosa štete.

Zbog svih navedenih razloga, s obzirom na prirodu učinjene povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava žalbenog vijeća ovog suda, reviziju tužiteljice valjalo je uvažiti kao osnovanu i Presudu drugostepenog suda broj 96 0 P 149078 24 Gž od 19. februara 2025. godine preinačiti tako što se žalba tuženog odbija kao neosnovana i Presuda Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 P 149078 22 P od 30. maja 2023. godine potvrđuje u st. I i II izreke.

Presuda broj 96 0 Rs 144325 24 Rsž od 29. aprila 2025. godine - povreda prava iz radnog odnosa (ugovor o obavljanju privremenih i povremenih poslova, ugovor o obavljanju posebnih poslova)

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 Rs 144325 22 Rs od 23. aprila 2024. godine tuženi Brčko distrikt Bosne i Hercegovine obavezan je da tužitelju B.B., na ime razlike plate za period od 1. decembra 2018. godine do 30. novembra 2021. godine, isplati ukupan novčani iznos od 15.863,07 KM, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom, kao i da uplati u korist tužitelja pripadajuće doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje na radno mjesto viši stručni saradnik za ostala plaćanja, platni razred VII3, za period počev od 1. decembra 2018. godine do 30. novembra 2021. godine. Višak tužbenog zahtjeva tužitelja koji se odnosi na uplatu doprinosa za zdravstveno osiguranje na dosuđene iznose plata je odbio (stav I). Stavom II izreke presude prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev tužitelja kojim je tražio da se utvrdi da je tužitelj neprekidnim radom kod tuženog u periodu dužem od dvije godine zasnovao radni odnos u Direkciji za finansije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine na radnom mjestu viši stručni saradnik za ostala plaćanja, platni razred VII3, i da se obaveže tuženi da sa tužiteljem zaključi ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Stavom III izreke presude sud je odbio tužbeni zahtjev tužitelja kojim je tražio da se utvrdi da je tuženi diskriminirao i povrijedio pravo na jednako postupanje prema tužitelju na osnovu nejednakog tretmana tužitelja sa ostalim licima sa kojima je Direkcija za finansije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kao organ tuženog, u 2022. godini zaključila ugovore o obavljanju posebnih poslova, a tužitelju navedeni organ tuženog nije ponudio da zaključi ugovor o obavljanju posebnih poslova.

Prvostepenu presudu tužitelj je pobijao u odbijajućem dijelu stava I izreke pobijane presude (dijelu kojim je odbijen zahtjev za uplatu doprinosa za zdravstveno osiguranje), te u st. II, III i IV izreke pobijane presude.

Tuženi Brčko distrikt Bosne i Hercegovine blagovremeno izjavljenom žalbom pobijao je

prvostepenu presudu u dijelu stava I kojim je obavezan da tužitelju na ime razlike plata isplati novčani iznos od 15.863,07 KM, kao i da u korist tužitelja uplati pripadajuće doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje, te u stavu IV izreke pobijane presude (u odluci o troškovima).

Odluka

Žalba tužitelja

Tužitelj je paušalno osporavao pravilnost i zakonitost prvostepene presude u dijelu stava I izreke, a pobijajući prvostepenu presudu u stavu II izreke, neopravdano je ukazivao na to da je obrazloženje prvostepene presude nepravilno i kontradiktorno. Naime, prema ocjeni ovog vijeća, prvostepeni sud je pravilno utvrdio da je tužitelj u vremenskom periodu od oktobra 2015. godine do novembra 2021. godine, na osnovu Ugovora o posebnim poslovima, kao i Ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova, obavljao poslove koji prema svojoj prirodi nisu povremeni, a ni privremeni, nego su takvi poslovi koji su zahtijevali stalni radni angažman s obzirom na to da se radi o poslovima i zadacima radnog mjesta predviđenim za obavljanje u organu javne uprave i sistematizovanim Organizacionim planom Direkcije za finansije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, a koji se odnose na radno mjesto viši stručni saradnik za ostala plaćanja. Međutim, iako su nesporne utvrđene nepravilnosti prilikom izvršavanja navedenih ugovora, nema mjesta za žalbenu tvrdnju tužitelja „o prerastanju dvogodišnjeg neprekidnog radnog staža u radni odnos na neodređeno“, jer odredbom člana 46.a) Zakona o državnoj službi u organima javne uprave takva zakonska mogućnost nije predviđena, što opravdava činjenica da se sa tim licima ne zasniva radni, nego isključivo ugovorni odnos, i to za obavljanje one vrste poslova za koje nisu predviđena radna mjesta. U ovom slučaju tuženi nije sa tužiteljem zasnovao radni odnos na određeno ili na neodređeno vrijeme svojom odlukom o izboru na osnovu javno raspisanog konkursa, te zakonom provedene procedure izbora službenika, odnosno namještenika, nego je izbor tužitelja izvršen prostim zaključenjem ugovora o povremenim i privremenim poslovima, a nakon stečenog radnog iskustva kao pripravnika.

Kada pobija pravilnost i zakonitost prvostepene presude sadržane u dijelu III izreke, tužitelj tvrdi da je prvostepeni sud povrijedio odredbu člana 3. Zakona o parničnom postupku „kada o zahtjevu tužitelja nije raspravio u granicama tužbenog zahtjeva“, da nije pravilno primijenio odredbe čl. 2. stav (1), 3. i 15. Zakona o zabrani diskriminacije koje propisuju određene specifičnosti tih postupaka, te da je, uzimajući u obzir izjave svjedoka i zakonskog zastupnika umješača na strani tužitelja, „jasno da je tužitelj učinio vjerovatnom diskriminaciju i da je tada na tuženom bio teret dokazivanja da do diskriminacije nije došlo“. Suprotno žalbenom prigovoru tužitelja, prvostepeni sud u konkretnom slučaju pravilno je interpretirao i primijenio odredbu člana 2. stav (1) i člana 15. stav (1) Zakona o zabrani diskriminacije kada je odbio tužbeni zahtjev tužitelja u tom dijelu, smatrajući da tužitelj nije učinio vjerovatnim da je do diskriminacije došlo u skladu sa tim odredbama, odnosno da je tužitelj po nekom od osnova bio različito tretiran od ostalih (ukupno 26 lica sa kojima su zaključeni „novi“ ugovori o obavljanju posebnih poslova a koji su se nalazili u istoj ili sličnoj situaciji).

Žalba tuženog

Ovaj sud ocjenjuje da navodi kojima tuženi u svojoj žalbi osporava pravilnost ocjene izvedenih dokaza, u biti, predstavljaju prigovore činjenične prirode, kojima iznosi svoju stranačku ocjenu izvedenih dokaza (da je prvostepeni sud pogrešno utvrdio da je tužitelj obavljao poslove radnog mjesta viši stručni saradnik za ostala plaćanja), koja je različita od sudske ocjene dokaza (prvostepeni sud je zaključio da je tužitelj u spornom periodu obavljao poslove koje prema Organizacionom planu Direkcije za finansije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine obavlja viši stručni saradnik za ostala plaćanja).

Suprotno žalbenoj tvrdnji tuženog, svjedok S.B. u svom iskazu datom pred prvostepenim sudom „potvrdio je da je tužitelj u tom vremenu obavljao sve poslove koji su predviđeni sistematizacijom radnih mjesta a koji se odnose na poslove i zadatke radnog mjesta viši stručni saradnik za ostala plaćanja“, zatim, svjedok T.P. u svom iskazu „potvrdio je da je tužitelj obavljao sve poslove i radne zadatke radnog mjesta viši stručni saradnik za ostala plaćanja a koja su propisana u Organizacionom planu Direkcije za finansije Brčko distrikta BiH, tj. aktom o sistematizaciji radnih mjesta ovog državnog organa“, pri čemu je ovaj svjedok dodatno pred sudom jasno i decidirano pobrojao na što se ti poslovi konkretno odnose. Također, svjedok V.S. je u svom iskazu naveo da je „tužitelj preuzeo dio poslova koji se odnose na poslove koji odgovaraju opisu poslova višeg stručnog saradnika za ostala plaćanja koja su propisana u Organizacionom planu Direkcije za finansije Brčko distrikta BiH (...), jer je nakon tužitelja navedene poslove, prema internoj raspodjeli, počeo obavljati on“. Iskaze svjedoka A.I. i A.Z. prvostepeni sud nije prihvatio u dijelu u kom su tvrdile da tužitelj nije obavljao poslove sistematizovanog radnog mjesta, jer nijedan od svjedoka nije mogao kazati sudu koje je to poslove obavljao tužitelj iz ugovora o posebnim poslovima. Tako opisani radni zadatak nije onaj koji je predviđen za obavljanje Ugovorom o posebnim poslovima (čak i da ga je tužitelj obavljao) pored svih onih predviđenih za radno mjesto viši stručni saradnik za ostala plaćanja. Zbog toga, istaknuta tvrdnja tuženog nije utjecala na pravilnost zaključka prvostepenog suda o tome koju vrstu poslova je obavljao tužitelj.

Dalje, pri utvrđenom činjeničnom stanju da je tužitelj obavljao poslove koji su opisani za sistematizovano radno mjesto viši stručni saradnik za ostala plaćanja prema Organizacionom planu Direkcije za finansije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, prvostepeni sud je pravilno zaključio da mu pripada pravo na jednaku zaradu kao i licu koje bi obavljalo iste poslove prema sistematizaciji tog radnog mjesta. U konačnom sud mu je dosudio ukupan novčani iznos od 15.863,07 KM utvrđen provedenim vještačenjem vještaka ekonomske struke, čijem nalazu i mišljenju parnične stranke nisu prigovarale, kao „razliku između isplaćene naknade po osnovu ugovora o obavljanju posebnih poslova i plate predviđene za to radno mjesto“.

Žalbena tvrdnja tuženog da se radnik na radno mjesto bira „propisanom konkursnom procedurom, a ne ugovorom o posebnim poslovima“ bila je razlog da se odbije kao neosnovan zahtjev tužitelja da se utvrdi da je on svojim obavljenim neprekidnim radom zasnovao radni odnos u Direkciji za finansije, te da se obaveže tuženi da sa tužiteljem zaključi ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

Pošto nisu osnovani žalbeni razlozi zbog kojih tužitelj i tuženi pobijaju prvostepenu presudu, valjalo je žalbe tužitelja i tuženog odbiti kao neosnovane i prvostepenu presudu potvrditi.

Presuda broj 96 0 U 146250 25 Už 2 od 30. maja 2025. godine

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 U 146250 24 U 2 od 18. septembra 2024. godine uvažena je tužba tužitelja, te je poništeno Rješenje Kancelarije gradonačelnika Brčko distrikta BiH - Apelacione komisije broj UP-II-36-000019/22, broj akta: 01.7-0222MS-002/22 od 10. marta 2022. godine u cijelosti i Rješenje Kancelarije gradonačelnika Brčko distrikta BiH - Inspektorata, sanitarnog inspektora, broj UP-I-36-000223/22 od 1. februara 2022. godine u stavu 1. izreke (u ostalom dijelu ovo rješenje je ostalo neizmijenjeno). Ovom presudom je riješena upravna stvar tako da je N.T. stavljen pod zdravstveni nadzor i da mu je naložena izolacija u trajanju od minimalno 10 dana, počevši od 15. januara 2021. godine od 11 sati, a završetak zdravstvenog nadzora i izolacije je određen na osnovu dostavljenog obrasca-nalaza nadležnog ljekara (stav I). Tužena je obavezana da tužitelju,

na ime troškova upravnog postupka i upravnog spora, isplati iznos od 2.365,60 KM u roku od 30 dana od dana prijema prepisa presude (stav II).

Navedenu presudu žalbom je pobijala tužena zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava, predlažući da ovaj sud žalbu uvaži i prvostepenu presudu preinači tako što će obustaviti postupak po tužbi tužioca, ili ukinuti presudu i vratiti sudu na ponovni postupak.

Predmet ove upravne stvari je stavljanje pod zdravstveni nadzor i nalaganje da se izoluje tužilac zbog okolnosti da je test na Covid-19 pokazao pozitivan rezultat.

Odluka

Prema ocjeni Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, tužena u žalbi osnovano ukazuje na to da presuda prvostepenog suda nije pravilna i zasnovana na zakonu.

Prije svega, treba istaći da je odredbom člana 25. Zakona o upravnim sporovima propisano da, ako nadležni organ za vrijeme sudskog postupka donese upravni akt kojim se mijenja ili stavlja van snage upravni akt protiv koga je pokrenut upravni spor, te ako u slučaju iz člana 19. ovog zakona naknadno donese upravni akt, taj organ je dužan, pored tužioca, istovremeno pismeno obavijestiti i sud pred kojim je pokrenut spor s tim da sudu treba da dostavi i novi upravni akt. U tom slučaju sud će pozvati tužioca da u roku od 15 dana pismeno izjavi da li je naknadno donesenim upravnim aktom zadovoljan, ili ostaje pri tužbi i u kom obimu, odnosno da li tužbu proširuje i na novi upravni akt, te upozoriti ga na posljedice propuštanja tog roka (stav 1), da će, ako tužilac izjavi da je naknadno donesenim upravnim aktom zadovoljan, ili ako ne da izjavu u roku iz stava (1) ovog člana, sud donijeti rješenje o obustavljanju postupka (stav 2) i da će, ako tužilac izjavi da novim upravnim aktom nije zadovoljan, sud nastaviti postupak (stav 3). Stoga, budući da od tužioca, u skladu sa zakonom, nije tražio pisano izjašnjenje uz upozorenje (prvostepeni sud je, prema podacima spisa ovog predmeta, aktom od 1. jula 2024. godine punomoćniku tužioca samo dostavio podnesak tužene od 20. juna 2024. godine kojim je sud obavijestila o donošenju akta i u njegovom prilogu dostavila rješenje tužene od 14. juna 2024. godine), prvostepeni sud, suprotno navodima žalbe tužene, nije ni imao mogućnost da donese odluku kojom upravnosudski postupak obustavlja. Nepostupanje prvostepenog suda shodno citiranoj odredbi člana 25. Zakona o upravnim sporovima u konkretnom slučaju, prema ocjeni ovog suda, nije utjecalo na pravilnost i zakonitost prvostepene presude, budući da se tužilac posredno, pokretanjem upravnog spora radi poništenja rješenja tužene od 14. juna 2024. godine, izjasnio da nije zadovoljan naknadno donesenim upravnim aktom (naknadnom izmjenom, odnosno djelimičnim proglašavanjem ništavim prvostepenog upravnog akta čije poništenje je tražio u ovom sporu). Tužilac je to učinio i isticanjem zahtjeva da sud tu upravnu stvar riješi tako da mjere izolacije i zdravstvenog nadzora odredi počev od 15. januara 2021. godine, i to od 11 sati, kako je to pravilno rezonovao i prvostepeni sud. S druge strane, radi pravilnog sagledavanja te procesne situacije, treba istaći i da okolnost što je Rješenjem ovog suda broj 96 0 U 146250 23 Už od 30. januara 2024. godine prvostepenom sudu naloženo da navedenu upravnu stvar riješi u sporu pune jurisdikcije (održi raspravu i sam utvrdi činjenično stanje i na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja riješi upravnu stvar presudom, odnosno rješenjem) ne derogira obavezu prvostepenog suda da postupi shodno odredbi člana 25. Zakona o upravnim sporovima, niti uskraćuje mogućnost da, uz kumulativno ispunjenje uslova propisanih zakonom, donese odluku o obustavi upravnosudskog postupka.

Dalje, u žalbi tužena s pravom navodi da odluka prvostepenog suda o troškovima postupka nije pravilna i da nije zasnovana na zakonu, i to u dijelu koji se tiče troškova upravnog postupka koji je prethodio ovom sporu. Njena nepravilnost

se, prije svega, ogleda u tome što je prvostepeni sud, ako je već u postupku meritornog rješavanja konkretne upravne stvari zaključio da je nužno tužiocu dosuditi troškove upravnog postupka, morao izrekom svoje presude prvostepeni upravni akt poništiti i u tački 4. dispozitiva koja sadrži odluku o troškovima upravnog postupka koji je prethodio ovom upravnom sporu (odluku kojom je odbijen zahtjev tužioca za naknadu troškova upravnog postupka kao neosnovan), te stoga što se o troškovima upravnog postupka koji se tiču pravnog zastupanja, za razliku od troškova upravnosudskog postupka (kada se shodno primjenjuju pravila determinisana Zakonom o parničnom postupku) ne odlučuje (samo) na osnovu toga da li je ili nije stranka uspjela sa svojim zahtjevom, već saglasno odredbi člana 99. stav (3) Zakona o upravnom postupku. Pri ocjeni nužnosti i opravdanosti eventualne naknade stranci tih troškova uzimaju se u obzir i okolnosti koje se tiču načina pokretanja upravnog postupka i njegov karakter (učešće više stranaka), način postupanja nadležnih organa prilikom rješavanja određene upravne stvari, pravna priroda upravne stvari koja se rješava (složenost činjeničnih i pravnih pitanja o kojima se raspravlja), kao i okolnosti koje se tiču same stranke - da neposredno (direktno) adekvatno učestvuje i zaštiti svoja prava u upravnom postupku. Prvostepeni sud, donoseći u tom dijelu odluku o troškovima postupka sadržanu u stavu drugom izreke pobijane presude, na taj način nije postupio.

Konačno, prema mišljenju ovog suda, tužena u žalbi osnovano ukazuje na to da su nadležni upravni organi navedenu upravnu stvar riješili u skladu sa uputama ovog suda iz presude od 26. novembra 2021. godine, odnosno saglasno materijalnopravnim i procesnopravnim normama koje regulišu ovu upravnu materiju. Posljedica toga je donošenje odluke (presude) kojom se tužba tužioca ima odbiti kao neosnovana.

Naime, konačnim rješenjem prvostepenog upravnog organa od 17. maja 2024. godine djelimično je proglašen ništavim prvostepeni upravni akt (rješenje od 1. februara 2022. godine), i to „dio tačke 1. dispozitiva rješenja kojim se nalaže izolacija za 14. januar 2021. godine. U ostalom dijelu rješenje ostaje nepromijenjeno“, čime je ostala na snazi odluka prvostepenog upravnog organa sadržana u prvostepenom upravnom aktu da je tužilac bio stavljen pod zdravstveni nadzor i da mu je bila naložena izolacija u trajanju od minimalno 10 dana, počevši od 15. januara 2021. godine, dakle, upravo od dana kada je i sam tužilac potvrdio (a to slijedi i iz ostalih dokaza koji se nalaze u spisu predmeta) da mu je prvostepeni upravni organ (sanitarni inspektor Kancelarije gradonačelnika - Inspektorat Brčko distrikta Bosne i Hercegovine) usmeno naložio stavljanje pod zdravstveni nadzor i u izolaciju u skladu sa odredbom člana 199. Zakona o upravnom postupku (donoseći usmeno rješenje). Pri tome, polazeći od sadržaja odredbe člana 60. stav (1) tačka n) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i naredbe gradonačelnika od 16. novembra 2020. godine, koji predstavljaju materijalnopravni osnov za postupanje u ovoj upravnoj stvari i donošenje prvostepenog upravnog akta od prvostepenog upravnog organa, a imajući u vidu i odredbe čl. 84. i 85. Zakona o upravnom postupku, dužina trajanja mjere izolacije i zdravstvenog nadzora licima oboljelim od korona-virusa određuje se u danima, a ne i u satima, kako to tužilac u ovom upravnom sporu zahtijeva. Dakle, opšta pravila upravnog postupka jasno propisuju da se rokovi određuju na dane, mjesece i godine, da za preduzimanje pojedinih radnji u postupku mogu biti određeni rokovi i da ih određuje, ako rokovi nisu određeni zakonom ili drugim propisom, s obzirom na okolnosti slučaja, službeno lice koje vodi postupak, a naredba gradonačelnika od 16. novembra 2020. godine decidirano uređuje da se licu oboljelom od zarazne bolesti izazvane korona-virusom (COVID -19) dužina trajanja mjere izolacije i zdravstvenog nadzora utvrđuje u trajanju od najmanje 10 dana (član 3) i da je početak trajanja te mjere datum testiranja (uzimanja uzorka), odnosno datum posljednjeg kontakta s licem oboljelim od zarazne bolesti izazvane korona-virusom, ili licem koje je bilo

izloženo zaraznoj bolesti na takav način da je postojala mogućnost da se zarazi (član 4. stav 1). Iz toga slijedi jasan zaključak da je početak trajanja izrečene mjere izolacije i zdravstvenog nadzora, polazeći od činjenica utvrđenih tokom prvostepenog upravnosudskog postupka, a imajući u vidu i rješenje prvostepenog upravnog organa od 17. maja 2024. godine, nadležni upravni organ (sanitarni inspektor) tužiocu, u svemu saglasno materijalnopravnom propisu koji uređuje tu materiju i opštim pravilima upravnog postupka u Distriktu, odredio počevši od 15. januara 2021. godine, bez obaveze da taj rok posebno određuje izražavajući i sat (čas) njegovog početka, kako to sa pravom tužena ističe u žalbi.

Na kraju, treba reći i da je odluka nadležnih upravnih organa kojom je odbijen zahtjev za naknadu troškova upravnog postupka (tačka 4. dispozitiva prvostepenog upravnog akta) koji se tiču pravnog zastupanja stranke (sada tužioca) u svemu pravilna i zakonita, odnosno zasnovana na ispravnom zaključku da ti troškovi postupka nisu bili nužni i opravdani, shodno odredbi člana 99. Zakona o upravnim sporovima (strana 3. obrazloženja prvostepenog upravnog akta i strana 4. obrazloženja konačnog upravnog akta). Na to ukazuje pravna priroda te upravne stvari (ne radi se o složenoj upravnoj stvari, nadležni organi su dobili jasne upute suda za postupanje) a posebno okolnosti koje se tiču same stranke- da neposredno (direktno) adekvatno učestvuje i zaštiti svoja prava u upravnom postupku. Naime, stranka u upravnom postupku koji je prethodio ovom sporu, osim toga što je „potpuno poslovno sposobna i što joj je jasno pravno zastupanje i obaveze koje se odnose na predmet upravnog postupka“, kako je to zaključio prvostepeni upravni organ, ujedno je i diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom, odnosno sudija Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u vrijeme dok je vođen upravni postupak) sa dugogodišnjim iskustvom u radu zbog čega je apsolutno sposoban da neposredno (direktno) adekvatno učestvuje i zaštiti svoja prava u upravnom postupku.

Slijedeći izloženo, žalbu tužene valjalo je usvojiti, prvostepenu presudu preinačiti i tužbu tužioca odbiti kao neosnovanu.

Iako, u pravilu, odbijanje tužbe u upravnom sporu povlači i odbijanje zahtjeva tužitelja za naknadu troškova upravnosudskog postupka, u konkretnom slučaju pravilnom primjenom odredbe člana 130. stav (2) u vezi sa odredbama čl. 120. i 121. Zakona o parničnom postupku i odredbom člana 32. Zakona o upravnim sporovima, prema ocjeni ovog suda, tužitelj ima pravo na naknadu troškova upravnosudskog postupka sve do 3. jula 2024. godine, odnosno do momenta kada mu je sud aktom od 1. jula 2024. godine dostavio podnesak tužene od 20. juna 2024. godine kojim je tužena obavijestila sud o donošenju i u njegovom prilogu dostavila svoje rješenje od 14. jula 2024. godine. Donošenjem tog rješenja nastupila je konačnost rješenja prvostepenog upravnog organa od 17. maja 2024. godine), jer je sve do tog momenta tužba tužioca bila osnovana (tada je u ovom sporu tužitelj obaviješten da je postalo konačno rješenje kojim je djelimično proglašen ništavim prvostepeni upravni akt, odnosno izmijenjen je tako da trajanje navedenih mjera tužiocu počinje od 15. januara 2021. godine). Tužiteljev zahtjev, opredijeljen na usmenoj raspravi pred prvostepenim sudom za naknadu troškova upravnosudskog postupka koji su nastali nakon tog momenta, odbijen je kod toga da su se vođenje upravnosudskog spora i traženje da sud usvoji tužbu, i pored izmjene osporenog upravnog akta, u potpunosti pokazali kao neosnovani.

Presuda broj 96 0 K 107336 25 Kž 2 od 4. jula 2025. godine – izmjena optužbe, *reformatio in peius*

Činjenice i žalbeni navodi

Optužnicom Tužilaštva Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj T18 0 KTPO 0010999 17 od 16. novembra 2017. godine, koja je izmijenjena podneskom od 25. aprila 2019. godine, optuženom J.I. stavljeno je na teret da je počinio produženo krivično djelo poreska utaja

iz člana 267. stav (2) u vezi sa stavom (1) i članom 55. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 107336 18 K od 28. decembra 2020. godine optuženi J.I. proglašen je krivim zbog produženog krivičnog djela poreska utaja iz člana 267. stav (2) u vezi sa stavom (1) i članom 55. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina. Istom presudom optuženi je obavezan da na ime imovinskopravnog zahtjeva, kao i zahtjeva za naknadu štete isplati oštećenom Brčko distriktu Bosne i Hercegovine iznos od 318.310,84 KM u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti presude pod prijetnjom prinudnog izvršenja, te da plati troškove krivičnog postupka u iznosu od 697,50 KM i paušal za rad suda u iznosu od 200,00 KM, sve u roku od 15 dana po pravosnažnosti presude pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Rješenjem Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 107336 21 Kž od 23. septembra 2021. godine uvažena je žalba branioca optuženog J.I., pa je Presuda Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 107336 18 K od 28. decembra 2020. godine ukinuta i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje. Razlog ukidanja jeste postojanje okolnosti koje izazivaju razumnu sumnju da postupajući sudija nije bio nepristrasan. Naime, postupajući sudija nakon što je razmatrao sporazum o priznanju krivice koji mu je dostavljen na glavnom pretresu, te nakon što se upoznao sa priznanjem optuženog i drugim činjenicama koje se utvrđuju prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivice nije mogao nastaviti suđenje u navedenom predmetu, već je morao biti izuzet.

Nakon ponovnog suđenja, tokom kojeg je tužilac izmijenio optužnicu podneskom od 11. juna 2024. godine, Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je Presudom broj 96 0 K 107336 23 K 2 od 1. avgusta 2024. godine optuženog J.I. oslobodio optužbe da je počinio produženo krivično djelo poreska utaja iz člana 267. stav (2) u vezi sa stavom (1) i članom 55. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine na osnovu člana 284. stav (1) tačka c) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, primjenjujući načelo *in dubio pro reo*. Oštećeni Brčko distrikt Bosne i Hercegovine sa imovinskopravnim zahtjevom upućen je na parnični postupak, a optuženi je oslobođen obaveze plaćanja troškova krivičnog postupka i odlučeno je da oni padaju na teret budžetskih sredstava suda.

Protiv navedene presude žalbu je podnijelo Tužilaštvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Odluka

Razmatrajući i analizirajući žalbu i navode Tužilaštva Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, te materijalnu dokumentaciju u spisu, a naročito činjenicu koju je zanemario prvostepeni sud, da je u ovom krivičnom postupku presuda protiv optuženog po žalbi branioca ukinuta Rješenjem ovog suda broj 96 0 K 107336 21 Kž od 23. septembra 2021. godine i da je predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje, prvostepeni sud je bio obavezan da vodi računa o načelu zabrane *reformatio in peius* iz člana 307. Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koje glasi: „Ako je podnesena žalba samo u korist optuženog, presuda se ne smije izmijeniti na njegovu štetu." Naime, tužilac je 11. juna 2024. godine podnio sudu izmijenjenu optužnicu koja je izmijenjena na glavnom pretresu održanom 29. jula 2024. godine. Sadržina navedene izmjene se sastoji u tome da je tužilac, mijenjajući optužnicu u radnjama izvršenja krivičnog djela za koje se teretio optuženi potvrđenom optužnicom, dodao subjektivne elemente svijesti i htijenja optuženog za izvršenje navedenog krivičnog djela, što čini umišljajno izvršenje navedenog krivičnog djela kao psihički odnos optuženog prema izvršenom krivičnom djelu, budući da se krivično djelo poreska utaja može izvršiti samo sa direktnim umišljajem. Navedeni elementi nisu bili sadržani u potvrđenoj optužnici,

nego je tužilac inkorporirao tu subjektivnu komponentu navedenog krivičnog djela izmijenjenom optužnicom od 11. juna 2024. godine. Dakle, do tog momenta radnje izvršenja krivičnog djela onako kako su bile opisane u potvrđenoj optužnici, uslijed nedostatka obavezne subjektivne komponente krivičnog djela, to jest umišljaja, nisu predstavljale krivično djelo, pa bi pri takvom stanju stvari bilo nužno donijeti presudu kojom se optuženi oslobađa optužbe na osnovu člana 284. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Međutim, prvostepeni sud, kao što i proizlazi iz obrazloženja, prihvatio je navedenu izmjenu optužnice u pogledu subjektivnih elemenata krivičnog djela za koje je optuženi proglašen krivim, a potom, nakon ocjene dokaza, optuženog oslobodio optužbe na osnovu člana 284. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, jer nije dokazano da je počinio navedeno krivično djelo.

S tim u vezi, ni za ovaj sud nije bilo upitno da tužilac, u skladu sa odredbom člana 275. Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (izmjena optužbe), ako ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju na to da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici, može da izmijeni optužnicu na glavnom pretresu, odnosno tužilac ima pravo da tokom glavnog pretresa disponira optužnim aktom u skladu sa ocjenom izvedenih dokaza. Međutim, već spominjana odredba člana 307. Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine propisuje da, ako je žalba podnesena samo u korist optuženog, presuda se ne smije izmijeniti na njegovu štetu. To je situacija kao u konkretnom slučaju, prvobitna presuda je ukinuta i predmet upućen na ponovno suđenje isključivo zbog uvažavanja žalbe branioca optuženog, jer protiv prvostepene odluke žalbu nije podnosio tužilac. Iz navedene odredbe jasno proizlazi da se zabrana *reformatio in peius* iz člana 307. Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine odnosi na dopuštanje da se uzmu u obzir izvršene izmjene koje prilikom donošenja presude idu na štetu optuženog, ali ne i na izmjene optužnog akta. Naime, pravo tužioca da disponira optužnim aktom ne znači istovremeno obavezu suda da tu izmjenu optužnice prihvati, nego da vodi računa o tome u skladu sa pravilom iz člana 307. Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. S obzirom na to da je prvostepeni sud propustio da postupi na navedeni način, posljedica prihvatanja navedene izmjene optužnice bila je povreda Krivičnog zakona na štetu optuženog iz člana 298. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, to jest da li je djelo za koje se optužuje optuženi krivično djelo, na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, u skladu sa članom 306. Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Zbog toga je donio presudu kojom se optuženi oslobađa optužbe na osnovu člana 284. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. U takvoj situaciji bilo je bespredmetno ispitivati žalbene navode istaknute u žalbi tužioca.

Novosti iz Odjela za sudbenu dokumentaciju i edukaciju VSTVBiH

Pripremile: Vera Bjelogrlić i Šeila Brković-Imamović, Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata VSTVBiH

Odjel za sudbenu dokumentaciju i edukaciju Ravnateljstva VSTVBiH

U ovom broju „Pravne hronike" bit će detaljnije predstavljen rad Panela za ujednačavanje sudbene prakse u 2025. i prvoj polovici 2026. godine, kao i aktivnosti za promoviranje transparentnosti rada pravosuđa Bosne i Hercegovine.

Rad Panela za ujednačavanje sudbene prakse

O novome konceptu rada ovoga mehanizma za ujednačavanje sudbene prakse pisano je i u prethodnim izdanjima časopisa. Podsjećamo čitatelje da je u 2024. godini testiran novi koncept rada, te ih obavještavamo da su se u 2025. godini intenzivirale aktivnosti za izradu normativnoga okvira za rad Panela sukladno novome konceptu.

S tim u svezi, predstavnici sudova najviše instance i VSTVBiH su se sastali 15. i 16. travnja 2025. godine i razmotrili prijedlog novih Pravila o radu Panela za ujednačavanje sudbene prakse. Ta nova Pravila već odražavaju i reguliraju taj novi koncept, koji se aktivno implementira tijekom 2025. i 2026. godine i koji je uveo decentraliziraniji i operativniji model. Naime, za razliku od prethodne prakse, kada su se sastanci Panela održavali povremeno i isključivo u prostorijama VSTVBiH, sada se sastanci organiziraju redovito, i to prema načelu rotacije u četiri suda najviše instance.

Godišnji ciklus počinje pripremnim sastankom u VSTVBiH, koji se održava početkom godine, obično u siječnju ili veljači, kako bi se dogovorilo o temama i kalendaru sastanaka. Nakon toga održavaju se najmanje tri sastanka tijekom godine, koji obuhvaćaju kazneno, građansko i upravno pravo. Nova Pravila potpisana su 15. srpnja 2025. godine, a objavljena su na web-stranici VSTVBiH, gdje se mogu preuzeti putem linka: Nova Pravila o radu Panela za ujednačavanje sudske prakse u BiH.

Usuglašena pravna shvaćanja su javno dostupna, što omogućava građanima i njihovim pravnim zastupnicima da se izravno pozivaju na njih pred sudovima. To bi trebalo omogućiti predvidljiviju primjenu zakona, pravnu sigurnost i jednakost pred sudovima diljem države.

Usuglašena pravna shvaćanja Panela iz građanske i upravne oblasti iz 2024. godine detaljnije su predstavljena u prethodnome

Slika 1: Potpisnici Pravila o radu Panela za ujednačavanje sudbene prakse

broju „Pravne hronike“. Ovdje kao nastavak informacije treba napomenuti da je početkom 2025. godine okončana realizacija zaključaka sastanaka panela iz građanske i kaznene oblasti održanih u listopadu i prosincu 2024. godine u Apelacijskome sudu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Sudu Bosne i Hercegovine. Također, treba napomenuti da su obrazložene zakonodavne inicijative Panela iz upravne oblasti dostavljene nadležnim ministarstvima pravde.

O radu Panela za ujednačavanje sudbene prakse u 2025. godini dogovoreno je na pripremnome sastanku održanome 21. veljače 2025. godine,

Slika 2: Sudionici drugoga pripremnoga sastanka Panela za ujednačavanje sudbene prakse

kada je razmatran raspored održavanja sastanaka prema načelu rotacije, te usvojen kalendar sastanaka Panela. Prema tome kalendaru, predviđeno je da se u 2025. godini održe četiri redovita sastanka. Također je definirano da će se u 2025. godini raspravljati o ukupno jedanaest tema, i to šest iz građanske, četiri iz kaznene i jedna iz upravne oblasti.

Naknadno se javila potreba da se održi još jedan sastanak Panela iz kaznene oblasti, te je na inicijativu VSTVBiH i usuglašavanjem predsjednika kaznenih odjela Panel sudova definirana tema „Pravna kvalifikacija i obilježja kaznenoga djela pranja novca". Ta tema je definirana prema preporukama izvješća MONEYVAL da „*bh. vlasti trebaju osigurati pravilno tumačenje i razumijevanje kaznenoga djela pranje novca među svim tijelima za provedbu zakona, tužiteljima i pravosuđem kako bi se otklonili identificirani nedostaci i povećala uporaba objektivnih činjeničnih okolnosti u dokazivanju kaznenoga djela pranje novca*".

predsjednici odjela najviših sudova i predstavnici VSTVBiH. Sastanak su pratili i predstavnici Delegacije Europske unije u BiH, koji su pozdravili suradnju u oblasti sistematiziranja, ujednačavanja i promicanja dostupnosti sudbene prakse u svrhu jačanja pravne sigurnosti i povjerenja građana u rad pravosuđa, kako je precizirano zajedničkim Protokolom o suradnji iz prosinca 2023. godine.

Dana 25. veljače 2026. godine održan je pripremni sastanak Panela za ujednačavanje sudbene prakse u svrhu dogovora o tomu koja će se pitanja razmotriti na sastancima Panela tijekom 2026. godine. Od četrnaest tema nominiranih za raspravljanje dogovoreno je da se na pet sastanaka razmotri osam tema, i to dvije iz kaznene, pet iz građanske i jedna iz upravne oblasti.

Slika 3: Sudionici trećega pripremnoga sastanka Panela za ujednačavanje sudbene prakse

Kao i prethodnoga puta, na sastanku su sudjelovali predsjednici sudova najviših instanci, Sudionici ovoga pripremnoga sastanka su još jednom izrazili zadovoljstvo zbog novoga koncepta rada Panela, ističući pri tomu rezultate koji su postignuti od njegova uvođenja. Na sastanku dopredsjednica VSTVBiH Sanela Gorušanović-Butigan je istaknula da

VSTVBiH ostaje ključni partner u radu Panela, pružajući tako sudovima potrebnu koordinaciju i profesionalnu potporu.

U nastavku su predstavljeni pravna shvaćanja i inicijative za izmjene zakona koji su usvojeni na sastancima Panela u 2025. i 2026. godini.

Na Panelu iz kaznene oblasti, održanom 12. i 13. svibnja 2025. godine u Vrhovnome sudu Federacije Bosne i Hercegovine, utvrđeno je da je potrebno izmijeniti zakonodavni okvir, te su usuglašene tri zakonodavne inicijative, i to:

- *da se izmijene odredbe kaznenih zakona u BiH kojima se definiraju oblici kriminalnoga udruživanja,*
- *da se, slijedeći to, izmijene odredbe u posebnim dijelovima tih zakona kojima su propisana kao posebna kaznena djela ili kao kvalificirani oblici određenih kaznenih djela, kaznena djela učinjena u sastavu određenoga oblika kriminalnoga udruživanja ili samo kriminalno udruživanje,*
- *da se zakonski definira pojam elektronskih/digitalnih dokaza i da se definira način izvedbe elektronskih/digitalnih dokaza, uključujući i način i opseg sudjelovanja ovlaštenih službenih osoba.*

Koncem listopada 2025. godine inicijative i njihova obrazloženja su upućeni nadležnim ministarstvima pravde.

Panel iz građanske oblasti, održan 7. listopada 2025. godine u Apelacijskom sudu Brčko distrikta, usuglasio se o tri pravna shvaćanja u svezi sa temama o kojima se prethodno raspravljalo na sastanku održanome 6. lipnja 2025. godine u Vrhovnome sudu Republike Srpske.

Prvo pravno pitanje o kojemu je postignuto usuglašavanje odnosi se na to radi Ii se o otklonjivome ili neotklonjivome nedostatku u situaciji kada je označeni tuženi umro prije podnošenja tužbe. Usuglašeno je pravno shvaćanje koje glasi:

„Smrt tuženoga prije podnošenja tužbe predstavlja procesni nedostatak koji se ne može otkloniti, te se tužba u takvome slučaju treba odbaciti, bez pozivanja tužitelja na uređenje tužbe.“

Drugo pravno pitanje odnosi se na elemente mjenice i pravnu valjanost mjenice. Usuglašeno je pravno shvaćanje koje glasi:

„Bjanko mjenica popunjava se sukladno međusobnom sporazumu povjeritelja i dužnika. Ako nema posebnoga sporazuma o popunjavanju mjenične isprave, imatelj mjenice dužan ju je popuniti sukladno uvjetima i rokovima otplate iz osnovnoga posla.

Teret dokazivanja da je mjenica zlouporabljena, odnosno popunjena protivno dogovoru uvijek je na mjeničnom dužniku, jer postoji zakonska pretpostavka da je osoba koja je nekome dala bjanko potpisanu mjenicu ovlastila tu osobu da popuni sve ostale mjenične elemente.

Okolnost da je tužitelj (imatelj mjenice) u bjanko mjenici pogrešno označio vrijeme dospjelosti mjenične obveze nema kao posljedicu ništetnost mjenice, nego ta okolnost može biti od utjecaja samo na pitanje zastarjelosti mjeničnopravnog zahtjeva.“

Treće pravno pitanje odnosi se na trasiranu i vlastitu mjenicu (valjanost vlastite mjenice izdane na blanketu trasirane mjenice). Usuglašeno je pravno shvaćanje koje glasi:

„Valjanu vlastitu mjenicu u pravnome i poslovnome prometu predstavlja mjenica izdana na odštampanome blanketu trasirane mjenice, koja sadrži sve elemente vlastite mjenice, pa i u situaciji kada bezuvjetni uput ‘platiti za ovu mjenicu’ nije zamijenjen bezuvjetnim obećanjem ‘platit ću’ ili ‘platit ćemo’, niti je oznaka ‘trasanta’ zamijenjena riječju ‘izdavatelj’.“

Pitanja o kojima se, također, raspravljalo na drugome sastanku Panela iz građanske oblasti, održanome 7. listopada 2025. godine u Apelacijskome sudu Brčko distrikta Bosne

i Hercegovine, jesu "Aktivna legitimacija nasljednika za raskid ugovora o doživotnome izdržavanju", „Odgovornost pravne osobe za nepravilan i nezakonit rad njezinoga organa (članak 172. Zakona o obveznim odnosima) i "Dopuštenost revizije u postupku određivanja naknade za ekspropriranu nekretninu" .

Kad je riječ o temi „Odgovornost pravne osobe za nepravilan i nezakonit rad njezinoga organa (članak 172. Zakona o obveznim odnosima)", usuglašeno je pravno shvaćanje koje glasi:

„Država (Bosna i Hercegovina, entiteti, kantoni, općine, Brčko distrikt Bosne i Hercegovine) odgovara za štetu koju je trećoj osobi nezakonitim i nepravilnim postupanjem pričinio njezin organ, pri čemu voljni element - namjera ili pristanak da se šteta nanese nije uvjet odgovornosti.

Odgovornost za štetu prema ovoj osnovi postoji ukoliko nezakonito i nepravilno postupanje predstavljaju dostatno ozbiljnu povredu.

Pri ocjeni je li povreda pravila dostatno ozbiljna uzimaju se u obzir: jasnoća i preciznost povrijeđenoga pravila, mjera diskrecijske slobode ostavljene nadležnim tijelima, je li povreda namjerna ili nije namjerna, je li pogreška u pravu ispričiva ili ne, te radi li se o očitom kršenju postojeće prakse.

Osim ocjene ozbiljnosti povrede, ocjenjuju se i njezine posljedice za oštećenoga, kako na njega ne bi bio stavljen nesrazmjeran i prekomjeran teret."

Izvanredni sastanak Panela iz kaznene oblasti održan je 1. prosinca 2025. godine u Sudu Bosne i Hercegovine, kada se nastavila rasprava o pitanjima zastare ovrhe izrečenih sporednih kazni, te pravne kvalifikacije i obilježja kaznenoga djela pranje novca u okviru preporuka MONEYVAL. Povodom prvoga pitanja usuglašena je inicijativa da se izmijene relevantne odredbe kaznenih zakona, koja je upućena nadležnim ministarstvima pravde u kolovozu 2026. godine. U svezi sa drugim pitanjem, naknadno su verificirani sljedeći zaključci (koje su usvojili i Panel sudovi) i koji su upućeni pravosudnoj zajednici:

Osuđujuća presuda za predikatno kazneno djelo nije neophodan uvjet za osuđujuću presudu za kazneno djelo pranje novca.

Postoji stjecaj između pranja novca i predikatnoga kaznenoga djela.

Postoji stjecaj između kvalificiranoga oblika kaznenoga djela pranje novca i predikatnoga kaznenoga djela.

U slučaju integriranih optužnica, sudbina kaznenog djela pranje novca prati sudbinu predikatnoga kaznenoga djela, uz rezervu kada u svezi sa predikatnim kaznenim djelom postoje okolnosti koje isključuju krivnju/kaznenu odgovornost.

Revidirati cenzus od 50.000,00 KM za definiranje velike vrijednosti.

O ostalim pitanjima i prijedlozima nastaviti analizu i razgovor.

Na sastanku Panela iz upravne oblasti, održanom 14. svibnja 2026. godine u Apelacijskome sudu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, aktualizirano je pitanje dopuštenosti zahtjeva za preispitivanje podnesenoga na rješenje o odgodi ovrhe konačnoga upravnoga akta. Zaključeno je da se ponovi ranija inicijativa za izmjene entitetskih zakona o upravnim sporovima prema nadležnim ministarstvima pravde, što je i učinjeno u kolovozu 2026. godine.

Na Panelu iz građanske oblasti, održanome 11. i 12. lipnja 2026. godine u Vrhovnome sudu Federacije Bosne i Hercegovine, raspravljano je o temama: „Primjena članka 948. Zakona o obveznim odnosima", „Naknada štete u situaciji kada je potpisan tzv. europski obrazac" i „Troškovi specijalizacije".

Zaključke ovoga sastanka je verificirao Panel sudova, a u tijeku je njihova realizacija.

Paneli održani tijekom 2025. i 2026. godine pokazali su da pravosudni sustav Bosne i Hercegovine nastoji uskladiti praksu i inicirati izmjene propisa na osnovi usuglašenih zakonodavnih inicijativa, ali da se i dalje suočava sa izazovima glede jedinstvenoga tumačenja zakona zbog drugačijih zakonskih rješenja. Zaključci za upućivanje zakonodavnih inicijativa nadležnim institucijama potvrđuju da je kontinuirani dijalog sudova i zakonodavnih tijela neophodan za promicanje pravnoga sustava i jačanje povjerenja javnosti u pravosuđe.

Sukladno Pravilima o radu Panela, pravna shvaćanja sa obrazloženjima, nakon što su ih verificirali sudovi-sudionici Panela, objavljena su na web-stranici Odjela za sudbenu dokumentaciju i edukaciju i dostupna su putem linka: Kategorije vijesti | pravosudje.ba.

Rezultati rada Panela za ujednačavanje sudbene prakse se svim korisnicima u pravosuđu i šire dostavljaju putem elektronskoga letka „Sudbena praksa i novousvojeni zakoni“, te stručnoj javnosti bliže predstavljaju putem ovoga časopisa.

Transparentnost

VSTVBiH je 27. veljače 2025. godine donijelo odluku da se mandat radne skupine za analizu i unapređenje, objavljivanje sudbenih i tužiteljskih odluka dopuni praćenjem primjene Smjernica VSTVBiH o objavljivanju sudbenih i tužiteljskih odluka, akata i informacija o predmetima. Ta radna skupina redovito analizira trendove u primjeni Smjernica i naknadno donesenoga Pravilnika Republike Srpske o objavljivanju sudbenih odluka.

Na sastanku radne skupine održanome 15. i 16. svibnja 2025. godine definirano je 18 korektivnih mjera koje je VSTVBiH razmotrilo i usvojilo na lipanjskoj sjednici iste godine, te ih je dostavio sudovima i tužiteljstvima da te mjere primijene. Godinu dana nakon toga, na sastanku radne skupine održanome 25. svibnja 2026. godine konstatirano je da su sudovi i tužiteljstva tijekom 2025. godine objavili veći broj priopćenja za javnost, sudbenih odluka i izvoda iz potvrđenih optužnica u odnosu na 2024. godinu. To generalno ukazuje na to da je značajno unaprijeđena transparentnost rada pravosudnih institucija.

Slika 4: Sastanak radne skupine za analizu i unapređenje, objavljivanje sudbenih i tužiteljskih odluka

Provedena je i usporedna analiza godišnjih izvješća pravosudnih institucija Bosne i Hercegovine u primjeni Smjernica VSTVBiH za objavljivanje sudbenih i tužiteljskih odluka, akata i informacija o predmetima i Pravilnika Republike Srpske za objavljivanje sudbenih odluka za 2024. i 2025. godinu.

Analiza je ukazala na to da su sudovi u 2025. godini u odnosu na 2024. godinu objavili 53% više priopćenja o predmetima koji su u tijeku, a tužiteljstva 53% više priopćenja o podignutim optužnicama. Broj objavljenih sudbenih odluka povećan je za 22%, a broj objavljenih izvoda iz optužnica povećan je čak za 70%.

U nastavku za čitaoce „Pravne hronike“ želimo istaknuti da je u suradnji sa svim sudovima u Bosni i Hercegovini u Centralnoj bazi sudbenih odluka objavljena i javno dostupna 31.651 sudbena odluka, a da je na Portalu sudbene prakse, kao specijaliziranome servisu za sudbenu praksu četiri suda najviše instance u Bosni i Hercegovini, objavljeno i javno dostupno 7.046 stavova s pratećim sudbenim odlukama.

Posebice ističemo aktivnosti koje VSTVBiH provodi u svrhu promidžbe i diseminacije informacija o sudbenoj praksi nacionalnih i internacionalnih sudova. Tako je u 2025. godini izrađeno i pravosudnoj, akademskoj i odvjetničkoj zajednici u Bosni i Hercegovini dostavljeno 29 izvješća sa 397 stavova sudbene prakse, a u 2026. godini izrađeno je i dostavljeno devet ovakvih izvješća sa 118 stavova domaće sudbene prakse. Uz izvješća se redovito priprema i dostavlja novija praksa Europskoga suda za ljudska prava. Dodatno tomu, putem Mape predmeta od javnoga interesa objavljeno je i javno dostupno 649 sažetaka iz pravomoćno okončanih predmeta ratnih zločina i 56 predmeta visoke korupcije.

Digitalna forenzika, umjetna inteligencija i kompjuterski kriminal u BiH: Intervju sa istražiteljem Sašom Petrovićem

Intervju uradila: Amina Hujdur, menadžerica za komunikacije i odnose sa javnošću AIRE centrovog Programa za Zapadni Balkan

Procesuiranje kompjuterskog kriminala u Bosni i Hercegovini još uvijek je opterećeno nizom pravnih i institucionalnih prepreka. Neusklađene nadležnosti i zakonski okvir, nerazrađen pravni tretman kriptovaluta i sve češće zloupotrebe umjetne inteligencije predstavljaju značajne izazove za pravosuđe.

O ovim pitanjima razgovarali smo sa **Sašom Petrovićem,** istražiteljem Federalne uprave policije i stručnjakom za kompjuterski kriminal i digitalnu forenziku, povodom stručnog skupa Koledža Suda BiH u Neumu. Skup je okupio sudije, saradnike i eksperte kako bi raspravljali o aktuelnim problemima i trendovima u oblasti krivičnog prava.

Bosna i Hercegovina je tek nedavno usvojila nacionalnu strategiju kibernetičke sigurnosti, posljednja u regionu. Iako predstavlja važan iskorak, zakoni i dalje nisu u potpunosti harmonizovani između državnog i entitetskih nivoa. Najviše izazova donose nove tehnologije, od kriptovaluta i enkripcije do upravljanja digitalnim dokazima, dok je međunarodna pravna saradnja u ovoj oblasti i dalje usporena komplikovanim procedurama.

Pitanje 1: Koje praznine u zakonodavstvu ili praksi trenutno najviše otežavaju procesuiranje kompjuterskog kriminala? Koje su razlike na entitetskom i državnom nivou, i gdje vidite prostor za unapređenje?

Saša Petrović: Kompjuterski kriminal je inkriminisan u entitetskim krivičnim zakonicima i Krivičnom zakonu Brčko distrikta. Konkretno, u Federaciji BiH, ova djela su regulisana u Glavi XXXII Krivičnog zakona – „Krivična djela protiv sistema elektronske obrade podataka“. Međutim, u Krivičnom zakoniku BiH ova djela nisu inkriminisana, te iz tog razloga Tužilaštvo BiH, Sud BiH i policijske agencije na državnom nivou nemaju nadležnost za postupanje, niti specijalizovane odjele i istražitelje koji bi se bavili ovim vidom

istraga. Ipak, postoje posebni slučajevi kada je kompjuterski kriminal povezan s drugim krivičnim djelima iz nadležnosti Tužilaštva BiH – u tim predmetima, na osnovu zakonskih odredbi, Tužilaštvo i Sud BiH mogu zasnovati nadležnost.

Trenutno zakonodavstvo, odnosno odredbe krivičnih zakona, usklađene su s Evropskom konvencijom o kompjuterskom kriminalu. Prema najnovijim izmjenama Krivičnog zakona Federacije BiH, koje su stupile na snagu u augustu ove godine, ne postoje praznine koje bi onemogućavale rad tužilaštava i policije u dokumentovanju ove vrste krivičnih djela – osim u dijelu koji se odnosi na korištenje kriptovaluta kao sredstva plaćanja. Vrijednosti kriptovaluta trenutno nisu jasno definisane, niti su propisane procedure za njihovo oduzimanje, čuvanje i raspolaganje. Prema meni dostupnim saznanjima, pokrenute su određene inicijative za dopunu i izmjenu zakonskih propisa u vezi s kriptovalutama.

Takođe, postoji praznina u pogledu identifikacije, privremenog oduzimanja, čuvanja, prezentovanja digitalnih dokaza i zaštite njihovog integriteta u postupku. Kao primjer navodim potrebu korištenja hash kontrolnih i verifikacionih algoritama u zaštiti dokaza, te postojanje jasnih standardnih operativnih procedura prilikom oduzimanja, transporta, čuvanja, vještačenja i prezentovanja digitalnih dokaza. Ova oblast nije jasno definisana, što ostavlja veliki prostor za diskusiju i dovodi do „nestabilnosti" dokaza u krivičnom ili parničnom postupku.

Kriptovalute su sve prisutnije u kriminalnim aktivnostima u BiH, naročito u pranju novca i finansiranju nezakonitih operacija. Iako istrage i blokade imovine već postoje, pravni okvir ostaje nedorečen: od načina na koji se kriptovalute identifikuju i privremeno oduzimaju, do njihovog čuvanja i raspolaganja. Procjena da vrijednost virtuelne imovine na tržištu iznosi oko dvije milijarde KM, bez jasnog regulatornog nadzora, pokazuje razmjere rizika s kojima se institucije suočavaju.

Pitanje 2: Kada je riječ o kriptovalutama – koji su najveći izazovi koji se javljaju u pravosudnom lancu?

Saša Petrović: Praksa uviđa korištenje kriptovaluta u kriminogene svrhe. Međutim, njihovo pravno tretiranje nije jasno definisano trenutnim zakonskim propisima, što ostavlja prostor za različita tumačenja. Poseban problem predstavlja nepostojanje jasnih procedura za privremeno oduzimanje, zapljenu, čuvanje i eventualno vraćanje privremeno oduzetih valuta. Kao rezultat toga, sve što nije zakonom zabranjeno – dozvoljeno je.

Nasilje nad ženama putem tehnologije u BiH jeste prepoznato, ali i dalje nije sistemski regulisano. Vijeće Evrope je ukazalo na potrebu usklađivanja domaćih zakona s međunarodnim standardima, posebno s Istanbulskom konvencijom i preporukama GREVIO, što podrazumijeva i izradu zakonskih rješenja koja će precizno urediti prikupljanje i korištenje digitalnih dokaza u ovim predmetima.

Pitanje 3: Koliko su u BiH prepoznati slučajevi tehnologijom posredovanog rodno zasnovanog nasilja (ucjene, dijeljenje intimnih sadržaja bez pristanka), i na koji način sudovi tretiraju takve predmete?

Saša Petrović: Prije svega, smatram da sudovi generalno dobro obavljaju svoj posao. Međutim, nisam lično zadovoljan načinom na koji pojedinci u policijsko-tužilačkom lancu postupaju u ovim predmetima. Važno je napomenuti da su novim izmjenama Krivičnog zakona značajno olakšani rad policije i tužilaštava u ovim predmetima, što je ranije bilo izuzetno teško, a u pojedinim slučajevima i nemoguće.

Krajem 2022. godine u BiH je zabilježeno više od 9,2 miliona cyber napada u samo mjesec dana, pretežno DDoS, pokazalo je istraživanje Detektora. Najčešće mete bili su pravosuđe, energetika i zdravstvo, a posljedice su uključivale zastoje, curenje podataka i finansijsku štetu. Nedostatak nacionalnog CERT-a i jedinstvene

strategije otežava koordinaciju i međunarodnu saradnju.

Pitanje 4: Koliko su česti i ozbiljni cyber napadi na institucije i infrastrukturu u BiH, i u kojoj mjeri sudovi trenutno prepoznaju specifičnost i složenost takvih predmeta?

Saša Petrović: S obzirom na to da je naša kritična infrastruktura segmentirana, te uzimajući u obzir okruženje u kojem živimo i budžetska ograničenja, mogu reći da uposlenici koji rade na održavanju iste odlično obavljaju svoj posao. Internet napada je bilo i biće ih i dalje, ali oni nisu rasprostranjeni do te mjere da bi se mogli nazvati alarmantnim. Takođe, mogu potvrditi da sudovi prepoznaju ovaj problem, te u dosadašnjem radu nismo imali zastoj niti osporavanje naših i tužilačkih zahtjeva, pod uslovom da su isti detaljno obrazloženi I naravno u skladu sa zakonskim propisima.

Zloupotrebe umjetne inteligencije, uključujući deepfake sadržaje (imitacija lika i glasa), sve su češće i u regionu. Danska je nedavno predložila da se lik i glas tretiraju kao lična intelektualna svojina, čime bi se omogućilo brzo uklanjanje spornih sadržaja i naknada štete, uz obaveze za digitalne platforme. Takvi modeli mogli bi poslužiti i kao smjernica za Zapadni Balkan.

Pitanje 5: Koliko je naše pravosuđe spremno za slučajeve zloupotrebe vještačke inteligencije i da li su potrebne izmjene zakona po uzoru na evropske zemlje?

Saša Petrović: Od 09.08.2025. godine u Federaciji BiH stupile su na snagu izmjene Krivičnog zakona FBiH, kojima je i ova materija jasno definisana. Smatram da nećemo imati problema u istragama koje se tiču manipulacije fotografijama, osvetničke pornografije i sličnih oblika zloupotrebe. Istražiteljima i tužiocima je u potpunosti omogućeno dokumentovanje krivičnih djela počinjenih zloupotrebom vještačke inteligencije.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

THE AIRE CENTRE
Advice on Individual Rights in Europe